

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Gaja Cuder

Sodelovanje osnovnih šol in centrov za socialno delo
v primerih nasilja nad otroki v domačem okolju

Diplomsko delo

Ljubljana, 2022

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Gaja Cuder

Sodelovanje osnovnih šol in centrov za socialno delo
v primerih nasilja nad otroki v domačem okolju

Diplomsko delo

Mentorica: red. prof. dr. Vesna Leskošek

Ljubljana, 2022

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Povzetek: V teoretičnem uvodu sem opredelila nasilja nad otroki v družini, naštela in opisala vrste ter oblike nasilja nad otroki v družini. Predstavila sem posledice nasilja, poteke prepoznavanja in ukrepanja v primerih nasilja nad otrokom. Poleg tega sem predstavila tudi vlogo strokovnih delavcev osnovne šole in vlogo centrov za socialno delo ter ovire in se na koncu posvetila še oviram šole in svetovalnih delavcev pri odkrivanju, prepoznavanju in reagiranju na izpostavljenost otroka nasilju v družini.

V nadaljevanju sledi metodološki del, kjer sem zapisala svojo kvalitativno analizo. Z šestimi opravljenimi intervjuji in njihovo analizo, sem želela izvedeti potek poročanja o nasilju znotraj šole in na Center za socialno delo, kje se informacija ustavi in zakaj. Ob tem pa si postavljam tudi druga raziskovalna vprašanja.

Ugotovila sem, da na šoli nasilje v družini pogosto prepoznajo učitelji, ali pa otrok sam spregovori o nasilju. Od razkrijta naprej poteka postopek po Pravilniku o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode, vendar se pojavlja problem, saj šola sume nasilja preverja, poskuša reševati sama in na pogovore, pred prijavo, vabi starše. Sicer pa v večini nasilje nad otrokom v družini obveščajo in prijavljajo na Center za socialno delo, s katerim imajo v večini dobro sodelovanje. Se pa v šoli soočajo z različnimi ovirami in izzivi, ki jih potrjujejo tudi na Centru za socialno delo.

Na podlagi ugotovitev raziskave na koncu zapišem tudi predloge, ki so povezani s prepoznavanjem nasilja v družini in postopki prijave.

Ključne besede:

Otrok, nasilje, nasilje v družini, osnovna šola, učitelj, svetovalna služba, prepoznavanje nasilja, Center za socialno delo, prijava, ovire, izzivi, sodelovanje

Title: Cooperation between primary schools and Social Work Centres in cases of domestic violence against children

Abstract: In the theoretical introduction, I defined domestic violence, and listed and described the types and forms of violence against children in the family. I presented the consequences of violence and the processes of recognizing and acting in cases of violence against children. In addition, I presented the role of primary school professionals and the role of centres for social work and barriers. Finally, I focused on the barriers of schools and counsellors in detecting, recognizing and responding to child exposure to domestic violence.

The following is the methodological part, where I wrote down my qualitative analysis. With six interviews conducted and their analysis, I wanted to find out the course of reporting on violence within the school and to the Centre for Social Work, where the information stops and why. I also raised other research sub questions connected to this.

I found that at school, domestic violence is often recognized by teachers, or the child himself tells them about the violence at home. From there, the procedure, is carried out according to the Rules of working with family violence in educational institutions. But there is a problem, as the school checks the suspicion of violence, tries to solve it and invites parents to the interviews before the report. Otherwise, most of the violence against children in the family, is reported to the Centre for Social Work, with which, most of the time, have good cooperation. However, they face various obstacles and challenges at school, which they also agree with at the Centre for Social Work.

Based on the findings of the research, in the end, I also write down the proposals related to the recognition of domestic violence and reporting procedures.

Key words:

Child, violence, domestic violence, primary school, teacher, counselling service, recognizing violence, Centre for Social Work, reporting, barriers, challenges, cooperation

Zahvala

Najlepše se zahvaljujem svoji mentorici, red. prof. dr. Vesni Leskošek, za sodelovanje, hitre odzive ter vso strokovno pomoč, nasvete in usmeritve pri diplomskem delu.

Zahvalo dolgujem tudi vsem strokovnim delavkam in delavcem, ki so sodelovali in omogočili izvedbo raziskovalnega dela.

Posebno zahvalo dolgujem svoji družini!

Mojima staršema, mami Vesni in očetu Alešu, ki me že celo življenje podpirata pri vseh mojih odločitvah, stojita ob strani in omogočata, da se lahko izobražujem, brez vaju ne bi bila tu.

Hvala za vajino brezpogojno ljubezen.

Hvala tudi moji sestri Tani za podporo, nasvete, motivacijo in dobro voljo.

Hvala tudi tebi Grega. Hvala za vse spodbude, tople besede, motivacijo, podporo in ljubezen, brez tebe ne bi bila to kar sem. Hvala, ker verjameš vame.

Iskrena hvala tudi vsem ostalim družinskim članom, ker mi vedno stojijo ob strani.

KAZALO VSEBINE

1. TEORETIČNI UVOD	1
1.1. OPREDELITEV NASILJA NAD OTROKI V DRUŽINI.....	2
1.2. VRSTE IN OBLIKE NASILJA NAD OTROKI V DRUŽINI	4
1.2.1. Fizično nasilje	5
1.2.2. Psihično nasilje.....	5
1.2.3. Spolna zloraba	6
1.2.4. Ekonomsko nasilje	7
1.2.5. Zanemarjanje.....	8
1.2.6. Otrok kot priča nasilja	9
1.3. POSLEDICE NASILJA	10
1.4. ZAKONI IN PREDPISI S PODROČJA NASILJA	11
1.5. PREPOZNAVANJE IN UKREPANJE.....	14
1.5.1. Načini razkritja.....	14
1.5.2. Vloga šole pri razkritju.....	15
1.5.3. Od razkritja do pomoči.....	16
1.5.4. Pogovor z otrokom	19
1.6. VLOGA STROKOVNIH DELAVCEV OSNOVNE ŠOLE	20
1.7. VLOGA CENTROV ZA SOCIALNO DELO	21
1.8. OVIRE IN OMEJITVE ŠOLE IN SVETOVALNIH DELAVCEV PRI ODKRIVANJU, PREPOZNAVANJU IN REAGIRANJU NA IZPOSTAVLJENOST OTROKA NASILJU V DRUŽINI	22
2. OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA PROBLEMA	24
2.1. RAZISKOVALNA VPRAŠANJA	24
3. METODOLOGIJA	26
3.1. VRSTA RAZISKAVE	26
3.2. MERSKI INSTRUMENTI.....	26
3.3. POPULACIJA IN VZOREC.....	26
3.4. ZBIRANJE PODATKOV	27
3.5. OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV	27
4. REZULTATI	30
4.1. Prepoznavanje	30
4.2. Postopki.....	31
4.3. Neprijavljeni primeri.....	35
4.4. Ovire.....	36

4.5.	Sodelovanje	38
4.6.	Informacije	41
4.7.	Mnenje.....	42
5.	RAZPRAVA	45
6.	SKLEPI	54
7.	PREDLOGI	56
8.	VIRI IN LITERATURA	58
9.	PRILOGE	63
	Priloga 1: Smernice za intervju – šolska svetovalna služba	63
	Priloga 2: Smernice za intervju – center za socialno delo	64
	Priloga 3: Smernice za intervju – učitelji na osnovni šoli	65
	Priloga 4: Kodiranje	66
	Priloga 5: Osno kodiranje.....	99

1. TEORETIČNI UVOD

Nasilje je vedenje, pri katerem oseba zlorabi svojo moč za škodo drugega. Ti dve osebi nista v enakovrednem položaju, saj ima ena oseba več moči od druge, kar pa se razlikuje od prepira in konflikta, kjer sta oba udeleženca enakovredna in je možno ustvarjanje kompromisov. S tem se strinja tudi Munc (2010, str. 81-82), saj zapiše, da je nasilje zloraba moči in je poleg tega naučeno in neustrezno odgovarjanje na občutke strahu in jeze. Torej gre za neustrezno vedenje, ki je tudi kaznivo, v ozadju pa, pravi Munc, ima pogosto čustveno vsebino. Odgovornost za nasilje pa je vedno storilčeva, saj je v dani situaciji sam izbral takšen način vedenja.

Ena izmed oblik nasilja je nasilje v družini, ki je bilo vedno eno izmed bolj skritih nasilji, kar pa se vse do danes ni veliko spremenilo. Malokdo si drzne posegati v družino, v kateri se dogaja nasilje, saj s tem udiramo v njeno zasebnost. Sicer pa je nasilje nad otroki težko prepoznati, saj nanj kažejo različni znaki, ki so lahko posledica drugih stanj. Zato je potrebno vse znake in simptome obravnavati celostno, v okviru vsega, kar je povezano z otrokom. Potrebna jo sodelovanje različnih strokovnih delavcev (Kovač idr., b.d.).

Moja raziskava se dotika teme otrok, zato je pomembno, da vemo, kdo sploh otrok je. Konvencije o otrokovih pravicah (1989), katere podpisnica je tudi Slovenija, v prvem členu opredeljuje otroka kot: "vsako človeško bitje, mlajše od osemnajst let, razen če zakon, ki se uporablja za otroka, določa, da se polnoletnost doseže že prej."

Potrebno je razumeti tudi, kaj je družina. Filipčič (2002, str. 21-22) zapiše, da ljudje družino razumejo zelo različno, kar privede do tega, da so tudi opredelitve družine od vsakega posameznika razlikujejo. Družinski zakonik, sprejet leta 2017, pa v drugem členu družino definira kot "Družina je življenjska skupnost otroka, ne glede na starost otroka, z obema ali enim od staršev ali z drugo odraslo osebo, če ta skrbi za otroka in ima po tem zakoniku do otroka določene obveznosti in pravice. Zaradi koristi otrok uživa družina posebno varstvo države."

Vsak otrok ima pravico, da se razvije v varnem in nenasilnem okolju in ker ta preživi velik del svojega vsakdana v različnih vzgojno izobraževanih ustanovah, so mu strokovni delavci teh ustanov dolžni zagotoviti varnost in ga ustrezno zaščititi. Za to pa je potrebno, da so strokovni delavci ustrezno opremljeni z znanjem, da znajo ravnati v primeru, ko se srečajo z otrokom, ki je žrtev zlorabe, storilcem in ostalimi člani družine v kateri je potekalo nasilje. Torej, da lahko

šola otroku ustvari občutek varnosti in razumevanja, je pomembno znanje o nasilju v družini. Učitelji in drugi strokovni delavci postanejo odrasli, ki jim otrok zaupa. Pri temu pa je pomembno tudi učinkovito sodelovanje institucij, kamor lahko vključimo tudi Center za socialno delo (Filipčič in Klemenčič, 2011, str. 5).

1.1. OPREDELITEV NASILJA NAD OTROKI V DRUŽINI

Domiter Protner (2012, str. 1) meni, da je opredelitev nasilja težavna naloga, saj se opredelitve ne razlikujejo samo med posamezniki, ki ga opredeljujejo, ampak tudi med različnimi kulturami in zgodovinskimi obdobji. Edleson (2006, str. 1) navaja različne definicije nasilja v družini. Nekatere izpostavljajo zgolj samo fizično nasilje, spet druge so bolj široke in poudarjajo tudi čustveno ter verbalno nasilje. Poraja se vprašanje definicije izpostavljenosti nasilju, ali gre zgolj samo za neposredno otrokovo opazovanje incidenta ali vključuje tudi poslušanje in doživljanje pred, med in po dogodku. Filipčič in Klemenčič (2011, str. 11) menita, da je opredelitev nasilja odvisna od osebne predstave vsakega posameznika (žrtve, povzročitelja, opazovalcev itd.), na katero vplivajo medsebojni odnosi, ki izhajajo iz subjektivne predpostavke o vlogah družinskih članov in splošni vrednosti posameznika.

Največje razlike se pojavljajo pri vzgoji otrok, kjer se dojemanja vzgojnih metod razlikujejo, sploh ko govorimo o občasnih klofutah, udarcih namenjenih za večjo "poslušnost" ali neupoštevanje pravil idr. Leta 2008 je prvič v Sloveniji naslovljen problem telesnega kaznovanja otroka in sicer v Zakonu o preprečevanju nasilja v družini (2008). V tretjem členu je zapisano, da je vsakršno telesno kaznovanje otroka, ki ima lahko elemente fizičnega, psihičnega, spolnega nasilja ali zanemarjanja, prepovedano.

Nasilje v družini je ravno tako kot ostale oblike nasilja, poizkus prevlade, nadzora in izkoriščanja premoči nad šibkejšim (Plaz, Veselič, 2002, str. 128). Koers (v Balkestein, 1993, str. 94) definira zlorabo otroka kot "kakršna koli fizična ali mentalna poškodba, spolna zloraba ali zanemarjanje, ki je posledica načrtnega dejanja ali nadejanja staršev (rejnikov) in, ki ogroža zdravje in blaginjo otroka. Pavlović (1993, str. 71) pa zapiše, da se "[...] zloraba prične v tistem trenutku, ko roditelj (ali odrasla "družba") da prednost svojim potrebam pred otrokovimi [...]" Selič (2010, str. 32) pravi, da je "[n]asilje v družini pojav, povezan z osebnostnimi, situacijskimi, socialnimi, družinskimi in kulturnimi dejavniki. Pogosto je dolgotrajno, z vmesnimi prekinitvami. Med žrtvijo in storilcem obstaja zaupno razmerje."

Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND), ki je bil sprejet leta 2008, v drugem odstavku tretjega člena nasilje v družini opredeljuje kot: "Nasilje je vsaka uporaba fizičnega, spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja enega družinskega člana (v nadaljnjem besedilu: povzročitelj nasilja) proti drugemu družinskemu članu (v nadaljnjem besedilu: žrtev) oziroma zanemarjanje ali zalezovanje žrtve ne glede na starost, spol ali katerokoli drugo osebno okoliščino žrtve ali povzročitelja nasilja, in telesno kaznovanje otrok."

Glavne značilnosti nasilja v družini so, da so povzročitelji predvsem moški, žrtve pa predvsem ženske in otroci, nasilje se dogaja predvsem v zaprtih, "varnih" prostorih, največkrat ni nobenih prič oziroma so to družinski člani/ce ter pogosto gre za huda dejanja, ki pustijo težke in dolgotrajne posledice (Plaz, Veselič, 2002, str. 128).

Zmotno je meniti, da so povzročitelji nasilja neznane osebe, saj se zanemarjanje in nasilje nad otrokom pogosto pojavlja v odnosih, ki naj bi bili za otroka najbolj varni, povzročajo pa ga osebe, ki jih otrok pozna in so del njegovega življenja. To so starši, stari starši, sorodniki, rejniki, skrbniki, vrstniki, drugi odrasli, ki skrbijo za otrokovo vzgojo in varstvo itd. (Hrovat, 2015, str. 56). Enako meni Munc (2010, str. 154), ki zapiše, da je družina prostor za nasilje ravno zaradi telesne, čustvene in prostorske povezanosti med člani, med katerimi je veliko interakcij in možnosti za "psihološke igre". Prav tako se nasilje in zanemarjanje izvaja v prostorih, ki so intimni, zasebni in ki naj bi pomenili varnost. Večino nasilja in zanemarjanja se tako največ dogaja v družini, v vrtcih, šolah, organizacije za obšolske dejavnosti ter v raznih zavodih, prostorih, kjer otroci preživljajo prosti čas in drugje. (Hrovat, 2015, str. 16-17).

Družina je prostor, kjer otrok dobi prve občutke lastne vrednosti in zaupanje v ljudi ter svet okoli sebe. Otroku najbližje osebe pa so zgled in spodbuda za njegov vrednostni sistem, način izražanja samega sebe ter sposobnost reševanja in premagovanja težav in obremenitev. Ravno zaradi tega se ob neprilagojenem vedenju otroka išče korenine tega tudi v družini, ki je ena možnih vzrokov za otrokovo obnašanje. Lik očeta in matere je pomemben, saj njihov način vzgoje in ravnanja z otrokom vpliva na obnašanje samega otroka (Pušnik, 1996, str. 12-13).

Za nasilje, ki se pojavlja v družinskem krogu se pojavlja različna terminologijo. Izraza družinsko nasilje in nasilje v družini nista primerna, saj ne pojasnjujeta, kdo je povzročitelj in kdo žrtev nasilja v družini zato odgovornost za nasilje neustrezno porazdelita na vse družinske člane. Zato se je začel namesto teh terminov, uporabljati izraz nasilje nad otroki v družini, ki tej vrsti nasilja podaja pomen, kot ga znotraj problematike tudi ima (Aničić in Lešnik Mugnaioni, 2002, str. 175).

Prav tako ne uporabljamo termina žrtev ali preživeli, saj ta dva izraza prepisujeta osebi, ki je preživela oziroma preživlja nasilje, nemoč in pasivno pozicijo ali pa termin enostavno pomotoma pripišemo drugi pomen. Uporabljati se je začel termin oseba z izkušnjo nasilja, saj žrtev nasilja opredeljuje zelo nevtrarno, poudarek pa je na izkušnji nasilja. S terminom si lahko pomagamo pri premagovanju posledic nasilja, ker odgovornost išče v dejanju oziroma povzročitelji in ne v žrtvi nasilja (Aničić in Lešnik Mugnaioni, 2002, str. 177).

1.2. VRSTE IN OBLIKE NASILJA NAD OTROKI V DRUŽINI

Lešnik Mugnaioni (2014, str. 96) trdi, da so otroci ena najšibkejših skupin v družbi in zato, za svoj socialni, čustveni, psihološki in fizični razvoj potrebujejo odrasle, državo, pa za svojo statusno in državljansko zaščito. Otroci so od odraslih odvisni, kar jih postavlja v ranljiv položaj, zaradi katerega so pogosto izpostavljeni zlorabi moči s strani tistih, ki naj bi zanje skrbeli. Otroštvo velja za obdobje posebnega varstva in pravic. V prvih letih življenja se otrok naveže na starše in ta naveza, ki predstavlja varnost, omogoča otroku, da samozavestno raziskuje okolje, ker ve, da se lahko kadar koli vrne v varno zatočišče. Kasneje je pomembno, da se ta varnost razširi na dom, sosesko in šolo. Ko se tudi tam počutijo varne, imajo možnost razvoja, raziskovanja in oblikovanja odnosov z drugimi otroki. Vendar vsak otrok nima izkušnje doma kot varnega, zaradi zanemarjenja ali zlorabe kar pripelje do zapletov v otrokovem življenju (Garbarion, Dubrow, Kostelny in Pardo, 1992, str. 1-2).

Kovač in drugi (b.d.) zapišejo, da nasilje nad otrokom zajema vse oblike slabega ravnanja z otrokom, tako telesno kot čustveno nasilje, spolna zloraba, zanemarjanje, ogrožanje otrokovega zdravja, razvoja, preživetja idr. Pomembno je poudariti, da pri nasilju ne gre za izoliran problem temveč za situacijo, ki traja več časa in ima več stopenj. Torej ne gre samo za stanje, ko se zloraba dogaja ampak tudi za obdobje po zlorabi, po prijavi trpinčenja in nasilja organom, katerih posege otroci ne razumejo kot pomoč in podpora ampak kot dejavnik destabilizacije. V veliki meri na to vpliva ravno nasprotovanje intervencij, ki naj bi sodelovale pri pomoči in podpori otroku (Filipčič, 2002, str. 151-152).

V nadaljevanju se osredotočam na nekaj zgoraj omenjenih oblik nasilja, ki jih bom podrobneje predstavila in sicer fizično nasilje, psihično nasilje, spolno nasilje, ekonomsko nasilje in zanemarjanje.

1.2.1. Fizično nasilje

Zakon o preprečevanju nasilja v družini (2008) v tretjem odstavku tretjega členu opredeljuje fizično nasilje kot "Fizično nasilje je vsaka uporaba fizične sile ali grožnja z uporabo fizične sile, ki žrtev prisili, da kaj stori ali opusti ali da kaj trpi ali ji omejuje gibanje oziroma komuniciranje in ji povzroči bolečino, strah ali ponižanje, ne glede na to, ali so nastale telesne poškodbe."

Fizično nasilje nad otrokom je kakršna koli uporaba fizične moči nad otrokom ter vsa dejanja, s katerimi starš (ali druga oseba) zavestno ali namerno ne prepreči in ne zavaruje nastanka poškodbe, čeprav zazna nevarnost, da se bo otrok poškodoval (Hrovat, 2015, str. 24-25). Munc (2010, str. 318) opisuje fizično nasilje kot uporabo fizične moči nad drugim v takšni meri, da mu zadane bolečino, ga poškoduje in poniža. Avtor poudarja, da je "vzgojna klofuta" zagotovo ena od oblik fizičnega nasilja. Nekaj primerov fizičnega nasilja nad otrokom:

- klofutanje, boksanje, pretepanje in udarci z roko ali s predmetom, zvijanje rok, brcanje,
- lasanje, cukanje in vlečenje otroka za lase,
- obmetavanje otroka z različnimi predmeti,
- povzročanje kakršnih koli ran na otrokovem telesu,
- privezovanje otroka, da se ta ne more premikati,
- tresenje, davljenje ali dušenje, metanje otroka,
- izpostavljanje otroka neprimernim temperaturam, situacijam pri katerih se lahko poškodujejo ali škodijo,
- porivanje, pljuvanje, grizenje, zastrupljanje otroka,
- siljenje ali odrekanje hrane otroku idr. (Hrovat, 2015, str. 24-25)

Kot že omenjeno, se v družini pojavlja telesno kaznovanje otroka, ki je ponekod videno kot del vzgoje in ne kot (fizično) nasilje. Vprašanje o nasilju se pojavlja že pri navidezno milejših oblikah telesnega kaznovanja, na katerega so ogovorili leta 1989 v Konvenciji otrokovih pravic v 19. členu, kjer so omenili, da je treba otroka zavarovati pred vsemi oblikami nasilja.

1.2.2. Psihično nasilje

Zakon o preprečevanju nasilja v družini (2008) v petem odstavku tretjega členu opredeljuje psihično nasilje kot: "Psihično nasilje so ravnanja in razširjanje informacij, s katerimi povzročitelj nasilja pri žrtvi povzroči strah, ponižanje, občutek manjvrednosti, ogroženosti in druge duševne stiske, tudi če so storjena z uporabo informacijsko komunikacijske tehnologije."

Psihično nasilje nad otrokom je oblika nasilja, kjer gre ravno tako za izrabo moči ene ali več oseb nad otrokom, vendar ta poteka na besedni ali nebesedni ravni in povzroči, da se otrok prestraši, ga poniža in razvrednoti. Otrok se v tem primeru počuti neljubljeno, prestrašeno in nezaželeno, kar pripelje do poškodbe občutka lastne vrednosti, samopodobe in samozaupanja ter občutka varnosti (Hrovat, 2015, str. 22). Primeri psihičnega nasilja nad otrokom:

- grožnje, ustrahovanje, zastraševanje, kričanje na otroka
- žaljenje, poniževanje, preklinjanje,
- kritiziranje otrokovega vedenja, osebnosti, povzročanje občutka krivde,
- pretirano nadzorovanje in omejevanje otroka
- manipuliranje,
- medijsko izpostavljanje otroka za doseg svojih lastnih ciljev,
- zanikanje otrokovih potreb, dogodkov,
- minimaliziranje/trivializiranje otrokovih izkušenj,
- siljenje otroka v prevzemanje odrasle vloge,
- ustvarjanje napetosti v odnosu z otrokom,
- vsiljevanje svoje volje v otroka,
- ščuvanje otroka proti drugemu staršu in uničevanje njunega odnosa idr. (Hrovat, 2015, str. 22-24)

Ravno v družini ima storilec psihičnega nasilja veliko možnosti, da v šahu drži partnerja, otroke in ostale družinske člane in jim skuša na vsak način pobiti samozavest in si jih podrediti. Gre za čustveno izsiljevanje, ki vključuje grožnje, psihično podkupovanje, izsiljevanje, izolacije, razvrednotenje idr. (Munc, 2010, str. 345-346).

1.2.3. Spolna zloraba

Zakon o preprečevanju nasilja v družini (2008) v četrtem odstavku tretjega člena opredeljuje spolno nasilje kot: "Spolno nasilje so ravnanja s spolno vsebino, v katera žrtev ne privoli, je vanje prisiljena ali zaradi svoje stopnje razvoja ne razume njihovega pomena, grožnje z uporabo spolnega nasilja, ter javna objava spolnih vsebin o žrtvi." Razlog oziroma glavni motiv, ki vodi storilca v spolno nasilje (nad otrokom), ni želja po spolnosti ali intimnosti, ampak želja po uveljavljanju in dokazovanju moči (Filipčič, 2002, str.153).

Nekaj primerov spolne zlorabe, ki jih oseba izvaja z namenom za doseg vznemirjanja, lastnega užitka in zadovoljevanja svojih potreb:

- načrtno opazovanje otroka, pri intimnih opravilih, kot so kopanje, opravljanje potrebe, preoblačenje, samozadovoljevanje idr.,
- razkazovanje otroku pornografske slike oziroma filme ali dostopa do teh otroku omogočiti oziroma ne preprečiti,
- samozadovoljevanje v otrokovi prisotnosti ali prisiljevanje oziroma zapeljevanje otroka k vzajemnemu samozadovoljevanju,
- načrtno slačenje in golota pred otrokom, razkazovanje otroku intimne dele svojega telesa ali dotikanje teh v pričo otroka,
- neprimerne pripombe, ki se nanašajo ali namigujejo na spolnost oziroma intimne dele telesa,
- prisila ali prepričanje otroka, k dotikanju intimnih delov telesa, tako svojih kot od odraslega,
- intimno poljubljanje otroka,
- otipavanje intimnih delov otrokovega telesa,
- kakršna koli oblika spolnega odnosa z otrokom in njegovimi intimni deli telesa idr. (Hrovat, 2015, str. 28-29).

Vanček (2002, str. 151) zapiše, da si povzročitelj najprej pridobi zaupanje otroka in ga prepriča, da je njegov "izbranec", kar otroku vzbudi občutek ljubezni in posebnosti. Ker otrok ne razume vzroka in narave tega odnosa, je odvisen od povzročitelja, ki spolno nasilje uredi tako, da ga otrok ne more prepoznati kot zlorabo. "Ena izmed strategij povzročitelja je tudi ta, da otroka prepričajo v njegovo krivdo za nastalo situacijo." (Vanček, 2002, str. 151). Otrok potrebuje veliko časa, da začne razumeti, da je to kar se mu dogaja, nasilje.

1.2.4. Ekonomsko nasilje

Zakon o preprečevanju nasilja v družini (2008) v šestem odstavku tretjega člena opredeljuje ekonomsko nasilje kot: "Ekonomsko nasilje je neupravičeno nadzorovanje ali omejevanje žrtve pri razpolaganju z dohodki oziroma upravljanju s premoženjem, s katerim žrtev samostojno razpolaga oziroma upravlja ali neupravičeno omejevanje razpolaganja oziroma upravljanja s skupnim premoženjem družinskih članov, neupravičeno neizpolnjevanje finančnih oziroma premoženjskih obveznosti do družinskega člana ali neupravičeno prelaganje finančnih oziroma premoženjskih obveznosti na družinskega člana."

Pri ekonomskem nasilju nad otrokom starš ali druga odrasla oseba zlorablja moč s pomočjo sredstev za preživetje ali odrekanja pravic, ki so povezanih s sredstvi za preživetje, pogosta

oblika ekonomskega nasilja pa je tudi neplačevanje preživnine. S strani vrstnikov ali sorojencev lahko otrok doživlja ekonomsko nasilje v obliki odvzema žepnine, jemanja, skrivanja ali uničevanja njegovih osebnih stvari (Hrovat, 2015, str. 31).

Primeri ekonomskega nasilja:

- kraja denarja in lastnine,
- preprečevanje razpolaganja s svojim ali skupnim denarjem,
- preverjanje računov,
- neplačane preživnine idr. (Munc, 2010, str. 361)

1.2.5. Zanemarjanje

Zakon o preprečevanju nasilja v družini (2008) v sedmem odstavku tretjega člena opredeljuje zanemarjanje nasilje kot: »Zanemarjanje je oblika nasilja, kadar povzročitelj nasilja opušča dolžno skrb za žrtev, ki jo potrebuje zaradi bolezni, invalidnosti, starosti, razvojnih ali drugih osebnih okoliščin«. Zanemarjanje je pogosto spregledanja oblika nasilja, je pa ena pogostejših oblik nasilja, ki jo doživlja otrok v družini. Zanemarjanje je lahko tako fizično, čustveno kot tudi izobraževalno. Da gre za fizično zanemarjanje, lahko govorimo, ko starši, skrbniki, rejniki in drugi, otroka neustrezno prehranjujejo, ne poskrbijo za otrokovo varnost, zdravje in razvoj idr. Pri čustvenem zanemarjanju je otrok prikrajšan za čustvene odnose v družini, pri izobraževalnem zanemarjanju pa odrasli otroka prikrajšujejo za osnovno razvojno spodbujanje (Domiter Protner, 2011, str. 319).

Zanemarjanje je običajno dalj časa trajajoča oblika nasilja, kjer starši, skrbniki in skrbnice neskrbno in neustrezno ravnajo z otroki, tako, da ne zadovoljijo otrokovih telesnih, psihičnih, kognitivnih, čustvenih, socialnih in izobraževalnih potreb ali pa te zadovoljijo na neustrezen način. Starši otroka zanemarjajo tudi takrat, ko ignorirajo, izkrivijo ali zanikajo informacije, ki so v povezavi z otrokom, ob katerih bi morali ravnati v smeri zaščite otroka (Hrovat, 2015, str. 18). Primeri, ko starš ali druga otroku pomembna oseba zanemari otroka:

- zapustiti ali spoditi otroka od doma,
- pustiti otroka samega za daljše obdobje ali v neustreznem varstvu,
- otrok živi v neprimernem okolju ali pa zanj večino časa skrbijo drugi,
- neprimerna in nezadostna oskrba otroka (prehranjevanje, negovanje, higiena, obleke in počitek),

- izpostavljanje otroka nevarnostim,
- izpostavljanje otroka kemičnim zasvojenostim v času nosečnosti
- zdravstveno zanemarjanje otroka
- otroku ne izpolnijo osnovnih psiholoških potreb po ljubezni, naklonjenosti, čustveni podpori in pozornosti,
- ignoriranje in ne odzivanje na otrokove potrebe,
- ne zanimanje za otrokov razvoj,
- izpostavljanje otroka nasilju,
- otroka ne vpišejo v šolo, mu dovolijo izostanke, z šolo in vrtcem ne sodelujejo,
- otroka izolirajo idr. (Hrovat, 2015, str. 19-20)

1.2.6. Otrok kot priča nasilja

Otrok je lahko tudi priča nasilja med svojima staršema in je s tem izpostavljen psihičnemu nasilju, ki je kot tak redko kdaj obravnavan (Domiter Pronter, 2011, str. 319). Starši, ki so žrtve nasilja, so vedno presenečeni, ko ugotovijo, da njihovi otroci vedo za nasilje, kljub temu, da ga poskuša (starš) prekriti in s tem "zaščititi" otroka (Domiter Pronter, 2012, str. 382-383). "Otrok je izpostavljen nasilju ne samo, če neposredno opazuje nasilja med staršema oziroma drugimi odraslimi v družini, ampak tudi če ga opazuje posredno." (Domiter Pronter, 2012, str. 382).

Temu dejstvu pa Zakon o preprečevanju nasilja v družini (2008) posveča posebno pozornost v drugem odstavku četrtega člena in sicer, "[o]trok je žrtev nasilja tudi, če je prisoten pri izvajanju nasilja nad drugim družinskim članom ali živi v okolju, kjer se nasilje izvaja." Tudi v teh primerih mora otrok dobiti posebno pozornost in pomoč, saj je ravno tako žrtev nasilja (Filipčič in Klemenčič, 2011, str. 15).

Edleson (2006, str. 3) povzema ugotovitve raziskav, ki kažejo, da veliko otrok, ki so priča nasilja med staršema, v to nasilje aktivno posega, poskuša zamotiti sebe in svojega starša ali pa se umakne na samo v svojo sobo in se tam poskuša zamotiti. Raziskave naj bi pokazale, da otroci velikokrat skočijo v prostor nasilja in prosijo in zahtevajo, da se nasilje preneha ter ponekod tudi fizično poskušajo ločiti starša, da bi se nasilje prenehalo. Matere so poročale, da so njihovi otroci tudi večkrat poklicali na pomoč med nasiljem.

1.3. POSLEDICE NASILJA

”Pri otroku, ki je žrtev katerekoli oblike nasilja, se posledice izkazujejo na zelo različne načine. Nekatere so vidne navzven, na primer poškodbe, medtem ko so globlje, npr. čustvene posledice, navadno skrite in jih težje opazimo.” (Filipčič in Klemenčič, 2011, str. 11). Podobno opisujejo Horvat in druge (2015, str. 46), ki navajajo, da ima nasilje za otroka številne in hude posledice, katere pa so različne za vsakega posameznika, saj so odvisne od dejavnikov, kot so značilnost zlorabe, odziv okolice na zlorabo, odziv pristojnih institucij na zlorabo, podpore otrokove socialne mreže, otrokovih osebnih značilnostih, otrokovih morebitnih drugih težav, otrokovih sposobnosti za soočanje s stresom, idr.

Mikuš Kos (1997, str. 76-77) ravno tako zapiše, da so posledice nasilja odvisne od:

- starosti otroka,
- razvojnega obdobja, v katerem je bil otrok trpinčen,
- otrokove osebnosti,
- pričetka, trajanja in pogostosti nasilja,
- intenzivnosti nasilja,
- odnosov med otrokom in povzročiteljem,
- odziva družine na razkritje,
- odziva institucije na prijavo,
- pomoči otroku in družini.

Otrok, ki doživlja nasilje v domačem okolju, težko o njem spregovori, saj je zaradi svojega položaja do odraslih, kot so starši, skrbniki, rejniki idr., od njih odvisen in ima bistveno manj moči kot oni, ki naj bi zanj skrbeli. Prav tako ima otrok te osebe neizmerno rad, boji se jih izgubiti, poleg tega, pa odrasli prelagajo krivdo oziroma odgovornost, za nastalo nasilje, na otroka, idr. Zaradi vseh teh dejstev je otroku težko spregovoriti o nasilju (Hrovat, 2015, str. 59-60).

V nadaljnjem naštejemo nekaj splošnih posledic nasilja, ki jih razdelim na različne vidike oziroma nivoje:

- Kot posledice na telesnem nivoju se pri otroku kaže slabo zdravstveno stanje, težave pri vzdrževanju vode/blata, glavoboli, motnje dihanja in požiranja hrane, slabši razvoj možganov, nastanek raznih bolezni, idr. (Hrovat, 2015, str. 47).

- Posledice na vedenjskem in socialnem nivoju se na splošno kažejo kot dolgotrajno sesanje prsta, zloraba alkohola in drugih psihoaktivnih substanc, izključitev s šole, izostajanje od pouka, nasilno vedenje, grizenje nohtov, pretirana navidezna zrelost otroka, agresivni izbruhi, strah pred dotikom ljudi, osamljenost, socialna izoliranost, samopoškodbeno vedenja, pretirana resnost ali zabavljajško vedenje otroka, težave pri razvijanju socialnih veščin, pretirana potreba po pozornosti, podredljivost, umik vase, izogibanje, ne sodelovanje v raznih aktivnostih, idr. (Hrovat, 2015, str. 48-49).
- Nekatere posledice na psihičnem, kognitivnem in čustvenem področju otroka so prevzemanje odgovornosti za nasilje, ki ga povzročajo drugi, posttravmatski stresni sindrom, težave v duševnem zdravju, motnje hranjenja, pomankanje samospoštovanja, težave s koncentracijo, občutek nezmožnosti, nesposobnosti, strah pred izgubo ljubezni in pred kaznovanjem, napadi joka, slaba samopodoba, zastoji in motnje v govornem jeziku, nočne more, nizka motivacija, učne težave, težave s spominom, slabo razvita domišljija in abstraktno mišljenje, pretirano sanjarjenje, pogosta jeza, depresivnost, samopoškodovanj, idr. (Hrovat, 2015, str. 49-50).
- Ekonomske posledice pri nasilju nad otroki so možnost nedokončane izobrazbe in s tem vključitev v plačljive izobraževalne programe, visoki stroški psihološkega zdravljenja, slabša zaposlitev (zaradi različnih primanjkljajev), idr. (Hrovat, 2015, str. 47).
- Poleg splošnih posledic razdeljenih na različne vidike, lahko tudi za vsako obliko nasilja naštejemo nekatere značilnejše posledice.

Otroci imajo tudi varovalne dejavnike, ki delujejo kot protiutež ogrožajočim vplivom nasilja. Varovalni dejavniki kot so otrokov temperament, sposobnost otroka poiskati pomoč v svojem okolju, socialne spretnosti, dober čustveni odnos z vsaj eno osebo v družini ali zunaj nje, šolska uspešnost in dobro počutje v šoli, in drugi, jih na nek način ščitijo pred hujšimi posledicami nasilja (Mikuš Kos, 1993, str. 21).

Če poznamo posledice nasilja, smo že na nekoliko opremljeni, da lahko prepoznamo žrtev nasilja tudi v primerih, ko nasilju nismo priča ali pa žrtev o njem ne spregovori (Hrovat, 2015, str. 46).

1.4. ZAKONI IN PREDPISI S PODROČJA NASILJA

Spoznali smo nekaj oblik nasilja, ki jih doživljajo otroci v družini. Vprašanje je, kako jim lahko pomagamo in kako sploh lahko otroke zavarujemo. Eden od načinov, kako lahko zaščitimo in zavarujemo otroka, je z zakoni. Pri zaščiti ogroženega otroka, morajo biti koristi otroka, tako v

praksi kot v zakonodaji najvišje vodilo vsem, ki delajo z otrokom in družino. Pri tem nam pomagajo Zakon o preprečevanju nasilja v družini, Konvencija o otrokovih pravicah, Kazenski zakonik, idr. (Hrovat, 2015, str. 126).

V Ustavi Republike Slovenije je člen posebej namenjen otrokom in njihovim pravicam:

”Otroci uživajo posebno varstvo in skrb. Človekove pravice in temeljne svoboščine uživajo otroci v skladu s svojo starostjo in zrelostjo. Otrokom se zagotavlja posebno varstvo pred gospodarskim, socialnim, telesnim, duševnim ali drugim izkoriščanjem in zlorabljanjem. Takšno varstvo ureja zakon. Otroci in mladoletniki, za katere starši ne skrbijo, ki nimajo staršev ali so brez ustrezne družinske oskrbe, uživajo posebno varstvo države. Njihov položaj ureja zakon.” (Ustava RS, 56. člen)

Konvencija o otrokovih pravicah:

- Z njenim sprejetjem se je v svet poslalo pomembno sporočilo in sicer, “[...] da so otroci osebnosti z vsemi pravicami človeka, ki pa potrebujejo posebno skrb in zaščito.” (Bostic, 2009, str. 1).
- Glavno vodilo konvencije je otrokova korist ter spoštovanje in priznavanje otrokovih pravic, ne glede na raso, barvo kože, versko pripadnost, spol, jezik, narodno, etnično ali družbeno poreklo, invalidnost, idr. (Konvencija o otrokovih pravicah, 1989, 2. člen).
- Države pogodbenice so s podpisom primorane, da uredijo ukrepe tako, da zavarujejo otroka pred vsemi oblikami nasilja in zanemarjanja ter vključiti postopke za zagotavljanje podpore, zaščite in varnosti otroka in ljudi, ki so povezani z otrokom, ki je žrtev nasilja. Postopki morajo vključevati tudi ugotavljanje, obveščanje, prijavljanje, preiskovanje, obravnavanje in spremljanje primerov trpinčenja otrok, pri vsemu temu pa, če je potrebno, posega tudi sodišče (Konvencija o otrokovih pravicah, 1989, 19. člen).

Zakon o preprečevanju nasilja v družini:

- Ta zakon je pomemben za vse družinske člane in opredeljuje pojem nasilja v družini, našteva kakšni so ukrepi za preprečevanje nasilja, naloge raznih organov ter pravice žrtev.
- Otroci, ki so žrtve nasilja v družini so po temu zakonu, ne glede na okolje v katerem se izvaja nasilje, deležni posebne zaščite (Hrovat, 2015, str. 129).

- Vsi, zlasti pa strokovni delavci in delavke v vzgojno-varstvenih, vzgojno-izobraževalnih in socialnih zavodih, v zdravstvu idr., ne glede na poklicni molk, dolžni takoj obvestiti center za socialno delo, policijo ali državno tožilstvo, če sumimo, da je otrok ali druga oseba, ki zaradi okoliščin ni sposobna skrbeti zase, žrtev nasilja (Zakon o preprečevanju nasilja v družini, 2008, 6. člen).

Kazenski zakonik:

- »Z uveljavitvijo novega Kazenskega zakonika je nasilje v družini v Sloveniji postalo samostojno kaznivo dejanje [...] in s tem preneseno [...] v poglavje kaznivih dejanj zoper zakonsko zvezo, družino in otroke, in sicer v člen 191.« (Selinšek, 2010, str. 7).
- Predpisuje kazni, podaja opise ravnanja in čas služenja zapora, med njimi je tudi nekaj izpostavljenih primerov v sklopu namena kršitev nad otroki oziroma mladoletnimi osebami.
- Zavzema primere nasilja v družini, zanemarjanja mladoletnih oseb in surova ravnanja, opredeljuje kazen za protipravni odvzem mladoletne osebe staršem, skrbnikom, oz. osebi kateri je mladoletna oseba zaupana in predpisuje kazen za spolni napad na osebo mlajšo od 15 let (Kazenski zakonik, 2008).

Družinski zakonik:

- Otroci uživajo posebno varstvo s strani države, zlasti ko je ogrožen njihov zdrav razvoj.
- Država ureja ukrepe za varstvo otrokove koristi, tako da družini poseže v pravice staršev idr. (Družinski zakonik, 2017).
- Staršem nalaga pravice in dolžnosti skrbeti za svojega otroka in njegove koristi, za katero morajo po tem zakonu skrbeti tudi vsi državni organi, v vseh dejavnostih in postopkih, v zvezi z otrokom.

Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode:

- Določa ravnanje in ukrepe zaposlenih, tako v javnih kot zasebnih vzgojno izobraževalnih zavodih, v primerih nasilja nad otrokom v družini.
- Odgovoren za ravnanja zaposlenih, na podlagi tega pravilnika, je ravnatelj.
- Vključuje tudi polnoletne osebe, ki so žrtve nasilja, če se te izobražujejo v javno veljavnih programih (Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode, 2009, 1. člen).

- Podani so koraki prijave nasilja in tako imajo zaposleni v vzgojno izobraževalnih zavodih pogled na to, kaj bo sledilo njihovi prijavi, kaj od njih pričakujejo druge institucije (Filipčič in Klemenčič, 2011, str. 43).

Pravilnik o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb, pri obravnavi nasilja v družini:

- Pravilnik (2017, 1. člen) določa postopke komunikacije, načina dela in nudenja pomoči med organi, pristojnimi za obravnavo žrtve nasilja v družini.
- Določa način delovanja multidisciplinarnih timov za obravnavanje nasilja v družini, naloge centrov za socialno delo ter izobraževanje strokovnih delavcev.

1.5. PREPOZNAVANJE IN UKREPANJE

Vsak otrok ima pravico, da se razvije v varnem in nenasilnem okolju. V to okolje se prišteva vso okolje, v katerem otrok preživlja svoj čas, med njimi tudi šola. To okolje oziroma, če se navežem na šolo, mu je ta dolžna zagotoviti varnost in ga ustrezno zaščititi. Da se to lahko zgodi, morajo biti zaposleni ustrezno opremljeni z znanjem in imeti na voljo protokole za ravnanje v primeru nasilja (Filipčič in Klemenčič, 2011, str. 5).

1.5.1. Načini razkritja

Da otrok doživlja nasilje, lahko posumimo sami, lahko tudi na podlagi posledic nasilja, ki jih opazimo pri otroku ali pa otrok sam spregovori o nasilju, ki ga doživlja (Hrovat, 2015, str. 78). Filipčič in Klemenčič (2011, str. 25) podata tri načine, kako lahko vzgojno-izobraževalni zavodi prejmejo informacijo o nasilju, in sicer tako, da jim otrok sam priča o nasilju, lahko se zgodi, da kdo od zaposlenih opazi na otroku poškodbe, spremembe v vedenju, padec učnega uspeha ali druge znake oz. posledice nasilja. Lahko pa vzgojno-izobraževalni zavod oziroma njegove zaposlene obvesti nekdo drug, tretja oseba, ki je zaznala nasilje nad otrokom v domačem okolju.

Otrok lahko o nasilju, ki se izvaja nad njim, spregovori sam. Za mlajše otroke je značilnejše, da se zaupajo vzgojitelju ali učitelju, za starejše pa svetovalni delavki, se pa velikokrat zgodi, da se otrok zaupa tudi drugim delavcem na šoli, zato je pomembno da so z pravilniki in zakoni seznanjeni vsi (Filipčič in Klemenčič, 2011, str. 25).

1.5.2. Vloga šole pri razkritju

“Osnovna šola je ena največjih ustanov, ki zaznava, se srečuje in rešuje vprašanja otroških stisk, ki izhajajo iz šolskega neuspeha, osebnostne neprilagojenosti, zlorabe, trpinčenja in zanemarjanja.” (Klemen, 1993, str. 132). Šola ima veliko možnosti za odkrivanje, preprečevanje in ukrepanje v primeru nasilja nad otroki, ker je ustanova, kjer otroci preživljajo največ časa in ima nanje poseben vpliv. Vsakodnevni stiki med učiteljem in učenci, učitelju omogočajo spremljanje otrokovega vedenja, čustvovanja ter videza, in ker jih ta pozna, lahko zazna spremembe in otroku pomaga. “Šola deluje kot pomemben varovalni dejavnik psihosocialnega razvoja otrok iz neugodnih družinskih okolji.” (Pušnik, 1996, str. 16). Podobno meni Najrajter (2010, str. 131), ki zapiše, da ima “[v]zgojno izobraževalna dejavnost [ima] zaradi narave dela pomembno mesto pri preprečevanju in odkrivanju nasilja v družini. [...] Šola ima nedvomno ogromno možnosti za odkrivanje in preprečevanje nasilja.” Vzgojno-izobraževalni zavodi imajo že v delavnem načrtu zastavljeno preventivno delovanje o nasilju. To so izobraževanja na področju nasilja, za zaposlene na šoli, aktivnosti za mladino ter različni pristopi in vsebine pri delu s starši (Najrajter, 2010, str. 131).

Šole in njeni zaposleni, imajo pomembno vlogo pri prepoznavanju, preprečevanju in zmanjševanju nasilja. Pomembno je, da se na zaznano nasilje pravilno odzovejo, saj lahko s tem zmanjšajo posledice in celo preprečijo, da bi otrok bil še naprej žrtev nasilja (Hrovat, 2015, str. 69). Vsi ti se zlahka znajdejo v takšni situaciji in so takrat nepripravljeni na otrokovo izpoved o nasilju. Razlogov za nepripravljenost je veliko, lahko gre za to, da nismo nikoli pomislili, da je otrok, ki ga poznamo, žrtev nasilja, lahko gre izključno za to, da je to prvič, ko se srečamo z nasiljem, lahko nas je strah, da bi izrekli kaj, s čimer bi otroka užalili, prestrašili, prizadeli. Zaradi takšnih in drugačnih razlogov moramo biti pozorni na naše odzive, da bodo ti primerni, saj bomo le tako v pomoč in bili sposobni reševati stisko otroka ter zmanjšati njegovo ogroženost (Hrovat, 2015, str. 78).

Vlogo šole lahko razumemo tudi kot varstveno okolje, ki je ključnega pomena. Ne samo, da so šole ena najbolj neprekinjenih institucij v življenju otrok, ampak poleg družine predstavljajo najpomembnejšo razvojno enoto. Poleg tega pa so šole kot javna ustanova, ustrežnejša in bolj dostopna za intervencije kot je npr. družina. V skladu s tem lahko rečemo, da šolsko okolje predstavlja pomemben kontekst, na katerega je mogoče vplivati in ga oblikovati tako, da igra ključno vlogo kot zaščitni dejavnik v življenju otrok (Dubrow, Garbarion, Kostelny in Pardo, 1992, str. 121).

Vsak od zaposlenih na šoli ima ob sumu nasilja nad otrokom nalogo, da omogoča otroku varen prostor in pomoč. Ravnatelj je odgovoren za izvajanje protokola, ustvarjanje pogojev za interni tim ter mora biti vedno o vsem obveščen, da lahko samo nato obvešča o pomembnih informacijah ostale zaposlene na šoli. Razrednik, ki je z otrokom največ časa v stiku, ima tudi največ možnosti, da otroku vzbudi občutek varnosti. Ravno zaradi tega je razrednik oseba, ki mu otrok največkrat zaupa izkušnjo nasilja. Je nosilec načrta pomoči in otroku pomaga pri šolskem delu, mu po potrebi zagotovi dodatno pomoč. Sodeluje tudi v internem timu in je pomemben za posredovanje informacij svetovalnemu delavcu, kateri te posreduje v multidisciplinarni tim (Filipčič in Klemenčič, 2011, str. 37-40). Naloge in delo svetovalnega delavca pa opišem v nadaljevanju.

V šolah naj bi primanjkovalo podpore za omogočanje otrokovega zdravja in ranljivosti. Prav tako ni samoumevno, da imajo zaposleni na šoli znanje in vedenje o prepoznavanju nasilja, ki ga otroci doživljajo v domačem okolju (Eriksson, Bruno in Näsman, 2013, str. 100-101).

Kljub vsemu pa nasilje nad otroki ostaja še vedno skrito, četudi so znaki zelo jasni, nasilja pogosto ne prepoznamo, ga minimaliziramo, iščemo opravičila in izgovore ter ne poskrbimo za ustrezno zaščito otroka. Zaradi teh razlogov nasilje in zanemarjanje ostane nezaznano, neprijavljeno in neraziskano, otrok pa ostane sam, brez zaupanja in varnosti (Hrovat, 2015, str. 15). Plaz in Veselič (2002, str. 127-128) prav tako menita, da za nasilje iščemo opravičila in ga poskušamo racionalizirati, tako otroci, starši kot tudi zaposleni v šoli in drugi. Vendar nasilja ne moremo opravičevati, saj zanj ni opravičila in izgovorov, saj je povzročitelj nasilja sam izbral takšno vedenje.

1.5.3. Od razkritja do pomoči

Pot od trenutka, ko posumimo, da otrok doživlja nasilje, do trenutka, ko lahko to z gotovostjo potrdimo, je največkrat dolga. Znanje za zaznavanje nasilja in primerne zaščite in ukrepanja na tem področju bi morale imeti vse javne službe, ki se z otroci srečujejo, med njimi tudi šola. Najpomembnejša in prva naloga je prekiniti nasilje nad otrokom, vendar v praksi to ni enostavno izvesti. Veliko primerov nasilja traja še nekaj let po tem, ko je bil postavljen sum na trpinčenje otroka (Mikuš Kos, 1997, str. 78).

Še preden lahko postopamo po korakih na podlagi zakonov, je dobro, da se zavedamo, da je lahko neko vedenje ali znak posledica številnih vzrokov in ne samo nasilja. Najbolj pomembno je, da smo z otrokom v dobrem odnosu ter da nam ta zaupa, kajti brez tega, mu bomo težko

nudili pomoč. Vedenje otroka si skušamo najprej pojasniti. Pomagamo si lahko z naslednjimi vprašanji, "Kaj je problem? Kdaj se je problem (vedenje) pojavil? Kako pogosto opazate določeno vedenje? Kdo v šoli občuti posledice takšnega vedenja (npr. poslabšanje učenčevega uspeha, nasilje nad vrstniki)? Kaj ste poskušali storiti in kakšni so bili učinki?" (Filipčič in Klemenčič, 2011, str. 17).

Blyth in Cooper (1999, str. 116) menita, da je prvi korak v obravnavi nasilja razkritje ali odkritje nasilja, kar se lahko zgodi kadarkoli, ko smo v stiku z otrokom. Ravno zaradi te nepredvidljivosti, se zaposleni znajdejo v težkem položaju, saj na takšno razkritje in odkritje nanj niso pripravljeni ter s tem težko reagirajo tako kot je treba.

Če pride do suma in morebitnih vprašanj glede nasilja, se je dobro obrniti na svetovalne delavce in skupaj z njimi poiskati odgovore na vprašanja. Na govorilnih urah se s starši pogovorimo o opazkah in dilemah, pozanimamo se kako je z otrokom doma in poskušamo skupaj s starši poiskati možne oblike pomoči otroku. Pri pogovoru s starši moramo biti previdni, saj so lahko to težke in neprijetne teme za družino. Najbolje je, da se v pogovoru osredotočimo na željo po pomoči otroku in našo skrb zanj, da skupaj raziščemo možne alternative za boljše počutje in uspeh otroka. Če nam starš ali otrok spregovori o nasilju, ga moramo seznaniti z našo dolžnostjo ravnanja po Pravilniku o obravnavi nasilja, se z njim pogovorimo in naredimo zapis (Filipčič in Klemenčič, 2011, str. 16-17).

Zapis o dogodku je ena izmed privih naloga delavca, ko se sreča z otrokom, ki doživlja nasilje. Ta zapis je uradni dokument in osnova za prijavo nasilja. V zapisnik "[z]apišemo imena, kraje, čas – tako, kot jih navaja otrok. Dobesedno zapišemo tudi otrokove izraze, ki jih je uporabljal za opis nasilja." (Filipčič in Klemenčič, 2011, str. 31). Podobno je z zapisi dogodkov, ki smo jim sami priča, v katerih moramo biti kratki in jedrnat in zapisati kaj, kje in kako se je zgodilo, kdo je bil udeležen, dobesedno zapišemo tudi, kar je bilo izgovorjeno. V obeh primerih, če otroka nismo dobro razumeli, ga spodbudimo z podvprašanji, ki pa morajo biti kratka in jasna, brez usmerjanja in čustvene konotacije. V zapise se ne zapisuje lastnih mnenj ali sodb, saj gre za zapis otrokove lastne pripovedi in doživljanja. Na koncu pogovora z otrokom pa je pomembno povedati, da bo pogovor zapišan in ga seznaniti kakšni so naslednji koraki (Filipčič in Klemenčič, 2011, str. 32).

Zaposlen na šoli mora, ko izve za nasilje, takoj obvestiti šolskega svetovalnega delavca. Zaposlen po pravilniku o obravnavi nasilja nima naloge presojudati in raziskovati ali gre res za nasilje ali ne, njegova naloga je to, da ukrepa, naredi zapis opazanj, dogodka ali zapisa pogovora

z otrokom, odvisno od tega, kako je prišlo do suma na nasilje. Če pa je otrok fizično poškodovan, v psihični stiski ali pa ko gre za spolno nasilje, je naloga zaposlenega, da takoj o tem obvesti center za socialno delo ali policijo, ki nato ustrezno poskrbi za otroka, npr. ga pelje v Zdravstveni dom, bolnišnico, poskrbi za namestitev za otroka idr. Ko pa gre za sum o nasilju in ni potrebno takoj obvestiti druge institucije, je vodstvo šole naslednji dan po obravnavi suma na šoli, dolžno obvestiti Center za socialno delo ali policijo. S tem se primer nasilja prenese na center za socialno delo oziroma policijo, katera vedno obvesti tudi center, in tako oni vodijo vse nadaljnje postopke. S tem se začne tudi sodelovanje multidisciplinarnega tima (Filipčič in Klemenčič, 2011, str. 25-27).

Z vsakim sumom mora biti svetovalna delavka obveščena in takoj po tem zbrati čim več informacij o otroku, s strani zaposlenih. Svetovalne delavke so včasih v zadržku z zbiranjem informacij, ker ne želijo vključiti preveč ljudi v sam primer, ampak je na koncu z več informacijami, slika bolj jasna (Blyth in Cooper, 1999, str. 116).

Na šoli se mora, poleg multidisciplinarnega tima, v katerem šola sodeluje, sklicati tudi interni tim, ki ga skliče svetovalna delavka najkasneje naslednji dan po seznanitvi centra za socialno delo o sumu nasilja. Interni tim je zadolžen za pripravo pomoči otroku, hkrati pa je v pomoč tudi ostalim delavcem, ki delajo s tem otrokom. Vsaj na prvem srečanju mora biti, poleg vodje tima, ki je svetovalna delavka, razrednik otroka in zaposleni, ki je naredil zapisnik, tudi ravnatelj (Filipčič in Klemenčič, 2011, str. 28-29). "Na sestankih se pišejo zapisniki, v katerih se zapišejo sklepi o dogovorjenih nalogah, njihovih nosilcih in časovnih rokih za izvedbo nalog." ti podatki, pa morajo ostati zaupni (Pravilnik o obravnavi nasilja za vzgojno-izobraževalne zavode, 2009, 8. člen).

Zgodi se lahko, da je Center za socialno delo o nasilju obveščen pred šolo. V takšnem primeru ta prosi šolo za mnenje oziroma poročilo o otroku, ki je žrtev nasilja. "Svetovalna služba VIZ napiše poročilo o svojem mnenju o ogroženosti otroka zaradi suma nasilja. Svetovalni delavec, ki pripravlja poročilo, vanj vključi tudi mnenja zaposlenih v VIZ, ki so v stiku z otrokom, ki je žrtev nasilja." (Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode, 2009, 10. člen).

Vanček (2002, str. 157) pravi, da je ena izmed pomembnih nalog, ki jo moramo opraviti po tem, ko se nam otrok izpove, oziroma ko z njim opravimo pogovor o nasilju, ki ga doživlja, to da poskrbimo zase. Zavedati se moramo, da razplet oziroma rešitev nista odvisna od nas. Lahko nas preplavijo različna čustva in občutek odgovornosti, ki ni v resnici ni naša. Pomembno je,

da v takem primeru poiščemo pomoč, da se z nekom pogovorimo o svojih čustvih in občutkih, da se razbremenimo bremena, ki je nastalo. Temu pa je treba dodati še eno smernico oziroma pravilo, da zaposlen, ki mu je otroka zaupal svojo izkušnjo, situacije nikoli ne sme poskušati rešiti sam. Postopati mora po korakih zakona, pravilnikov in protokolom institucije, v kateri dela (Hrovat, 2015, str. 79).

1.5.4. Pogovor z otrokom

Zelo pomembno pri pogovoru je, da se izogibamo stereotipom nasilja, saj nas lahko kaj hitro ovirajo pri obravnavi in pomoči preživelemu nasilja, ker mu to bolj škoduje kot je v pomoč. Frangež, Drobnič Radobuljac in Kodele (2019, str. 136) ravno tako poudarjajo problem stereotipov, ki so povezani z razkritjem nasilja nad otroki, s strani otrok. Nekaj takšnih stereotipov pripisuje krivdo otroku, da ta samo fantazira, si izmišlja, da si preveč ogleduje filme in televizijo, kjer se domisli takšnih idej, da sami izzivajo takšne dogodke idr. Obstajajo tudi stereotipi, ki so povezani z povzročitelji nasilja in tej izpostavljajo razloge, ki omilijo ravnanja povzročiteljev, kot na primer, da so povzročitelji bolni, so bili sami žrtve nasilja idr.

Ko se otrok zaupa zaposlenemu na šoli, ta o nasilju ne sme dvomiti ali od otroka zahtevati dokazov o nasilju. Zaposlen, ki mu je otrok zaupal mora otroku dati vedeti, da to, kar se mu dogaja, ni prav in se mu ne bi smelo dogajati. Najbolj pomembno pa je, da je to eden in edini pogovor, kjer bo moral otrok povedati svojo zgodbo, saj bo kasneje v postopkih moral to večkrat početi, kar pa otroka dodatno obremeni. To potrjujeta tudi Plaz in Veselič (2002, str. 140), ki pravita, da moramo, ko se otrok zaupa, skupaj z njim razmišljati, kako bi mu lahko pomagali. Zelo pomembno po njunem mnenju je tudi to, da ne vrednotimo njegove izkušnje nasilja, oziroma ga ne postavljamo na lestvico kolik je grozna njegova izkušnja. Avtorici zapišeta nekaj pomembnih smernic za pogovor z otrokom, ki sem jih prej omenjala:

- Otroka pozorno poslušamo in ga ne prekinjamo, ko nam pripoveduje,
- Otrok mora dobiti občutek varnosti, da nam lahko zaupa,
- Ne pokažemo, da nas je njegova zgodba šokirala,
- Razložimo mu, da za nasilje ni kriv on, ampak oseba ki nasilje povzroča,
- Izogibamo se vprašanjem, ki se začnejo z zakaj,
- Pozorni moramo biti pri pogovoru, da ne obsojamo osebe ampak dejanja, saj ima otrok morda povzročitelja nasilja rad in nam po tem mogoče ne bo več zaupal,
- Pohvalimo ga za pogum in moč, da nam je zaupal,

- Povemo mu, da so njegova čustva normalna,
- Ne obljublamo mu ničesar, česar ne moremo izpolniti,
- Otroka moramo, kasneje o vsakem dejanju informirati,
- Če se upre temu, da komurkoli povemo njegovo zgodbo, mu moramo pojasniti, da moramo to storiti za njegovo zaščitno in zato, ker je prav, da se nasilje preneha,
- Bodimo mu na voljo ves čas in to mu tudi sporočimo, idr. (Plaz in Veselič, 2002, str. 141-142)

1.6. VLOGA STROKOVNIH DELAVCEV OSNOVNE ŠOLE

Ko se v šoli pojavi sum nasilja v družini, mora šolski svetovalni delavec po Pravilniku o obravnavi nasilja za vzgojno-izobraževalne zavode, sklicati interni tim, katerega člani so šolska svetovalna delavka, otrokov razrednik in delavec, ki je naredil zapis, oziroma tisti, s katerim je otrok govoril o nasilju (Filipčič in Klemenčič, 2011, str. 28). Pravilnik o obravnavi nasilja za vzgojno-izobraževalne zavode (2009) v osmem členu poudari, da je vsaj na prvem internem timu prisoten tudi ravnatelj, saj je ta dolžan informirati tudi druge zaposlene, urejati šolski čas za uresničevanje tima in druge zadeve. Tim lahko nudi tudi podporo staršem ali skrbnikom, ki otroka ščitijo, tako da se z njimi pogovarja in svetuje svetovalna delavka oziroma delavec na šoli (Filipčič in Klemenčič, 2011, str. 28-29).

Poleg internega tima, svetovalni delavec sodeluje v multidisciplinarnem timu pri centru za socialno delo. Poskrbeti mora, da je šola za otroka varen prostor in se v skladu s tem tudi pogovori in sodeluje z razredom otroka z izkušnjo nasilja (Filipčič in Klemenčič, 2011, str. 38-39).

Če šola prejme prošnjo za zapis poročila, od centra za socialno delo, ki je začel postopek za zaščito otroka, mora tega zapisati šolski svetovalni delavec. Za mnenje o otroku, ki doživlja nasilje, mora svetovalni delavec prositi tudi vse učitelje, ki so z otrokom v stiku in ta mnenja zapisati v poročilo (Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode, 2009, 10. člen).

Strokovni delavci morajo biti pozorni, da ne delajo tako z povzročiteljem kot žrtvijo, sploh pa ne, da bi delali z obema hkrati. Pomembno je tudi, da imajo strokovni delavci redne supervizije in intervizije (Hrovat, 2015, str. 83).

Najrajter (2010, str. 141) ugotavlja, da šolske svetovalne delavke pogrešajo povratne informacije in večjo vključenost v obravnavo nasilja nad otrokov, ki se šola v njihovi šoli.

1.7. VLOGA CENTROV ZA SOCIALNO DELO

Center za socialno delo je osrednja institucija za delo z družino, v kateri poteka nasilja. Center je o nasilju in informacijami povezanimi z njim, lahko obveščen tudi strani drugih organov in organizacij. Če informacija o nasilju najprej pride do centra za socialno delo, pa ta za informacije o otroku zaprosi ostale institucije, ki imajo stik s tem otrokom. Center za socialno delo mora sklicati multidisciplinarni tim, v katerem sodelujejo vsi posamezniki, organizacije in institucije, ki delajo ali bodo delale z žrtvijo nasilja oziroma družino. Na multidisciplinarnem timu člani pripravijo načrt pomoči in oceno ogroženosti otroka (Hrovat, 2015, str. 103-109). Torej se mora center za socialno delo v primerih, ko gre za zanemarjanje otroka in nasilje nad njimi, povezati tudi z drugimi institucijami za izmenjavo izkušenj (Strban, 1993, str. 107-109).

Najprej pripravijo prvo oceno ogroženosti, s katero ugotavljajo, kaj so osnovni in prvi koraki za zaščito žrtve, ali jo je potrebno umakniti na varno oziroma v varno okolje, koliko oziroma ali je žrtev sposobna sama poskrbeti za svojo zaščito, kdo s svojim vedenjem ogroža osebo, preživelo nasilja, idr. Ko opravi pogovor z preživelim nasilja, mu mora svetovalni delavec ponuditi vse možne oblike pomoči, ki so na voljo (Murgel, 2010, str. 119).

Center mora ta čas, ko dela za otroka, delati z njim v smeri krepitev moči in zmanjšanja posledic nasilja in zanemarjanja. Delo opravlja tudi s staršem otroka, ki je povzročitelj nasilja, saj je cilj, da nasilje preneha in se otrok lahko vrne nazaj v svojo družino. Center lahko, če starši nadaljujejo z nasiljem in zanemarjanjem otroka, v okviru ukrepov otroku najde možnost stalne namestitve izven družine. Za zaključek se naredi končna ocena ogroženosti, pri kateri se upošteva doseženo stopnjo otrokove varnosti, varnosti njegovih sorojencev, kvaliteto odnosov v družini in druge opombe, ki so bile upoštevane pri izdelavi pri izdelavi začetne oziroma prvotne ocene ogroženosti otroka. Ko se postopek zaključi, se delo centra za socialno delo še vedno nadaljuje, saj mora poskrbeti za varnost otroka in njegov zdrav razvoj (Hrovat, 2015, str. 103-109).

Poleg ocene ogroženosti pa mora center za socialno delo oblikovati tudi načrt pomoči, ki ga izdela skupaj z otrokom z izkušnjo nasilja. Načrt je usmerjen v povečanje varnosti otoka in zmanjšanje škode, ki je nastala zaradi nasilja. Redno se ga pregleduje in dopolnjuje tako v timih kot z otrokom samim. Načrt pomoči vključuje institucije in osebe, ki lahko otroku nudijo pomoč, seznam potrebnih zdravniških pregledov, načine odpravljanja posledic nasilja, širjenja socialne mreže otroka in ne ogrožajočega starša, odpravljanje fizičnih dejavnikov, če so ti prisotni, način evalvacije pomoči in opredelitev ciljev (Hrovat, 2015, str. 92).

1.8. OVIRE IN OMEJITVE ŠOLE IN SVETOVALNIH DELAVCEV PRI ODKRIVANJU, PREPOZNAVANJU IN REAGIRANJU NA IZPOSTAVLJENOST OTROKA NASILJU V DRUŽINI

Kljub vsem tem navodilom vzgojno-izobraževalnim ustanovam se še vedno dogaja, da otrok o doživljanju nasilja spregovori, a odrasla oseba na to ne reagira. Svetovalnih delavcev in delavk je še vedno strah, da bi povzročili škodo domnevnemu povzročitelji nasilja s podano prijavo, če bi se zgodilo, da dejanja ne bi mogli dokazati. Prav tako lahko domnevajo, da otrok ne govori resnice, ker dvomijo o njegovi izjavi oz. na sploh ne želijo biti vpleteni v primer (Leskošek, Miklič in Sitar Surić, 2019, str. 165).

Bouwkamp (1993, str. 13-18) opaža, da si tako socialni delavci kot tudi šolski uslužbenci, ne želijo oziroma se bojijo prevzeti odgovornost za "razbitje družine", v kateri se dogaja nasilje nad otrokom, kar se največkrat zgodi zaradi dejstva, da ne vedno, kaj s tem otrokom storiti. Avtor sklepa, da so zaposleni nemočni in si prizadevajo, da se bo otrok že sam znašel, in da se bo situacija sama uredila, če ne prej, ko bo otrok dovolj star in bo zapustil dom. Ugotavlja tudi, da je vzrok neporočanja tudi v slabem sodelovanju organov in organizacij. Poudarja pomembnost sodelovanja centrov za socialno delo, policije in sodišč.

Mikuš Kos (1993, str. 28-30) trdi, da so odzivi ustanov in oseb zelo pomembni, saj lahko ustavijo nasilje in zavarujejo otroka, vendar avtorica pravi, da temu v praksi ni tako, saj večina zlorab in nasilja ostane nezabeleženih. To se lahko zgodi zaradi premalo znanja o nasilju, o pokazateljih nasilja in o postopkih, zaradi sprenevedanja, pomankanja izkušenj, lahko so krivi tudi obrambni mehanizmi, ki nas "ščitijo" pred neprijetnim, obstaja možnost strahu pred povzročiteljem nasilja, mogoče nekaterih nasilnih dejanj, sami ne obravnavamo kot nasilne, lahko nas ovirajo slabe izkušnje iz preteklosti, ko smo želeli pomagati žrtvi nasilja, lahko nas je strah, da bi samo še dodatno škodili otroku, idr.

Mikuš Kos (1997, str. 85-87) med razloge, ki povzročajo prepreke, težave in zavore pri zaznavanju ter odzivanju na nasilje, našteva nepoučenost in neinformiranost o nasilju in njegovih prepoznavnih znakih, neustrezno razlaganje opaženih znakov nasilja, nezavedanje resnosti pojava nasilja nad otrokom, neobveščenost o državljskih in poklicnih dolžnostih ob srečanju suma nasilja, spregledanje znakov zaradi podzavestnih mehanizmov, strah pred storilcem nasilja. Ovirajo nas lahko tudi lastna lagodnost in odpor po pričevanja, spoštovanje zasebnosti družine, lastna merila vzgojnega ravnanja, lojalnost in zaščita ustanove, neznanje o ukrepanju ob sumu nasilja, slabe izkušnje, strah, da bi otroku s prijavo še bolj škodili, itd.

Nasilje prizadene tudi zaposlenega na šoli, ki je opazil, sumi, ali pa mu je otrok sam poročal o nasilju. Ta se boji ukrepati, saj občuti strah, da bi s tem povzročil še večje nasilje in škodo otroku. Počuti se lahko nemočnega, frustriranega in obremenjenega zaradi lasne nemoči in neučinkovitosti (Najrajter, 2010, str. 143). Nekateri učitelji pa naj bi se zadrževali pogovora s starši v primerih zaščite otroka, saj se bojijo, da bodo s tem izgubili dober odnos z starši. Zato v veliko primerih pogovor s starši opravijo svetovalne delavke (Blyth in Cooper, 1999, str. 117). Pomembno je poznati ovire oziroma zavirajoče dejavnike odzivanja, odločanja in ukrepanja, saj to prispeva k odpravljanju vseh teh zavor (Mikuš Kos, 1997, str. 87).

2. OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA PROBLEMA

Nasilje je razširjeno čez celotno družbo in dogaja se lahko za vsakimi vrati. Kaj bomo označili kot nasilje, pa je odvisno od vsakega posameznika, njegovega načina zaznavanja nasilja in dopustne meje vedenja, ki ga označimo kot nasilje. Vsak otrok ima pravico biti varen in zaščiten, zato je zelo pomembno, da znamo nasilje prepoznati in z njim ravnati, še bolj pa je, če postavljamo preventivne ukrepe za nasilje.

Med prakso, ki sem jo opravljala v osnovni šoli in na centru za socialno delo (v nadaljevanju CSD), sem lahko prepoznala tako dobre kot slabe načine ravnanja s sumom oz. informacijami o nasilju. Nekatere učiteljice v osnovni šoli so takoj opazile spremembo pri otroku in ga napatile k socialni delavki. So pa bile tudi takšne učiteljice, ki se kljub temu, da so vedele, da se z otrokom nekaj dogaja, z njim ravnale neprimerno, se mu niso prilagajale, o doživljanju otroka niso nikomur poročale, označevale so ga kot učenca/ko z neprimernim vedenjem, nesposobnim/no, da je otrok ne-skonzentriran, si ne želi novega znanja itd. V resnici se pa takšen otrok spopada z nasiljem in posledicami in mu nihče ne priskoči na pomoč, še huje, povzročajo mu še več težav. Problem pa nastane tudi pri pomanjkljivem poročanju na CSD, kar onemogoča, da bi se lahko otrokom v večji meri pomagalo. Iz lastnih izkušenj lahko povem, da se postopkov malokdo drži, kar potem škodi otrokom in njihovem razvoju. Na praksi na CSD pa sem dobila informacijo, da šole suma nasilja nad otrokom ne prijavljajo. Šele ko CSD dobi prijavo iz drugih institucij ali sami pridobijo informacije o nasilju ter se po mnenje obrnejo na šolo, ta poroča o dolgoletnih znakih, ki so jih pri otroku opazili. Prav tako pa sem bila priča primera, ko je šola poskušala zaščititi starše, ki so izvajali nasilje s tem, da je podala izjavo, da so starši prijetni in z njimi niso imeli težav in o otroku niso poročali ničesar, čeprav so druge organizacije poročale drugače in izražale zaskrbljenost za otroka. Mati otroka pa je podano izjavo o nasilju v družini umaknila.

Zaradi teh izkušenj in opazk, sem se odločila to področje raziskati, kako poteka poročanje o nasilju nad otrokom v domačem okolju med osnovno šolo in CSD. Natančneje, kako poteka poročanje o nasilju znotraj šole in na CSD, kje se informacija ustavi in zakaj, kateri primeri se javljajo centru za socialno delo in kateri ne.

2.1. RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

R1: Kdo v osnovni šoli najpogosteje prepoznava nasilje nad otroki?

- R2: Kako v osnovni šoli poteka postopek poročanja (obveščanja), o nasilju nad otroki in komu poroča?
- R3: Kateri primeri ostanejo neprijavljeni oz. šola o njih ne obvešča ostalih organov?
- R4: Kakšne so dileme in izzivi šole glede prijave nasilja nad otroki?
- R5: Kakšno je in kako poteka sodelovanje osnovne šole in centra za socialno delo?
- R6: Kako pogosto prejme CSD informacije o nasilju nad otroki z osnovne šole?
- R7: Kakšno je mnenje CSD o javljanju šole o nasilju nad otroki?

3. METODOLOGIJA

3.1. VRSTA RAZISKAVE

Raziskava je kvalitativna, saj sem z delno standardiziranimi intervjuji zbirala besedne opise in pripovedi šolskih svetovalnih delavk in svetovalnih delavk na centru za socialno delo s področja nasilja, o postopkih in sodelovanju šole in centra za socialno delo v primerih, ko otrok doživlja nasilje v družini.

S kvalitativno metodo zbiranja podatkov raziskujemo stvarne probleme ljudi, pri temu pa upoštevamo njihovo razumevanje položaja, in ne samo vprašanja, ki zanimajo raziskovalca. Izhodišče kvalitativne raziskave so stvarni, praktični in vsakdanji problemi ljudi, ki so za ljudi udeleženi v raziskavi praktično pomembni. Rezultati pa morajo biti praktično pomembni za reševanje socialnih problemov ljudi in izpopolnjevanje metod socialnega dela (Mesec, 1997, str. 12).

Raziskava je tudi empirična, saj sem zbirala novo, neposredno izkustveno gradivo z spraševanjem. Empirična raziskava je namenjena zbiranju novega gradiva z opazovanjem ali spraševanjem, katerega kasneje uporabimo za preverjanje hipotez oziroma za znanstveno dokazovanje (Mesec, Rape in Rihter, 2009, str. 84).

3.2. MERSKI INSTRUMENTI

Raziskavo sem izvedla s pomočjo delno standardiziranih smernic za intervju (Priloga 1, 2 in 3). Pri standardiziranem intervjuju uporabljamo v naprej izdelane smernice. V naprej imamo predvidena vsa vprašanja in njihov vrstni red. Uporabljamo jih, kadar želimo primerjati odgovore med sabo (Mesec, Rape in Rihter, 2009, str. 231-233). Če je pa so smernice delno standardizirane, imamo pa v naprej postavljena vprašanja, katerim lahko dodajamo podvprašanja.

3.3. POPULACIJA IN VZOREC

Populacijo raziskave predstavljajo vse osnovnošolske svetovalne delavke in delavci, vsi učitelji na osnovnih šolah ter vse strokovne delavke in delavci centra za socialno delo, ki delajo na področju nasilja. Vsi so v instituciji na določenem delavnem mestu zaposleni vsaj pet let.

Vzorec je priložnostni in neslučajnostni in vključuje šest intervjuvanih oseb iz šol v regiji, ki jo bolje poznam, ker sem tam že opravljala prakso. Vzorec sestavljajo svetovalna delavka in dva učitelja/ci na osnovni šoli Franceta Bevka Tolmin in svetovalna delavka ter dva učitelja/ci na osnovni šoli Milojke Štrukelj Nova Gorica ter socialna delavka s področna nasilja na CSD Severna Primorska enota Tolmin in socialna delavka s področna nasilja na enoti Nova Gorica.

3.4. ZBIRANJE PODATKOV

Najprej sem se z zaposlenimi na osnovni šoli Milojke Štrukelj, osnovni šoli Franceta Bevka in Centrom za socialno delo Severna Primorska enota Nova Gorica ter enota Tolmin dogovorila za dovoljenje izvedbe raziskave. Po temu pa sem se z vsakim posebej dogovorila za termin srečanja. Intervjuji so potekali v pisarnah intervjuvancev, z njihovim dovoljenjem pa sem pogovor snemala. Podatke sem zbirala od 21. 4. 2022 do 20. 5. 2022.

3.5. OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV

Pridobljene podatke sem obdelala in analizirala s pomočjo kvalitativne analize podatkov, ki jo sestavlja šest korakov. Prvi korak je urejanje gradiva, nato določimo še enote kodiranja. Začnemo z odprtim kodiranjem in za tem izberemo in definiramo relevantne pojme in kategorije, nato opravimo odnosno kodiranje, zadnji korak pa je oblikovanje končne teoretične formulacije (Mesec, 1997, str. 29).

Najprej sem intervjuje, ki sem jih izvedla in z dovoljenjem intervjuvancev, posnela, prepisala oz. zapisala v Wordov dokument, da sem imela pred sabo vse odgovore in sem tako lažje nadaljevala na naslednji korak, kjer sem določila enote kodiranja. Vsak zapisan intervju sem med seboj ločila z različnimi številkami, kar mi je bilo v pomoč v nadaljnji analizi (na primer: I1, I2 itd.). Iz besedila sem zbirala dele, enote kodiranja, ki so relevantni za mojo raziskavo, podčrtala sem dele besedila in jim pripisala zaporedno številko določenega dela besedila. Pred zaporedno številko pa sem pripisala črko E, ki pomeni enoto.

Primer (intervju 1):

I1: Pomembno je, da imajo otroci varen prostor. Povedo lahko učitelju, E1 ampak velikokrat, učitelj ne more, E2 ne moremo kar opaziti, E3 ali pa se nam zdi neko vedenje drugačno, lahko nas prisil v razmišljanje, kaj se s tem otrokom dogaja, E4 kako lahko preko tega skupaj pridemo do nečesa, da se nekaj doma dogaja. E5

Sledilo je odprto kodiranje, kjer sem v tabelo zapisovala enote kodiranja oziroma izjave ter tem pripisala pojme in kategorije. Vsaki izjavi sem v tablo pripisala tudi ustrezno temo.

Primer:

OZNAKA	ENOTA	KODA	KATEGORIJA	TEMA
I1E1	Povedo lahko učitelji...	Otrok pove	Otrok	Prepoznavanje
I1E2	...ampak velikokrat učitelj ne more...	Učitelj ne opazi	Ne opazimo	Ovire
I1E3	...ne moremo kar opaziti...	Ne opazimo	Ne opazimo	Ovire
I1E4	...se nam zdi neko vedenje drugačno, lahko nas prisil v razmišljanje, kaj se s tem otrokom dogaja ...	Svetovalna delavka opazi, da nekaj ni v redu	Svetovalna služba	Prepoznavanje
I1E5	...lahko preko tega skupaj pridemo do nečesa, da se nekaj doma dogaja.	Zaposleni skupaj ugotavljajo, da se doma nekaj dogaja	Sodelovanje zaposlenih na šoli	Postopki
I1E6	...vidiš otroka da drugače funkcionira.	Učitelj opazi spremembo	Učitelj	Prepoznavanje

Za tem je sledilo osno kodiranje, kjer sem združevala pojme iz vseh zapisanih intervjujev in jih hierarhično urejala. Najvišje so bile zapisane teme, znotraj katerih sem pripisovala kategorije in znotraj teh še smiselno razporedila kode.

Primer:

1. Prepoznavanje

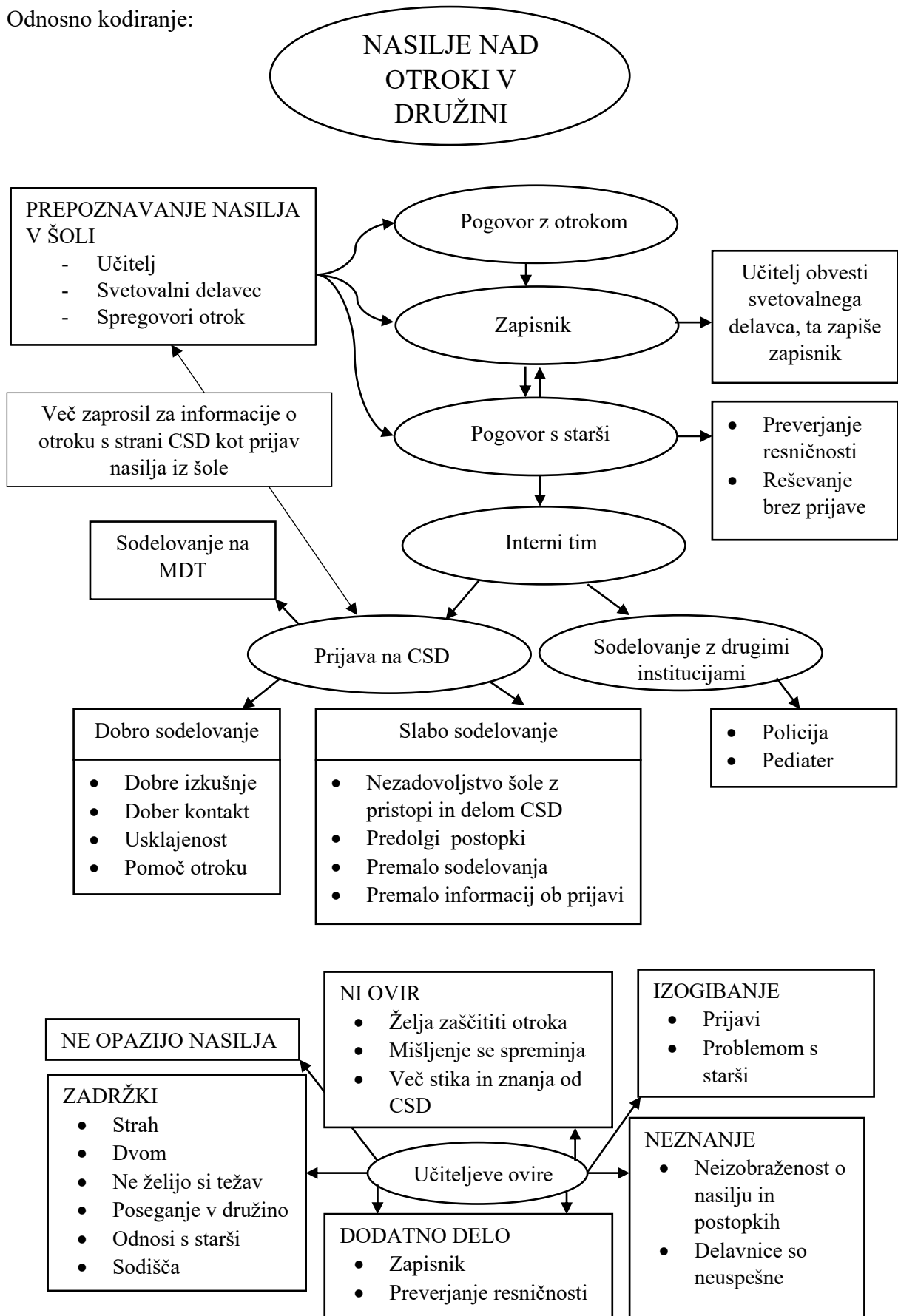
1.1. Učitelj

- Učitelj posumi (I1E63, I5E29, E31, E32, E33, E34)
- Učitelj opazi otroka (I1E86, I2E27, E30, I5E23, E24, I6E17, E21, E35, E70)
- Učitelj prepozna nasilje (I6E1, E5, E7, E8, E11, E20, E29, E37, E50, E84, E85)
- Učitelj opazi spremembo (I1E6, I2E4, I6E19, E28)
- Zaposleni opazijo (I1E87, I2E145, I6E45)
- Zazna učiteljica športne vzgoje (I2E7)
- Prepoznano določeno obnašanje (I1E47, I5E3, E4, E5, E14, E15, I6E2, E18)
- Učitelj vidi nasilje (I6E78, E79, E81)

Naslednji korak je odnosno kodiranje, kjer sem na podlagi prejšnjih ureditev poiskala povezave med temami in kategorijami in jih tako pokazala v obliki miselnega vzorca oziroma sheme.

Odnosno kodiranje:

4. REZULTATI

Rezultati kvalitativne raziskave so zapisani na podlagi opravljene analize raziskave. Rezultati so zapisani in razdeljeni v različne sklope na podlagi raziskovalnih vprašanj oziroma tem, s katerimi sem zaobjela smisel vsakega raziskovalnega vprašanja posebej. Teme, ki se v raziskavi pojavljajo, so naslednje: prepoznavanje, postopki, neprijavljeni primeri, ovire in sodelovanje. Te teme se navezujejo na raziskovalna vprašanja, na katere sem odgovore pridobivala z intervjuvanjem učiteljev in svetovalnih delavcev na osnovni šoli. Teme, ki se navezujejo na raziskovalna vprašanja, na katere sem odgovore pridobivala z intervjuvanjem zaposlenih na CSD s področja nasilja, pa so: sodelovanje, informacije in mnenje.

Primer:

R1: Kdo v osnovni šoli najpogosteje prepoznava nasilje nad otroki? – Tema: prepoznavanje

4.1. Prepoznavanje

Kdo v osnovni šoli najpogosteje prepoznava nasilje nad otroki?

V osnovni šoli nasilje v družini prepoznava različni ljudje na različne načine. Lahko nasilje prepozna učitelj, svetovalni služba, enkrat je bilo omejeno, da so tudi sošolci opazili spremembe pri otroku in o tem obvestili učitelja/ico (*Potem so mi deklice povedale "veste kaj dela, ona se ob školjko drgne"... (I5E8)*). O nasilju lahko pove tudi otrok sam ali pa o tem spregovorijo starši.

Ugotovila sem, da je med intervjuvanimi, najpogosteje učitelj izpostavljen kot nekdo, ki prepoznava, da se v domačem okolju izvaja nasilje nad otrokom (*...tudi doma je bil tepen, ni nosil šolskih potrebščin, bil je zanemarjen. (I6E70)*). Učitelji zelo pogosto nasilje prepoznajo (*Tudi sam opazim sem in tja kakšno zadevo.(I6E50)*) ali pa posumijo, da se v družini nekaj dogaja (*Ampak to je tak primer, kjer mislim, da bi lahko bila povezava... (I5E31)*). Nasilje prepoznava tako, da pri otroku prepoznajo oziroma opazijo spremembo (*Učitelji opažajo, ko se na enkrat spremeni vedenje pri otroku...(I2E4)*) ali pa prepoznajo določeno obnašanje otroka, katerega povežejo z morebitnim nasiljem (*Jaz sem eno nasilje prepoznala tako, ker se je deklica nenavadno obnašala. (I5E3), Obnašala se je tako, da se je drgnila ob stolu...(I5E4)*).

Otrok je tudi en izmed pogostih virov informacij o nasilju v družini, saj je bilo skozi raziskavo pogosto omenjeno, da otrok sam spregovori o nasilju (*...ja smo imeli primer, ko je prišla hčerka prijaviti očeta (I2E29)*). Otrok bo o nasilju spregovoril tisti odrasli osebi, kateri zaupa (*...mora res zaupati, da bo povedal.(I1E15)*), samo enkrat pa je bilo omenjeno, da otrok lažje zaupa svoje doživljanje, če si z njim na samem, oddaljen od dogajanja (*Včasih se zgodi, mogoče celo lažje, da si z učencem ena na ena, ti bo še prej povedal, da se nekaj doma dogaja (I1E7)*). Svetovalna delavka opaža, da otrok o svojem doživljanju sporoča skozi pogovor na razgovoru, ki ni nujno o nasilju, in tega (nasilje) sporoča nevede (*...ko pride otrok na razgovor, karkoli pove. (I2E6)*). Otrok torej zaupa tudi svetovalni delavki, kar je omenjeno tudi v enem izmed intervjujev (*...tudi pri meni je več možnosti, da povedo svoje stiske in težave.(I1E65)*). Otrok lahko o nasilju sporoči, kot je že omenjeno, na različne načine. En izmed njih je bil izpostavljen kot grožnja otroka s samomorom, ker je zanj nasilje že preveliko breme in se na tak način zaupa zaposlenemu v šoli (*...je otrok zagrozil, v času covida, s samomorom, je povedal, kaj dela oče doma z njim, sestrico in bratom. (I2E69)*).

Nasilje v osnovni šoli prepoznavajo tudi svetovalni delavci. Ti največkrat pri stiku z otroki opazijo, da nekaj ni v redu in takrat posumijo na nasilje (*...sama opazim, ko imam kakšne delavnice...(I2E5)*).

Starši so najmanjkrat izpostavljeni kot vir informacij o nasilju nad otrokom (*...starši... (I2E26)*). Med njimi je trikrat omenjeno, da je mama tista, ki na šoli zaposlenemu zaupa o nasilju, ki se dogaja doma (*...včasih pridejo mame same... (I2E2)*), med tem ko je bil oče omenjen le enkrat (*...očetov ni, do sedaj sem imela samo enega očeta, večinoma hodijo mame. (I2E3)*).

4.2. Postopki

Kako v osnovni šoli poteka postopek poročanja (obveščanja) o nasilju nad otroki in komu poroča?

Postopek poročanja se ne more začeti brez prepoznavanja nasilja. Kdo nasilje v osnovni šoli prepozna, sem opisala zgoraj. Ko se nasilje prepozna ali se nanj posumi, se nekateri na šoli z otrokom najprej pogovorijo (*In ko sem se pogovarjala s to punčko... (I2E60)*) in poudarjajo, da je otroku vedno treba verjeti (*Rada bi pa prav poudarila, kar otrok pove mu je treba verjeti! (I1E42)*). Vendar v večini o pogovoru z otrokom in kaj je pri tem pomembno, govorijo zaposleni v svetovalni službi, le ena učiteljica je omenil pogovor z otrokom v postopku, ter da tega opravlja na samem, odmaknjeno od dogajanja (*...sem ga poklicala in šla z njim ven iz*

razreda... (I5E25)), enako poudarjajo tudi svetovalni delavci (*Zagotovo so ti pogovori malo umaknjeni od dogajanja...* (I1E61)). Ena od svetovalnih delavk ob sumu na nasilje oziroma po tem, ko prepozna nekatere znake nasilja, o njih opravi pogovor z otrokom (*...potem se z njim pogovarjamo...* (I2E18)), pogovor pa ga prilagodi otrokovi starosti in ga oblikuje tako, da je za otroka drugačen in zanimiv. Pri tem si pomaga z terapevtskimi kartami (*Mogoče tudi s terapevtskimi kartami* (I2E75)), otroku ponudi list papirja, na katerega lahko otrok poljubno riše (*Če je otrok majhen, mu daš narisati...* (I2E73)) ali pa uporablja zgodbice (*...ali pa povej mi zgodbico.* (I2E74)), vse to kot vir informacij o dogajanju doma. Če se med pogovorom izkaže, da gre za nasilje oziroma otrok o nasilju spregovori, se z otrokom o tem pogovorijo, mu ustvarijo varen prostor in razložijo, kako potekajo postopki, kateri sledijo po razkritju nasilja (*...potem se pogovarjamo, da ne moremo obljubit, ne, te stvari, da niso oni krivi...* (I2E20)).

Pogovoru sledi zapis (*...napisati izjavo.* (I1E28)) oziroma zapis sledi vsakemu sumu (*...napišemo prijavo* (I2E38)), dogodku (*Vsekakor je prvo zapisnik nekega dogodka...* (I1E29)) in podobno, saj ni nujno da otrok o nasilju spregovori. Tudi o zapisu ni bilo govora med učitelji, ampak samo med svetovalno službo na osnovni šoli. Zapisnik pišejo svetovalni delavci skupaj z otrokom (*...sem rekla "glej a bova naredila zapisnik?"...* (I2E13)) ali pa prepustijo otroku, da sam naredi zapis svoje izjave, ki jo potem priložijo poleg prijave (*Zapisnik otrok zapiše sam če je sposoben napisati...* (I1E56)). Ena svetovalna delavka je izpostavila, da vedno ob pogovoru zapisuje izjave, opažanja ipd. na list papirja, da potem lažje ohrani točnejše izjave, ko to prepisuje oziroma natipka v zapisnik (*(Saj potem to natipkaš na lepo, ampak tisti grd zapis...* (I2E46)). Če za nasilje izve ali posumi kdo drug od zaposlenih na šoli, ki ni svetovalni delavec, ta vedno piše zapisnik skupaj z svetovalnim delavcem (*Zapisnik zapiše socialna delavka skupaj z razrednikom oz. učiteljem, odvisno kdo je zraven* (I2E76)). Zapisnik pa na šoli vedno hranijo, saj je to uradni zaznamek in je pomemben vir informacij za nadaljnje postopke (*...imamo zapis, ker je to uradni zaznamek.* (I2E55)).

Ko se pojavi sum, da se dogaja nasilje v neki družini ali pa je nasilje prepoznano, v osnovni šoli zaposleni med sabo vedno sodelujejo (*Pomaga mi pa veliko defektologinja pri odločitvah.* (I5E98)). En intervjuvanec, ki je zaposlen kot svetovalni delavec, je poročal o tem, da zaposleni na šoli ob pojavu suma skupaj ugotavljajo, kaj se doma dogaja (*...lahko preko tega skupaj pridemo do nečesa, da se nekaj doma dogaja.* (I1E5)). Ko gre za nasilje, se v šoli o dogajanju vedno obvešča šolsko svetovalno službo in skupaj planirajo korake za naprej. O takšnem sodelovanju poročajo tako svetovalni delavci (*Tako da učitelji pridejo k nam in potem skupaj pogledamo, kako naprej.* (I2E81)) kot tudi učitelji (*Sicer pa, če je kar koli takšnega, takoj*

*reagiram, grem do defektologinje... (I6E47)). Med sabo sodelujejo tudi tako, da pred samo prijavo nasilja obvestijo razrednika otroka, ki doživlja nasilje, da je razrednik lahko pozoren na otroka, poda dodatne informacije in podobno (...povemo razredniku...(I2E37)). Se pa dogaja, da sodelovanje ni vedno dobro. O tem poroča učiteljica, ki je imela slabe izkušnje sodelovanja s svetovalno službo, in sicer, da ta ni reagirala na njene prošnje o prijavi in pomoči otroku, za katerega je sumila, da se dogaja nasilje (*Potem sem to poskušala na šoli povedati, sem šla k psihologu, ki ni imel posluha za to. (I5E11)*). S strani drugega učitelja pa je bil predstavljen primer dobrega sodelovanja, kjer je svetovalna služba po poročanju takoj sprožila postopek (...sprožila ta postopek... (I6E13)).*

V postopke o poročanju o nasilju na šoli spada tudi pogovor s starši. Vsi intervjuvani, ki so zaposleni na šoli, poročajo, da starše ob sumu na nasilje vedno kontaktirajo (*Ja najprej pokličemo starše na šolo. (I1E22)*) in če se izkaže, da je sum utemeljen, starše opozorijo na prijavo (... povemo, da bomo dali naprej. (I2E122)). Se pa zgodi, da se pride tudi starš sam braniti na šolo, še preden se postopek začne (*No saj so potem starši sami prišli, ja. (I2E49)*). Izpostavljen je bil tudi primer pogovora z nezlorablajajočim staršem o nasilju, s katerim pogovor opravi svetovalni delavec in poskuša preko tega starša otroka zaščititi (...če je oče, ki je agresiven do mame, ne, ne do otroka. Pokličemo mamo, da v kolikor se to en bo rešilo, prijavimo naprej. (I2E53)), vendar s to izjavo opazimo, da šola tega, da je otrok priča nasilju, ne obravnava kot nasilje. V večini torej pogovore s starši na šoli opravljajo svetovalni delavci, učitelji pri pogovoru zgolj sodelujejo (*Sam sem tudi že bil zraven, ker moram povedati svoje opažanje, ki ga tudi zapišem. (I6E69)*), samega pogovora pa ne opravljajo (*Ne nikoli. (I5E44)*)

Na šoli se nato skliče interni tim (*Potem se skliče tim... (I1E31)*), to je tim, katerega sestavljajo svetovalna služba, oseba, ki je nasilje prepoznala, ravnatelj in razrednik otroka (...skličemo razrednika, ravnatelja, kakšnega učitelja, svetovalna služba...(I2E41)). Interni tim sodeluje pred prijavo, da skupaj zapišejo zapisnik in zberejo informacije, da je prijava čim bolj celovita (...nisem še poslala naprej ker smo se morali dobiti, da to napišemo in se usedemo... (I2E15)). Pogosto se dogaja, da na šoli v internem timu obravnavajo primere ravno zaradi tega, da pridobijo informacije in celovitejšo sliko (...da smo mi začeli obravnavo... (I2E101)). Kot že omejeno, sodelujejo na internem timu tudi učitelji, vendar le takrat, ko gre za njihovega učenca oziroma ko so otroku, kateri doživlja nasilje v domačem, razrednik (...sem bila avtomatično vključena v tim, ker sem imela otroka v razredu. (I5E46)). Delo v internem timu pa je bilo s strani enega učitelja izpostavljeno kot kvalitetno (*Šolski sestanki so kvalitetni sestanki, saj se izredno potrudijo. (I6E92)*).

Šola zelo pogosto oziroma skoraj vedno, nasilje nad otroki v domačem okolju prijavlja na center za socialno delo (... *vsekakor naredimo tudi prijavo na center (I1E35)*), oziroma center obvesti o svojih zaznavah (...*obvestila center za socialno delo. (I1E51)*). Šola s CSD-jem v veliki meri sodeluje (...*tudi center za socialno delo je sodeloval (I2E97)*), v nekaterih primerih je sodelovanje usmerjeno na umiritev situacije v družini (...*priključil se je tudi center za socialno delo in se je stvar umirila. (I6E25)*). Center za socialno delo je lahko staršem tudi grožnja, zato jo v nekaterih primerih šola izkoristi kot varovalko pri svojem delu. O tem so spregovorili tako svetovalna delavka (...*imaš pa varovalko, da jim poveš "glejte prijavi vas bomo na Center za socialno delo in konec"... (I1E60)*), kot tudi učitelj (*Nekaterim staršem zagrozijo s socialno službo in se stvari popravijo. (I6E38)*).

Poleg sodelovanja in prijav na center za socialno delo, šola sodeluje z različnimi strokovnjaki oziroma drugimi poklici. Najpogosteje sodeluje z otroškimi zdravniki oziroma pediatri (*Povežemo se z otroškim zdravnikom, pediatrom. (I1E36)*) ter policijo (*Tudi policija je velikokrat poklicana na šolo in pomaga. (I6E94)*). Manj pogosto sodelujejo s centri za duševno zdravje, s katerimi so v večini v kontaktu preko sodelovanja s centrom za socialno delo (...*tudi center za duševno zdravje, ko je otrok bil v postopku dodatne strokovne pomoči... (I1E13)*). Če šola meni, da otrok doživlja takšno nasilje, ki ga sami ne zmorejo rešiti, se obrne na strokovnjake s katerimi poskušajo otroka rešiti iz nasilja (...*če mislimo, da je problem tak, da potrebujemo, da se vključijo tudi drugi strokovnjaki... (I1E34)*). Sodelovanje s drugimi poklici je za šolo pomemben del postopkov nasilja nad otrokom v družini, saj s tem otrok pridobi tudi več različne pomoči in več možnosti obstaja, da bo otrok nasilja rešen (...*potem, vsi strokovnjaki, vsi so pristopili nekako, vsi so poskušali, vsak na svojem nivoju nekaj narediti... (I1E48)*). Enkrat je bilo omenjeno s strani učiteljice, da sama ni prepoznala nekega znaka kot nasilje, svoja opažanja je delila s strokovnjaki in ti so prepoznane znake takoj povezali s spolnim nasiljem (*Tam sta nam predavala dva psihologa, mož in žena, in sta mi v trenutku rekla "tu gre za spolno nasilje". (I5E10)*). Prav tako pa je bilo omenjeno, da je učiteljica zaradi nereagiranja šole sama, na lastne stroške, stopila v kontakt s strokovnjaki, da bi pomagala otroku (*Takrat sem tudi poklicala na takratni center za mentalno zdravje, ki je zdaj center za duševno zdravje in sem se najavila po telefonu, če bi lahko govorila z pedopsihiatrinjo... (I5E17)*).

Med celotnimi postopki se v šoli večkrat pojavijo dvomi, sploh na začetku postopka, ko jim otrok o nasilju zaupa, ali pa sami opažajo znake in jih povezujejo z nasiljem. Večinoma v šoli opazujejo otroka in njegovo obnašanje ter s tem preverjajo, če je sum, ki se jim poraja, utemeljen (*...ko se pojavi sum, nekaj časa opazujemo, da vidimo ali je to utemeljen sum... (I2E11)*) in to pogosto počnejo pred prijavo na center za socialno delo (*...včasih je dobro, da tisti dan, dva, ko se počaka, da se pošlje. (I2E16)*). Na šoli pravijo, da morajo vedno preveriti resničnost nasilja (*...na vsak način se preveri. (I1E32)*), kar velikokrat počnejo kar v pogovoru s starši, ko jih povabijo na šolo po sumu zaposlenih ali otrokovem razkritju nasilja (*Pokličemo starše, če je res ali ne... (I2E121)*). Preverjanje se izvaja tudi takrat, ko na šoli poznajo otroka in mu ne zaupajo, saj večkrat pretirava ali pa si stvari izmišljuje (*Včasih ja, če je to tak otrok... (I2E48)*). V enem primeru pa je učiteljica preverjala kar pri otroku samem, pri katerem je opazila modrico in ga o rani povprašala (*Deček mi je rekel, da je padel, zato sem ga vprašala, če je prepričan, da je padel in on je to potrdil. (I5E27)*).

Poleg preverjanja se na šoli v nekaterih primerih zgodi, da poslušajo zaposleni sami pred prijavo rešiti nastale težave (*Imajo potem te pogovore in če stvar ne pride do zadovoljivega zaključka se potem spet prijavi. (I1E38)*). So pa tudi primeri, kateri so po ocenah šole milejši in jih zato poskušajo rešiti sami in nasilja ne prijaviti na center za socialno delo (*Prepovedali smo jim tudi prevzdigniti roko nad otrokom, zahtevali, da skrbijo za otroka, vendar se ni nič spremenilo. (I6E74)*). Na drugi šoli pa intervjuvana svetovalna delavka zatrjuje, da šola sama ne more reševati problemov in je prijava potrebna (*...pazit je treba, da se človek ne zapleta, da bo rešil nekaj sam... (I2E50)*).

Ko postopek, ki ga je šola izpeljala vse od suma do prijave in sodelovanj z različnimi službami, že steče, je pomembno, da na otroka ne pozabimo. Z otrokom sodelujejo tako strokovni delavci (*In sem z njo delala celo leto, kot zanemarjen otrok. (I2E58)*) kot učitelji (*Jaz ga spremljam in vidim kaj se z njim dogaja... (I6E64)*) in skupaj mu poskušajo pomagati in stati ob strani (*...kaj mi, tako da otroku vsak stoji ob strani (I2E135)*). O postopkih in otroku se pozanimajo tudi učitelji, ki sicer s centrom za socialno delo in vsemi nadaljnjimi postopki ne sodelujejo (*Jaz samo vprašam, kaj se je tam dogajalo, kaj se je zgodilo, ker me zanima in mi ni vseeno za otroka. (I6E91)*).

4.3. Neprijavljeni primeri

Kateri primeri ostanejo neprijavljeni oz. šola o njih ne obvešča ostalih organov?

O neprijavljenih primerih šola malo govori. Šola v nekaterih primerih nasilje prijavi namesto centru za socialno delo raje pediatru, kateremu otroka pošlje na pregled in tam zdravnik oceni, kakšen naj bo postopek za nadaljnje ravnanje, šola pa si prizadeva, da prijava na CSD ali policijo ne bo potrebna (*Tako lahko pediater misli, da se lahko da stvar rešiti kako drugače. (IIE37)*).

Nasilje nad otrokom ni prijavljeno, ko učitelj poskuša situacijo rešiti sam, ko starše, ki izvajajo nasilje pozna in jih zato tudi ne prijavi (*...nismo nič prijavljali, ker sem starša poznal in sem urgiral s svojimi besedami in dejanji, s katerimi sem preprečil še kaj hujšega. (I6E80)*).

Poznanstvo staršev vpliva tudi tako, da šola poskuša brez prijave starše napotiti na center za socialno delo kot njihov dogovor za izboljšanje družinskega okolja za otroka, njihov obisk na center pa nato preveri šolska svetovalna služba (*...če gre za družino, katero poznamo več let, delamo z otrokom in s staršem, jih ravno tako napotimo na CSD, brez prijave, pa preverimo, če so prišli in če niso, jih potem prijavimo. (I2E123)*).

Nasilje nad otroki v družinskem okolju šola prav tako ne prijavlja, če zgolj sumi na nasilje oziroma, sumi da se doma nekaj dogaja (*...sumimo, da je mogoče nekaj doma. (IIE124)*), saj v takšnem primeru za to nimajo pravih dokazov (*...ker v resnici nimaš kaj reči, ne moreš. Se mi zdi? Sklepam? Tega ne moreš uporabiti za prijavo. (IIE125)*).

Šola pogosto nasilja ali njenih znakov niti ne opazi oziroma prepozna. S tem dejstvom se potem povezuje tudi to, da kar ne opazijo tudi ne morejo prijaviti naprej (*Vseh primerov ne, ker vseh niti ne opazimo. (I2E118)*).

4.4. Ovire

Kakšne so dileme in izzivi šole glede prijave nasilja nad otroki?

Zadržkov, ki se pojavljajo v šoli, je veliko in nihče se ne želi vpletati v postopke (*...učitelji rekli, nihče se ni želel vplesti v nek postopek s centrom za socialno delo, (IIE16)*) saj si zaposleni ne želijo takšnih in drugačnih težav (*Da bi se pa sam vtikal pa ne, ker sam sebe spraviš v neugoden položaj... (I6E101)*). Dogaja se, da raje zatisnejo oči (*Marsikdo si tudi na šoli zatiska oči. (I6E36)*) oziroma pogledajo stran in stopijo stran od zaznanega problema (*...previdno stopil nazaj in ne bo naredil tisto, kar bi moral narediti.... (IIE90)*). Na takšen način se učitelji izogibajo postopkom, ki sledijo po prijavi (*...nekateri se tudi nočejo odločiti, ker bi radi, da se to reši brez njih. (I2E113)*). En od glavnih zadržkov pri učiteljih je strah, da

bodo v družino preveč vpleteni (*Sam si ne upam posegat v družine, če jih ne poznam dobro... (I6E99)*) in bodo staršem postali tako sovražniki (*...lahko si tudi ti ogrožen, če ti na primer oče zagrozi, zakaj se vtikaš v njihove zadeve. (I6E102)*). Poleg strahu se pri učiteljih pojavlja tudi dvom (*...ker je učitelj vedno v dvomu. (I2E78)*), ki jih razcepi in onemogoča, da bi storili korak naprej (*...ne zmore... (I2E112)*), poleg tega pa so primeri nasilja nad otroki čustveno težki primeri in jih tudi to odvrča od sodelovanja in prijavljanja naprej (*...si tudi čustveno, hočeš ali nočeš vpleten. (I1E20)*). Učitelje pred prijavo zadržujejo tudi slabe izkušnje, ki jih imajo skozi opravljanje sovjega poklica tako s starši (*S starši, smo imeli že primere, ko so prišli na šolo in hoteli poškodovati učitelja, ker se je vtikal v njihove družinske zadeve. (I6E103)*) kot tudi s pomočjo in podporo zaposlenih na šoli (*Po tistem primeru, ko nisem bila uslišana in deklici nisem uspela pomagati, cele noči nisem spala in sem si rekla, da tudi če bom še kdaj videla, ne bom videla... (I5E53)*). Če otrok sam ne pove, se učitelj, kljub temu, da za nasilje ve oziroma nanj sumi sam v otroka ne želi siliti z vprašanji in bo raje počakal, da otrok zbere svoj čas, ko bo o nasilju spregovoril (*...otrok pa še ne želi povedati, sam tudi ne želim siliti vanj... (I6E30)*). Poleg vseh naštetih zadržkov pa učitelji trdijo, da delo, ki je povezano z nasiljem nad otroki v družini, ni njihova poklicna naloga in se zato s tem ne želijo ukvarjati (*Zadržki so, jaz za to nisem poklican. (I6E113)*).

Šolo in predvsem učitelje ovira pri prijavi dodatno delo, ki ga morajo opraviti, če želijo prijaviti nasilje nad otrokom (*Takoj je potrebno napisati zapisnik o dogodku... (I2E19)*). So mnenja, da imajo dovolj drugega dela (*...jaz imam tukaj devetnajst otrok... (I6E34)*) ter da to ni njihova službena naloga (*...hudo mi je da trpi, ampak tudi to ni moja služba... (I6E33)*).

Največ poudarka je na neizobraženosti in neznanju učiteljev o nasilju na sploh in vsemu, kar spada zraven (*Učitelji nimajo znanja... (I2E127)*). To, da so učitelj neizobraženi, pravi svetovalna služba (*Res niso izobraženi, kljub seminarjem in navodilom... (I2E80)*) in učitelji sami (*Mi nismo poučeni. (I6E96)*). Poudarek dajejo na tem, da se tega niso nikjer naučili, sploh pa ne na fakulteti, kjer so se izobraževali za učitelje (*...o tem nas fakulteti ni nič naučil. (I6E105)*). Poleg fakultete pa so izpostavljena tudi redna predavanja, na katerih naj bi se učitelji učili tudi o nasilju, vendar menijo, da niso dovolj učinkovita in ustvarjena s pravim namenom (*Sicer smo pa imeli neka predavanja na to temo, vendar so ta predavanja bila samo zato, da se jih obkljuka. (I6E109)*). Zaposleni v svetovalni službi podajajo posebne poudarke na neznanje učiteljev skozi sam proces prijave. Najprej je poudarek, da se pojavi težava že pri prepoznavanju nasilja oziroma njegovih znakov (*Ker razrednik tako, ne zna... (I2E111)*). Svetovalna služba poleg tega meni, da so učitelji premalo usposobljeni za vodenje pogovora z

otrokom (*Mislím, da smo vsi, vključno z mano vred premalo usposobljeni za takšne pogovore. (I1E67)*), ter da imajo ti težave s pisanjem zapisnika oziroma ga ne znajo zapisati (*Že tukaj je problem ker želijo pisati o tem, kaj se jim zdi, ne pa to kar je konkretno. (I2E140)*). Če pa se že učitelj pojavi v postopku, ne pozna njegovih nadaljnjih korakov, katerim sam ni zavezan (*Sem dolžna, sem zakonsko zavezana. Potem pa steče postopek, katerega pa ne poznam... (I5E38)*). Se pa v šoli zgodi, da nastanejo primeri, za katere zaposleni ne vedo (*... na primer niti ne vemo. (I1E40)*) oziroma nikoli ne ugotovijo in jih potrdijo (*Spomnim se leta nazaj, ko enostavno nikoli nismo ugotovili ali je šlo za spolno nasilje dedka nad vnukinjo. (I1E46)*).

Eden od izzivov šole pri prijavi nasilja nad otrokom je tudi ta, da učitelji nasilja ne opazijo. Takšnega mnenja so svetovalni delavci (*Če bi bila to naloga razrednikov, bi bilo manj prijav. (I2E110)*) ter učitelji sami (*Sicer takšnega nasilja res ne opazim. (I6E22)*). Zaposleni na šoli pravijo, da je nasilje skrito (*Je pa po mojem mnenju veliko tega skritega. (I1E41)*), saj otrok o dogajanju doma ne govori (*Otroci, kaj se dogaja v družini, ne govorijo... (I2E87)*) ali pa je pri določenih otrocih nasilje težje zaznati zaradi njihovega značaja (*...tudi danes ne bi zaznala, da se otroku karkoli dogaja. (I2E87)*). Tako se dogaja, da nihče nasilje sploh ne posumi (*Nikoli, da bi človek s čimer koli posumil, da se kar koli dogaja. (I2E63)*). Če se pojavi dvom začnejo zaposleni razmišljati, kaj bi lahko z otrokom bilo (*...smo začeli razmišljati kaj se dogaja. (I5E9)*), da ne opazijo, pa včasih zanje pomeni, da nasilja ni (*Ampak na srečo, ali pa ne vemo, nasilja ni. (I5E59)*).

V šoli pa se zaposleni ne spopadajo vedno z izzivi in dilemami, ampak so lahko učitelji tudi brez zadržkov glede prijave nasilja (*Sama nimam zadržkov, če opazim, bi šla takoj naprej. (I5E57)*), sploh ko si želijo zaščititi otroka (*Meni je cilj, da sem v šoli zato, da zaščitim otroka in sem proti vsakemu nasilju. (I5E55)*). V enem primeru se učiteljica sama dodatno izobražuje, zaradi česar je mnenja, da ima znanje o prepoznavanju nasilja (*Tako bom rekla, jaz ker sem hodila na veliko izobraževanj o Tom telefonu in mislim, da znam prepoznati nasilje. (I5E49)*), prav tako meni, da so tudi ostali zaposleni delno usposobljeni in imajo nekaj znanja za prepoznavanje nasilja (*Ja... (I5E47)*). Mišljenje zaposlenih naj bi se po njihovem mnenju začelo spreminjati in so sedaj bolj pripravljeni stopiti na stran otroka in prijaviti nasilje (*Nekaj časa je bilo to mišljenje kar prevladujoče, mislim pa da se to sedaj spreminja. (I1E21)*).

4.5. Sodelovanje

Kakšno je in kako poteka sodelovanje osnovne šole in centra za socialno delo?

Tako osnovna šola (...je bila dobra izkušnja kar se tiče sodelovanja... (I1E8)) kot tudi center za socialno delo (...kar se tiče samega nasilja imamo tudi dobre izkušnje... (I2E1)) vidi sodelovanje kot dobro in imajo s sodelovanjem med sabo dobre izkušnje, na kar dajo velik poudarek. Da je sodelovanje dobro, pripisujejo dejstvu, da imajo stalen kontakt, zaradi katerega se informacije med njima izmenjujejo (*Tukaj se mi je zdelo, da smo dejansko šli z roko v roki, da je bil res primer dobre prakse v smislu ažurne izmenjave informacij... (I3E99)*). Center za socialno delo poudarja pomembnost kontakta, sploh ko je šola v dvomih in ne ve kako naprej. Takrat je CSD pripravljen pomagati šoli, saj tako lahko skupaj pomagajo otroku iz nasilnega okolja (*Ampak res, čim so negotovi, meni je super, da pokličejo, da se uskladimo, da govorimo isti jezik. (I3E75)*), ta pogostejši kontakt pa CSD trenutno pogreša (*V preteklosti so nas večkrat poklicali zraven, če se je kar koli dogajalo in je bilo to dobro... (I3E60)*). CSD meni, da s šolo dobro in več sodelujejo tudi takrat, ko se gre za pomoč otroku in je cilj otroka zaščititi (*Če ugotovimo, da imamo en del, kjer bi otroka lahko podprli, je tega sodelovanja več. (I3E71)*). Organizaciji med sabo sodelujeta usklajeno, tako, da si razdelita naloge, se usmerjata in skupaj opravljata naloge za pomoč otroku in družini (*V bistvu smo jo spremljali zelo intenzivno, mi smo spremljali družino, tudi v šoli. (I4E75)*). Da je reagiranje obeh organizacij hitro, se strinjajo tako zaposleni na osnovni šoli (...to je bilo zelo hitro, neverjetno. (I2E105)) kot na CSD (*To je pomembno, ta ažurnost, da ko zaznajo, odreagirajo, nas vključijo (I3E73)*), hkrati pa to označujejo za izboljšano sodelovanje kot pred leti (*Da bi postopki hitro tekli, da kot tečejo sedaj. (I2E143)*). Poleg tega pa šola meni, da je trenutno sodelovanje boljše tudi zaradi večje pripravljenosti centra za socialno delo, da jih sliši (*Sedaj pa upoštevajo naše nasvete, pridejo, grejo, se usedemo, zahtevamo. (I2E104)*). Med intervjuvanimi s šole je nekdo izpostavil samo en primer dobrega sodelovanja s CSD (*To se mi je zdel en redkih primerov nekega takega sodelovanja, ki je bil res v korist celotni družini... (I1E73)*), nekdo pa, da je že svetovalni tim uspešen način sodelovanja (*Takrat je že samo svetovalni tim dosegel svoj rezultat. (I2E108)*). Zaposleni na centru za socialno delo podajajo pobude za šolsko izobraževanje (*Torej imamo izobraževanja... (I4E9)*) in poudarjajo, da dobro sodelovanje med organizacijama ni prišlo samo od sebe (*To ni kar samo od sebe, se mi zdi, da kar tirja redno sodelovanje. (I4E4)*).

Sodelovanje med osnovno šolo in centrom za socialno delo pa ni vedno dobro. Mnenje o tem, ali je sodelovanje dobro ali slabo, se deli skoraj na pol. Nekaj več je mnenja in govora o tem, da je sodelovanje dobro oziroma boljše kot včasih. Da je sodelovanje slabo, so mnenja zaposleni na šoli, tako učitelji kot svetovalni delavci. To poudarjajo s tem, da so nezadovoljni s delom centra za socialno delo, sploh z njihovim prepoznanim vstopom v družine, v katerih se dogaja

nasilje (*Že ko se začnejo neke učne težave zaradi družinske situacije, bi bilo prav, da bi center za socialno delo že prišel, kar v družino, še preden se stepejo. (I1E85)*). Neizadovoljni so tudi s tem, da CSD zaključí delo v družini prehitro in tako rezultatov ni (*Zelo težko, ko se na centru zaključí in potem ni nič. (I2E72)*) ali pa ne naredi dovolj, da bi se nasilje prenehalo (*...opozorila, da se to ne sme dogajati in da je primer primeren za ovadbo, otroci pa so po osnovni šoli takoj odšli v službe. (I6E76)*). Mnenja so, da CSD izgublja čas za nepomembnosti, ki po njihovem mnenju niso pomembna za pomoč otroku (*...imeli dvajset minut sestanka in tri četrt ure pa se je samo zapisovalo... (I1E76)*) zaradi česar opisujejo sodelovanja kot neučinkovita (*Veliko smo se sestajali pa se nam ni zdelo učinkovito (I1E78)*).

Neučinkovita pomoč otroku pa je po mnenju šole tudi takrat, kadar so institucije med seboj slabo povezane (*Da se šola, center za socialno delo, zdravstvo, bi se morali dobro povezati in bi bili tako tudi bolj učinkoviti. (I1E79)*), torej takrat, ko dela vsaka zase (*Tu je treba po mojem te moči združiti. (I1E81)*). Postopke opisujejo kot predolge, ker ti trajajo tudi več let in tako rezultatov ni (*Mogoče so vsi ti postopki predolgi, ker se kar naprej nekaj ali nekoga čaka. (I1E91)*). Zaposleni na šoli predlagajo, da bi s CSD večkrat sodelovali tudi preventivno (*Mogoče bi morali mi že preventivno na temu več narediti in stopiti skupaj. (I1E84)*), enakega mnenja so tudi na centru, saj si želijo, da bi šola z njimi sodelovala tudi ko pridejo na šoli do dvomov o otroku in nasilju (*Včasih bi bilo dobro, da bi mogoče vsaj malo prej, vsaj poklicali in rekli, da imajo kakšno družino na sumi, kaj opažajo, nas na primer vprašajo, če družino poznamo, na kaj naj bodo pozorni. (I1E89)*). Enkrat je bilo izpostavljeno tudi, da CSD ni vedno kriv za nastalo situacijo, saj je tudi center kot institucija v nekaterih primerih nemočen (*Tukaj se izgubijo ti otroci. Spet ni center kriv, ampak je. (I2E98)*). CSD na drugi strani pogreša več sodelovanja s šolo in zgodnejše vključevanje v primerih nasilja (*Ne vem, mogoče če rečemo, da včasih izvemo prepozno, da so bile na šoli že neke indicije, da niso takoj odreagirali, da so kolebali, da bi ali pa da nebi. (I4E83)*). Zaposleni na CSD opažajo, da si zaposleni na šoli želijo neformalnega sodelovanja (*Včasih je problem, da ker si želijo stvari neformalno... (I3E3)*) zato je problem tudi v prijavih, o katerih bom zapisala kasneje (*Večkrat se nam zgodi, da moramo potem šele raziskovat, kdo so sploh starši, kje živijo. (I4E39)*).

Sodelovanje med osnovno šolo in centrom za socialno delo poteka največ preko multidisciplinarnega tima (v nadaljevanju MDT) in izmenjevanja informacij. CSD je tisti, ki skliče MDT, se pa zgodi, da je lahko šola tista, ki prosi oziroma zahteva sestavo MDT (*MDT zahtevamo tudi mi. (I2E106)*). Enkrat je bilo omenjeno, da so starši tisti, ki skupaj z vodjo oziroma nosilcem zadeve, soodločajo o tem, kdo vse bo na MDT sodeloval MDT (*Seveda, v*

sodelovanju z mamo oziroma v sodelovanju s tistim staršem, ki je pripravljen otroka zaščititi, se dogovorimo, kdo bo sodeloval na MDT-ju. (I3E68)) ter da učitelji nanj niso vabljeni (V multidisciplinarnem timu mi ne sodelujemo, mi tja nismo povabljeni. (I6E90)). Spet drugič je en od učiteljev omenil, da je bil enkrat povabljen na sestanek sklican na CSD, katerega se je tudi udeležil (Samo enkrat se spomnim, da sem bila enkrat klicana na CSD... (I5E39)). Da med sabo dobro sodelujejo in se udeležujejo sklicanih MDT se strinjajo tako na centru za socialno delo (Kar se tiče MDT-jev, mislim da stvari tečejo, da sodelujemo. (I3E81)) kot tudi na osnovni šoli (Sicer pa ja, sodelujemo v okviru multidisciplinarnega tima, nas povabijo kadar je. (I2E68)), kjer si podeljujejo tudi navodila za ravnanje v obravnavanem primeru (Na MDT-ju se tudi zmenimo, da če bodo spremembe, nas morajo obvestiti. (I3E88)). CSD pa šole ne vključi vedno v obravnavo oziroma jih ne povabi na MDT. Če CSD meni, da šola ne bi imela informacij o obravnavanem primeru, se nanjo ne obrača (Ne pa vedno pokličemo šole. (I4E59)). Sodelujejo torej le v težjih primerih oziroma v primerih, kjer je vpleten otrok, kateri obiskuje določeno šolo, s katero se nato povežejo (Na primer če ni žrtev mladoletna, ne hodi v šolo, potem ne, če pa se gre za otroke, so pa vedno vabljeni tudi predstavniki šole. (I4E60)). Torej v nekaterih primerih CSD s šolo ne sodeluje oziroma je tega sodelovanja manj, o tem presodijo glede na otroka, ki doživlja nasilje (...da je bila mama žrtev in otrok zraven prebiva, dejansko je manj tega sodelovanja, ker na strani otroka niso še nič opazili.. (I3E66)), poleg tega pa si CSD prizadeva in želi več sodelovanja s strani šole glede MDT (Mogoče manj kot bi si želela... (I3E82)).

Na šoli izpostavljajo, da imajo željo po povratnih informacijah s strani CSD (Večkrat si želimo prejemati povratne informacije. (I1E68)), ta pa da jim informacije o postopku sporoča (Pomembno nam je, da so v šoli seznanjeni, z dogajanjem z razmerami, se večkrat pokličemo. (I3E70)), vendar le, ko so te zanje relevantne (Če je vezano na šolo, bomo na šolo sporočili, ne bomo pa drugih informacij poročali. (I4E70)). Šola pravi da sami, do sedaj niso imeli informacij za CSD glede nasilja. (...do sedaj, ni bilo nič, da bi morali naprej posredovat (I2E67)).

4.6. Informacije

Kako pogosto prejme CSD informacije, o nasilju nad otroki, z osnovne šole?

O tem, kako pogosto prejme CSD informacije, je bilo med pogovori z intervjuvanci malo govora. Iz osnega kodiranja je razvidno, da je večkrat omenjeno, da CSD informacij o nasilju

nad otroki, prepoznanih znakih, sumih in podobno, ne prejema pogosto oziroma šola sploh ne prijavi (*Da potem ugotavljamo, da se je pa že večkrat nekaj zgodilo, da je šola vedela, pa ni dala prijave. (I3E85)*). Največkrat se zgodi, da je CSD tisti, ki zaprosi šolo za informacije o določenem otroku ali družini (*Pri ukrepih pa mi zaprošamo šolo za informacije glede opazanj. (I3E10)*), tako je bilo izpostavljeno tudi s strani zaposlenih na CSD, da so oni tisti, ki v večji meri prosijo šolo in ne obratno (*Ni poti iz šole k nam, ampak se mi naslanjamo na šolo, ali kaj opažajo, ali so kdaj obravnavali kakšne posebnosti, tako je v večini. (I3E64)*).

Šola še vedno v neki meri CSD obvešča o nasilju in svojih sumih (*...otrok narisal svojo družino, kjer je risal spolne organe in tko naprej, takrat so nas kontaktirali. (I3E72)*), kar CSD omenja kot pogosto (*Mi dobimo, kar veliko prijav s strani šol v zvezi z nasiljem v družini... (I4E2)*), je pa v večini tako, da je CSD tisti, ki zaproša za informacije (*Verjetno mi večkrat prosimo šolo, kot pa oni nas... (I4E34)*).

4.7. Mnenje

Kakšno je mnenje CSD o javljanju šole o nasilju nad otroki?

CSD je mnenja, da se šola izogiba prijavam in te prepusti njim (*...potem pa nam prepustijo, da naj mi prijavimo. (I3E51)*), tako da na CSD pošljejo namesto prijave, prošnjo za pomoč družini, kar pa ni prijava (*Včasih potem šole milijo ali pa namesto, da bi dale prijavo nasilja v družini, dajo prošnja za pomoč v družini. (I4E42)*). To so načini šole, da drugače rešijo težave (*Radi bi malo na lepši način rešili... (I3E28)*) in se izogne problemov s starši, katerih si po mnenju CSD šola ne želi imeti (*... ker vidijo, da bodo imeli težave s starši... (I3E4)*). Zato pa meni CSD, da se šola izogiba in zaustavlja postopke, ker jih ne želi izpeljati (*...ustavlja, če se le da nebi speljali stvari. (I3E39)*).

Zaposleni na CSD so mnenja, da šola primerov nasilja ne prijavlja ravno iz razloga, ker nima znanja o prepoznavanju nasilja pri določenih otrocih (*Če otrok nič ne pove in je relativno prilagojen, tam ne opazijo. (I4E48)*). Oziroma vsega, kar se dogaja, niti ne uspe zaznati (*Pri nekaterih, ki tudi so mogoče neke čustvene in vedenjske težave, pa tudi ne povežejo s tem, da bi bilo lahko doma kaj narobe, ali pa ne znajo prepoznati oz. nimajo nekega indica, da se nekaj dogaja doma. (I4E49)*).

En glavnih razlogov, za katerega center meni, da vpliva na zaposlene na šoli in njihovo prijavljanje nasilja nad otroki, je strah. Šola nasilja ne prijavlja, ker se ima strah vključiti se v postopke s CSD (*Vidim da je težava, ko se bojijo dati stvari naprej... (I3E33)*) ter drugimi

sodelujočimi v postopku prijave oziroma obravnave. Med njimi so razni zavodi (...če ne pa je nek strah, kaj je s tem zavodom (I3E37)) in sodišča ter policije (*Vidim, da se teh sodnih postopkov, policijskih postopkov kar bojijo predstavniki šole. (I3E56)*). Na splošno je CSD mnenja, da je šole prijave nasilja strah (...pri šolah pa je še ta strah, da so oni nekoga ovadili, prijavili (I3E44)) in so včasih zato zaposleni prestrašeni. CSD zaradi teh razlogov pogreša odločno držo šole in imajo željo, da bi šola strah premagala (*Ta del pogrešam, mogoče to odločno držo, da bi si šola upala. (I3E45)*).

Šola je po mnenju CSD postavljena pred veliko dilem, ki jih ovirajo pri prijavi nasilja nad otroki. V največji meri šolo zaustavljajo oziroma spravljajo v dvome njihovi osebni odnosi s starši, katerih si ne želijo uničiti in se staršem zameriti (*Včasih pa vidim, da imajo šole težave, in jih razumem, ker se bojijo uničiti odnos med staršem in razrednikom, v smislu takoj po prijavi na center potem pride do nezaupanja, jeze, občutkov krivde ali kaj podobnega. (I4E41)*). Povezano s tem naj bi, po mnenju CSD, šola dvomila v količino informacij, ki jih ima o otroku in morebitnem nasilju, ker če jih je premalo je postopek zavrne in izpadejo kot nekdo, ki je po krivem družino obtoževal hudega kaznivega dejanja (*Takrat so nekako na strani vzgojno-izobraževalnih ustanov pomisleki in malo oklevajo, ali je dovolj? (I3E27)*). Šola ovirajo tudi lažne obljube, ki nato vodijo v dvom o nadaljevanju postopkov (...ker so potem neke lažne obljube in potem ne vedno kaj s tem narediti "mi smo rekli da ne bomo povedali"... (I3E58)). CSD pa meni, da so dileme šole kdaj tudi dobre, saj jih spravijo do tega, da kontaktirajo CSD in se pri njih pozanimajo o možnih korakih za naprej (...sploh če se čutijo, da so sami že izčrpali vse možnosti in da ne vedo, sami ne vidijo, kako bi se še z otrokom delalo naprej. (I3E14)).

Poleg strahu je po mnenju CSD tudi pomanjkanje informacij problem, s katerim se soočajo glede javljana oziroma prijavljana nasilja s strani šole. Večkrat je bilo omenjeno, da pridobijo na CSD premalo informacij, da bi lahko začeli oziroma sprožili postopke (...kjer dobimo neke informacije, ampak mi iz teh informacij ne moremo nič. (I4E13)). Poudarjajo tudi to, da šola raje več pove in napiše manj, saj je napisano tisto ki šteje in za kar šola ni prepričana v zapisih izpusti, tako zmanjka informacij za postopke (*Opažam pa, da več povejo kot napišejo... (I3E15)*).

Šola se, po mnenju CSD, prepozno odziva na nasilje in tako se nasilje v družini vleče in traja več let (*Očitno je mama že cel vrtec hodila drogirana v šolo, to so opažali, so se o tem pogovarjali ampak noben pa ni nič naredil. (I4E86)*).

CSD si želi, da bi šola spremenila svoje načine prijavljanja in ravnanja z nasiljem. Mnenja so, da bi morala že od začetka drugače ravnati s starši in jim o nasilju ter poteku in obveznosti prijav sporočila že prej ter s starši drugače sodelovala (*Vem da morajo oni potem s starši še sodelovat, ampak mogoče to, da bi prve razgovore na šoli, na splošno povedali, da če bo kaj, smo mi dolžni dati naprej, potem prepustijo odgovornost staršem, da si sami ne toliko jemljejo na svoja pleča. (I3E93)*). Mnenja so, da bi šola lahko naredila več, da pride do razkritja nasilja in njegove prijave (*...dalo bi se narediti še veliko več, se mi zdi. (I4E45)*), ter zanjo prevzame odgovornost (*Tisti ki opazi, je prav da poda primer naprej. (I3E52)*).

CSD meni, da bi bile lahko šole dodatno usposobljene, ravno zaradi prej omenjenega neznanja in drugih mnenj, ki jih podaja CSD o prijavljanju šole (*...mogoče bi bilo dobro, da bi jih še dodatno usposabljali. (I3E53)*). Kot idejo so izpostavili študij učiteljev, kamor bi se lahko podalo še dodatno snov, kjer bi se učitelji že tekom študija usposabljali in učili o nasilju (*Mogoče če bi bili že na fakultetah učitelji seznanjeni, da je tudi to del njihovega poklica, zelo pomembna naloga, mogoče bi to lažje sprejeli. (I4E58)*).

Zaposleni na CSD pa so poleg vseh negativnih vidikov javljanja šole o nasilju nad otroki, našli tudi nekaj dobrih praks. Omenjeno je bilo, da so v določenih primerih informacije dobre (*...v določenih primerih, zelo dobro oddajajo informacije... (I3E11)*) in poročila izčrpna (*Sicer pa so po navadi zapisi korektni, sploh če na primer kaj otrok pove, to zelo natančno zapišejo... (I4E43)*), kar je v nasprotju s prej omenjenim. V enem primeru je bilo izpostavljeno dobro opažanje šole, ki je zaznala nasilje (*...da pri njej opažajo čustvene težave, da izgublja težo, da ji pada šolski uspeh. (I4E74)*).

CSD ocenjuje, da je sodelovanje s šolo zelo pomembno, saj je šola polna pomembnih informacij, ki lahko vplivajo na postopke in na pomoč otroku, ki doživlja nasilje (*Zelo pomembne so te informacije, ki jih v šoli zaznajo, vidijo, spremembe, ali pa če otrok sam kaj pove. (I4E27)*).

CSD omenja, da s šolo radi sodelujejo ravno iz vidika znanja, ki ga zaposleni na šoli premorejo in ki jim ga na CSD primanjkuje (*...in so mi bile dragocene informacije, kako oni vidijo... (I3E103)*), poleg tega ima šola konstanten stik z otroki, jih spremlja in lahko opazi spremembe ter pozna družino in njihovo dinamiko (*Pr tem delu so šole zelo pomembne, ker one vidijo tega otroka, vsak dan v šoli, ga spremljajo, lahko ga vprašajo, (I4E20)*).

5. RAZPRAVA

Otroci so pogosto žrtve različnih oblik nasilja tako doma, kot zunaj doma. Posledice, ki jih nasilje pusti, so različne, vendar vse hudo prizadenejo in pustijo sledi, ki jih je nemogoče izbrisati. Najhuje je, ko se nasilje dogaja v družini in bolečino povzročajo tisti ljudje, ki so otrokom najbližje, ki bi jih morali imeti radi in jih ščititi. Na povzročeno nasilje se otrok vedno odziva, vendar se pogosto zgodi, da tega ne opazimo oziroma ne prepoznamo, čeprav so sporočila bolj ali manj očitna in posredna (Mušič, 2006, str. 6-8).

- **Kdo v osnovni šoli najpogosteje prepoznava nasilje nad otroki?**

Šola ima zaradi vsakodnevnega stika z otrokom veliko možnosti pri prepoznavanju njegove izpostavljenosti nasilju v družini. Zato so učitelji pogosto prvi, ki jim otrok zaupa zlorabo (Domiter Protner, 2014, str. 112). Kot že omenjeno, informacijo o nasilju v družini zaposleni na šoli najpogosteje pridobijo na tri načine. Tako, da o nasilju spregovori otrok sam, da zaposlen opazi spremembe ali poškodbe pri otroku, lahko pa ta pridobi informacije od tretje osebe, ki obvesti vzgojno izobraževalni zavod (Filipčič in Klemenčič, 2011, str. 25). V moji raziskavi se je to potrdilo, saj je so bili omenjeni učitelji kot nekdo, ki najpogosteje prepoznava otroke, ki doma doživljajo nasilje. Prepoznajo jih tako, da prepoznajo nasilje, opazijo spremembe pri otroku in njihovo določeno obnašanje, ki ga povežejo z nasiljem. O nasilju poročajo tudi otroci sami, sploh če osebi zaupajo. Učitelji in vzgojitelji so tako tisti odrasli, ki jih otroci zaupajo, sploh mlajši. Sicer pa otroci in mladostniki o nasilju zelo redko govorijo, saj se zelo hitro naučijo, da se o nasilju, ki se doma dogaja, ne govori (Domiter Protner, 2014, str. 112). Starejši otroci pa se pogosteje zaupajo svetovalnim delavcem (Filipčič in Klemenčič, 2011, str. 25), kateri so bili tudi pogosto omenjeni kot zaposleni, ki prepoznava spremembe pri otrocih.

- **Kako v osnovni šoli poteka postopek poročanja (obveščanja), o nasilju nad otroki in komu poroča?**

Prvi pogovor z otrokom o nasilju je zanj izredno pomemben. Strokovni delavec pa mora imeti znanje, da takšen pogovor vodi in se na otrokove besede in dejanja pravilno odziva. Zelo pomembno je, da se otroku vedno verjame (Filipčič in Klemenčič, 2011, str. 26). To je bilo izpostavljeno tudi v moji raziskavi s strani svetovalnih delavcev. O pogovorih z otrokom so v večini poročali svetovalni delavci in ne učitelji, saj imajo slednji manj znanja o vodenju pogovorov in zato teh tudi verjetno ne izvajajo.

”Ko se otrok zaupa, mora zaposleni na VIZ takoj obvestiti šolskega svetovalnega delavca.” (Filipčič in Klemenčič, 2011, str. 25). Od zaposlenih na šoli se ne zahteva, da odkrivajo in zbirajo dokaze o nasilju ter presojujejo o tem ali gre res za nasilje ali ne. (Filipčič in Klemenčič, 2011, str. 25). To je bilo potrjeno tudi v moji raziskavi, kjer zaposleni med sabo vedno sodelujejo in dogajanju vedno obveščajo šolsko svetovalno službo. Razen v enem primeru, ko je učiteljica sicer opravila svoje delo in informacije o nasilju prenesla na svetovalno službo, ta pa jo je zavrnila in nasilje ni prijavila naprej.

Poleg obveščanja svetovalne službe pa je potrebno narediti tudi zapis, to sta prva koraka v primeru, ko zaposleni opazi spremembe, ki bi lahko bile posledice nasilja (Filipčič in Klemenčič, 2011, str. 26). V Pravilniku o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode (2009) je v tretjem členu zapisano, da učitelj sam ali s pomočjo svetovalnega delavca takoj napravi zapis dogodka, opažanj, pridobljenih informacij ali pogovora z otrokom. O tem, da bi učitelji zapisovali zapis, ni govora, to v večini počnejo svetovalni delavci. Če opravljajo pogovor z otrokom, zapis zapišejo skupaj z njim ali pa zapis prepustijo samemu otroku. Zapisnik zaposleni vedno pišejo skupaj s svetovalnim delavcem, ter tega hranijo za nadaljnje postopke, saj zapis predstavlja uradni dokument, ki je osnova za prijavo nasilja nad otrokom v družini (Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode, 2009, 4. člen).

Pedagoški delavci pogosto želijo pomagati žrtvi nasilja, vendar ne vedo, kako. Največja napaka, ki jo lahko pedagoški delavec stori pri reševanju problema, je, da se skuša najprej sam pogovoriti s starši (Zloković in Dečman Dobrnjič, 2007, str. 81). To napako pa sem zasledila v svoji raziskavi, saj šola pogosto pred prijavo kliče starše na razgovor in tam preverja in skuša sama reševati nastalo situacijo, čeprav Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode jasno opredeljuje, da to ni naloga zaposlenih (Filipčič in Klemenčič, 2011, str. 25). Opazila sem tudi to, da če je otrok priča nasilju, tega na šoli ne prepoznajo kot nasilje nad otrokom, kar pa je zmotno mišljenje. Četrty člen Zakona o preprečevanju nasilja v družini (2009) v drugem odstavku določa, da je otrok žrtev nasilja tudi takrat, ko je prisoten pri izvajanju nasilja oziroma živi v družini v kateri se nasilje izvaja. Leskošek, Miklič in Sitar Surić (2019, str. 169) poudarjajo, da se pogovor s starši opravlja le takrat, ko se presodi, da je to v otrokovo korist. V nasprotnem primeru se pogovora s starši ne opravlja, saj se tako lahko uničijo dokazi o nasilju ali huje, otroka postavimo v večjo nevarnost, še preden se postopki sploh začnejo.

Na šoli je vodstvo šole obvezano, da nasilje nad otrokom prijavijo. To morajo storiti še isti ali naslednji delavni dan in sicer prijavo oddati na center za socialno delo ali obvestiti policijo. Obvestijo jih lahko preko telefona ali pa po elektronski pošti. Sama prijava pa mora ne glede na izbiro obveščanja biti poslana v pisni obliki po pošti skupaj z zapisom (Filipčič in Klemenčič, 2011, str. 27). V Pravilniku o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini (2009) je v četrtem členu zapisano, da so vsi organi ob zaznavi nasilja v družini dolžni takoj v roku 24 ur obvestiti Center za socialno delo in šola se po mojih podatkih v nekaterih primerih že pred prijavo zberejo in poskušajo stvari rešiti sami, s čim kršijo pravilnik. Sicer pa po podatkih moje raziskave zelo pogosto obveščajo in prijavljajo nasilje, sploh na center za socialno delo. Ta mora sklicati tudi multidisciplinarni tim, katerega se udeležuje tudi šola, o tem bom pisala kasneje.

Po podani prijavi teče postopek tako, da se na šoli najkasneje dan po prijavi skliče interni tim (v nadaljevanju tim), da se delavci znotraj vzgojno-izobraževalnega zavoda uskladijo in otroku nudijo pomoč in podporo. Skliče ga šolska svetovalna služba, njegovi člani pa so poleg šolske svetovalne službe še otrokov razrednik in zaposleni, ki je naredil zapis o nasilju (Filipčič in Klemenčič, 2011, str. 28). Tudi v moji raziskavi se je pokazalo, da so svetovalni delavci tisti, ki interni tim skličejo in ga vodijo, ter da tim sestavljajo svetovalna služba, ravnatelj, razrednik in zaposleni, ki je nasilje prepoznal. Dobro je, da je ravnatelj navzoč vsaj na prvem sklicanem timu (Filipčič in Klemenčič, 2011, str. 28).

Čeprav šola največkrat nasilje prijavi na CSD, sodeluje tudi z drugimi organizacijami in strokovnjaki. Po mojih podatkih sodelujejo tudi s policijo, otroškim zdravnikom in zavodi za duševno zdravje. O sodelovanju med državnimi organi, nosilci javnih pooblastil, izvajalci javnih služb in drugimi izvajalci različnih storitev, govori Pravilnik o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini (2017). Vendar so podatki pokazali, da šola v nekaterih primerih prej sodeluje s zgoraj naštetimi organizacijami in njih obvešča o nasilju, med tem ko je o nasilju dolžna obveščati CSD ali policijo.

Kot že omenjeno, naloga šole ni, da nasilje preverja in raziskuje dokaze, vendar je bilo to nekajkrat omenjeno v pogovorih z intervjuvanci. Pravijo, da ob dvomu vedno najprej preverijo ali je sum o nasilju utemeljen. To počnejo tako, da otroka opazujejo ali pa nasilje preverjajo kar v pogovoru s starši. Podatki kažejo, da je to nekaj kar počnejo pred prijavo in pravijo, da je to nekaj kar morajo narediti.

Po začetku postopka mora biti otroku takoj nudena pomoč in podpora. To na šoli oblikujejo sami v internem timu oziroma tudi v skladu s Centrom za socialno delo, ki je odgovoren za koordinacijo postopkov po prijavi in naredi načrt pomoči (Leskošek, Miklič in Sitar Surić, 2019, str. 170). Iz rezultatov raziskave je razvidno, da po prijavi na šoli z otrokom v neki meri še vedno sodelujejo in mu stojijo ob strani. Pomoč in podporo otroku morajo nuditi preko dogovorov, sklenjenih na internem timu, kateri je sklican po potrebi glede na posamezni primer (Filipčič in Klemenčič, 2011, str. 29). Hrovat (2017, str. 105-106) zapiše, da se po izvedenih ukrepih za zaščito otroka in njegove koristi delo nadaljuje v smeri krepitve otrokove moči in zmanjšanja posledic nasilja, kateri del zahteva največ aktivnega delovanja in znanja. Hrovat prav tako pravi, da kdo in kje bo otroku nudil pomoč, odloča center za socialno delo.

Filipčič in Klemenčič (2011, str. 45) povzemata Pravilnik o zbiranju in varstvu osebnih podatkov na področju osnovnošolskega izobraževanja (28. člen), kjer je naveden način obveščanja, in zapišeta, da mora učitelj oziroma razrednik obvestiti svetovalnega delavca o sumu, da otrok doživlja nasilje. Svetovalni delavec mora za tem oceniti, ali je v določenem primeru potrebno obvestiti Center za socialno delo ali policijo. O tem obvesti ravnatelj šole s katerim se odločijo o nadaljnjem postopanju šole. Torej mora šola oziroma navedene osebe nasilje nad otrokom prijaviti, ne da bi presojele ali je prijava potrebna in pomembna ali ne.

- Kateri primeri ostanejo neprijavljeni oz. šola o njih ne obvešča ostalih organov?

“Državni organi lahko pomagajo le tistim otrokom, za katere izvedo, da potrebujejo pomoč.” (Filipčič, 2019, str. 44). In ravno o tem govorijo podatki moje raziskave, ko so nekateri izpostavili, da prijave ne morejo oddati, če nasilja ne opazijo. Zato je zelo pomembno, da prepoznane znake nasilja prijavimo in s tem lahko rešimo otroka. Pomembnost prijave se je zato uvedla v številne predpise, ki zavezujejo osebe k prijavi, sploh tiste strokovnjake, ki se v okviru svojega poklica pogosto oziroma redno srečujejo z otroki. Prijavitvena dolžnost pa presega pomembnost varovanja poklicne skrivnosti (Filipčič, 2019, str. 44-45), kar pomeni, da vsi tisti poklici ki so prisegli na varovanje osebnih podatkov svojih uporabnikov, lahko oziroma morajo to zavezo prekiniti, ko gre za otroka, ki doživlja nasilje in to prijaviti (Filipčič in Klemenčič, 2011, str. 23).

Šola mora nasilje prijaviti na CSD ali na policijo, to sta dve službi, ki prejemata prijave nasilja in imata pooblastila za preiskovanje okoliščin o sumu (Filipčič in Klemenčič, 2011, str. 23-27). “Prijava nasilja drugim institucijam odpira zaposlenim v VIZ številna vprašanja in povzroča stiske...” (Filipčič in Klemenčič, 2011, str. 27). O tem, da so podatki kazali, da šola prijave

nasilja podaja tudi na druge institucije, sem opisala že zgoraj. Kar pa predstavlja potem tudi problem, ker te prijave ne pridejo do CSD ali policije in se tam podatki o nasilju ustavijo. Najhuje pa je, da učitelj nasilja ne prijavi in ga poskuša rešiti sam. S tem krši delovne dolžnosti, za katere bo odgovarjal ravnatelj in bo proti njim s strani države stekel kazenski postopek (Filipčič in Klemenčič, 2011, str. 44).

V rezultatih raziskave je razvidno tudi, da na zaposlene na šoli vpliva poznanstvo s starši in jih tako poskušajo brez prijave napotiti na CSD. Vendar ta brez prave prijave ne more ukrepati in otroka zaščititi.

Na šoli se izgovarjajo, da samo suma ne morejo prijavljati, saj nimajo dovolj informacij, s katerimi bi lahko sum potrdili, da bi lahko CSD začel postopek. Filipčič in Klemenčič (2011, str. 23) pa pravita, da šola kot vzgojno-izobraževalni zavod drugim institucijam, policij in CSD, posreduje le sum nasilja v družini, preverjanje suma pa je v pristojnosti drugih institucij.

- Kakšne so dileme in izzivi šole glede prijave nasilja nad otroki?

Šolski svetovalni delavci in ostali zaposleni na šoli se pri obravnavi nasilja nad otroki v domačem okolju srečujejo z vrsto problemov in dilem, ki otežujejo njihovo prepoznavanje in odzivanje na nasilje v družini. Svetovalni delavci nimajo veliko možnosti poznati otroka in družine tako celovito, da bi nasilje enostavno prepoznali. K temu se pridružuje tudi nepoučenost učiteljev in svetovalnih delavcev, ki jih vpliva na njihovo prepoznavanje znakov nasilja v družini (Domiter Protner, 2014, str. 114-115). V raziskavi so v svojih izjavah to potrdili tudi učitelji in svetovalni delavci. Poudarili so neznanje o prepoznavanju nasilja, prijavi in njenih postopkih. Izražajo tudi, da to ni njihova naloga, čeprav literatura različnih avtorjev, ki sem jih že omenjala, ter zakoni in predpisi, govorijo nasprotno. Povezano z neznanje in ne naučenostjo je tudi dejstvo navedeno v raziskavi, da učitelji in ostali zaposleni otrok, ki nasilje doživljajo, sploh ne opazijo. K temu prepisujejo to, da otrok o nasilju, ki se dogaja doma, ne spregovori, kar potrjujejo tudi Frangež, Drobnič Radobuljac in Kodele (2019, str. 138) z zapisom, da otrok molči, kadar ga je strah, da mu nihče ne bo verjel, se boji posledic za družino ob razkritju, lahko ga je sram, ima občutek lastne krivde za dogajanje, lahko mu je nasilje nekaj vsakdanjega in ga ne dojema kot kaznivo in drugo.

Kearney (1999, str. 19) pravi, da učitelji težko opazijo vse, saj imajo pred sabo veliko število otrok, katerim morajo posvečati pozornost in se težko skoncentrirajo na vsakega otroka posebej. Ali pa na drugi strani, da si otroka želijo zaščititi in so pri temu neuspešni, kar jim odvzame

upanje za pomoč drugim otrokom. Oboje je bilo izpostavljeno v raziskavi, in sicer, da se učiteljica ni počutila slišano in zato obupala nad pomočjo otrokom.

Mikuš Kos (1993, str. 28-30) med ovire oziroma dejavnike ki ovirajo zaposlene na šoli navaja spoštovanje zasebnosti družine, njenega dogajanja in načina vzgoje otrok. Kar potrjujejo tudi Leskošek, Miklič in Sitar Surić (2019, str. 165-166), da so lahko zaposleni prepričanja, da je družina ne glede na nasilje za otroka pomembna in je nasilje stvar zasebnosti. To se kaže tudi v moji raziskavi, ko izpostavljajo zadržke pred prijavljanjem družine in vpletanjem v njihovo zasebnost. Poleg tega se je izkazalo, da zaposlene ovirajo tudi dvomi o resničnosti nasilja, o čemer govorijo tudi Leskošek, Miklič in Sitar Surić (2019, str. 165), in sicer, da se zaposleni bojijo da dejanja ne bi mogli dokazati oziroma sumijo, da otrok ne govori resnice.

Nasilje prizadene tudi zaposlenega na šoli. Ta se boji ukrepati, saj občuti strah in se lahko počuti nemočnega, frustriranega in obremenjenega zaradi lasne nemoči in neučinkovitosti (Najrajter, 2010, str. 143). Takšni občutki ovirajo zaposlene, saj so to čustveno obremenjujoče zadeve, kar se je pokazalo tudi skozi mojo raziskavo. Učitelji si raje zatiskajo oči in se obračajo stran, saj se tako izognejo postopkom, ki so čustveno težki. Postopki pa zanje pomenijo tudi dodatno delo, ki jih odvrta od prijavljanja nasilja.

Zaposleni na šoli pa poleg vsega naštetega pravijo, da glede nasilja v družini ne poznajo zadržkov, sploh če si otroka želijo zaščititi. Da so kljub slabšim izobraževanjem dobro podkovani za prepoznavanje nasilja in se vedno bolj pripravljene stopiti na stran otroka in nasilje prijaviti. To, da so učitelji bolj ozaveščeni lahko povežemo z zapisom Domiter Protner (2014, str. 116), kjer omeni, da se v Sloveniji na tem področju razvijajo projekti, ki so namenjeni ozaveščanju o nasilju in delu vsaj šolskih svetovalnih delavcev.

- Kakšno je in kako poteka sodelovanje Osnovne šole in Centra za socialno delo?

Načrt pomoči otroku pripravi center za socialno delo skupaj z drugimi institucijami v okviru multidisciplinarnega tima. Otrokovo situacijo morajo skupaj redno spremljati in spreminjati po potrebi. (Hrovat, 2017, str. 94). Sodelovanje in medsebojno obveščanje se po mnenju Filipčič in Klemenčič (2011, str. 47) ne konča s prijavo primera na CSD. Med sabo se morajo obveščati tudi o vseh načrtih in vseh že izvedenih ukrepih za pomoč otroku, zato da se lahko organizacije med sabo uskladijo. Raziskava je pokazala, da je sodelovanje med osnovno šolo in centrom za socialno delo dobro zaradi dobre izmenjave informacij med organizacijama, ki je podlaga dobro navezanega kontakta. Med seboj si delita naloge in se o njihovem opravljanju obveščata in

prilagajata glede na posameznega otroka. Rezultati raziskave so pokazali, da so obe strani mnenja, da med sabo sodelujejo zelo usklajeno.

Rezultati raziskave poleg dobrega sodelovanja prikazujejo tudi slabosti sodelovanja med organizacijama. Tega mnenja so v večini zaposleni na šoli. Mnenja so namreč, da center za socialno delo v družine ustopa prepozno in prepočasi. Vendar so občasni zastoji in zapleti v postopkih za zaščito otrok, realni in jih lahko pričakujemo. Če je šola oziroma interni tim mnenja, da postopek teče prepočasi ali ne dovolj učinkovito ali po možnosti opazijo, da se nasilje nadaljuje, je ravnatelj šole dolžan obvestiti CSD o njihovem mnenju in opažanjih. Če se hitrost postopka kljub opozorilom ne pospeši ali pa ne daje ustreznih rezultatov, mora ravnatelj o tem obvestiti socialno inšpekcijo (Filipčič in Klemenčič, 2011, str. 49). Preventivno sodelovanje, ki je v raziskavi omenjeno kot pogrešano, spodbujajo avtorice Leskošek, Miklič in Sitar Surić (2019, str. 199). Menijo namreč, da je temu namenjeno premalo pozornosti in bi se organizacije med sabo morale pogosteje preventivno združevati in obveščati ljudi o nasilju in postopkih prijave. Rezultati so pokazali, da si takšnega sodelovanja želijo tako na šoli kot tudi na CSD. Na šoli si želijo, da bi bilo med sabo bolj povezani in tako tudi sodelovali pri pomoči otroku.

Organizaciji med sabo sodelujeta na MDT, katerega skliče CSD. Ta se sam odloča, ali bo MDT sklical ali ne in koga bo na tim vabil. Ali bo povabil predstavnika šole ali ne se odloči sam, če ga povabi pa se je ta dolžan vabilu odzvati, k čemur ga zavezuje Zakon o preprečevanju nasilja v družini (v nadaljevanju ZPND). Predstavnika šole je po navadi vodja internega tima, praviloma je to šolski svetovalni delavec. Ta skrbi za medsebojno informiranje o aktivnostih ki jih izvajajo z otrokom v šoli in ima možnosti, da poda CSD mnenje o tem, na kaj bo posebej pozoren, da bodo v postopku zavarovane koristi otroka (Filipčič in Klemenčič, 2011, str. 48). Raziskava je pokazala ravno takšno sodelovanje med šolo in CSD. Med sabo sodelujeta v okviru MDT, ki ga skliče CSD in sodelovanje ocenjujejo kot dobro. Prikazano je tudi to, da CSD šole na MDT ne vabi takrat, ko meni, da šola o primeru ne bi imela informacij.

V sodelovanje med šolo in CSD spada tudi prenos informacij iz ene strani na drugo. CSD v primeru, ko šola ne poda prijavo o nasilju nad otrokom, zaprosi za njihovo poročilo o otroku in opažanjih. V to poročilo morajo biti zapisana opažanja vseh zaposlenih, ki imajo stik z omenjenim otrokom. Te podatki so predvsem namenjeni učinkoviti obravnavi nasilja. Če pa je šola podala informacijo oziroma prijavo o sumu nasilja na CSD, ji je pa ta dolžan v roku petih dni posredovati povratno informacijo o tem, kaj je glede te prijave do sedaj že naredil (Filipčič

in Klemenčič, 2011, str. 47). Raziskava je pokazala, da si na šoli teh povratnih informacij želijo in na drugi strani pravi CSD, da jim povratne informacije posreduje, vendar le takrat kadar so zanje te informacije relevantne.

- **Kako pogosto prejme CSD informacije, o nasilju nad otroki, z osnovne šole?**

“Vsi organi so ob zaznavi nasilja v družini dolžni v štiriindvajsetih urah od seznanitve z okoliščinami obvestiti CSD.” (Pravilnik o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini, 2017, 4. člen, 1 odstavek). Rezultati raziskave pa so sicer glede tega razpolovljeni, vendar CSD v poroča, da informacij oziroma prijave o nasilju nad otroki v domačem okolju večinoma ne prejema pogost oziroma da šola večkrat suma na nasilje ne prijavi. Večkrat se dogaja, da se informacije izmenjujejo ravno obratno, da je CSD tisti, ki je najprej obveščen in nato zaproša šolo za informacije.

- **Kakšno je mnenje CSD, o javljanju šole o nasilju nad otroki?**

Raziskava je pokazala, da ima CSD po večini negativno mnenje o šolskem prijavljanju nasilja. CSD omenja podobne ovire, ki jih prepoznava pri šoli, kot jih omenja šola zase. CSD je mnenja, da se šola izogiba nasilju, sploh pa prijavam in te prepušča njim, kar lahko povežemo s zgornjo ugotovitvijo, da je CSD tisti, ki večkrat prosi šolo za informacije o otroku in ni šola tista, ki bi pogosteje prijavljala nasilje. To povezujejo z mnenjem, da na šoli nimajo znanja za prepoznavanje in prijavljanje nasilja. To mnenje potrujeta tudi Byrne in Taylor (2007, str. 196) s tem, ko izpostavljata, da je v šoli med zaposlenimi moč najti pomankanje usposobljenosti za prepoznavanje znakov nasilja v družini. To, da ne prijavljajo in je CSD tisti, ki sproža postopke za pridobitev informacij, pa je raziskava pokazala, da CSD moti in ocenjuje da šola prepozno ukrepa. Omenjeno je bilo, da ima šola informacije o nasilju že več let, vendar jih pred zaprosilom CSD je izda.

Šola mora po ZPND policiji, tožilstvu oziroma sodišču posredovati vse podatke, ki so jih ti zahtevali. S tem so lahko zaposleni na šoli tudi poklicani, da sodelujejo kot pričë v raznih sodnih postopkih (Filipčič in Klemenčič, 2011, str. 49-51). Raziskava je pokazala, da je CSD mnenja, da je zaposlene ravno tega strah in jih to ovira pri prijavi nasilja. Pri prijavi, meni CSD, šolo ovirajo tudi sprotne dileme, ki so v večini povezane s odnosi s starši, količino informacij, ki jih imajo ter njihovo resničnostjo. To lahko povežemo tudi z zapisom Murgel (2010, str. 127), ki pravi, da CSD vidi težavo večinoma pri prijavljanju, saj naj bi šolo skrbelo, kako bodo po prijavi sodelovali s starši in kakšni bodo njihovi odnosi.

Murgel (2010, str. 127) prav tako zapisuje, da se telefonska prijava velikokrat razlikuje od pisne prijave, kar privede do tega, da CSD ne more uporabiti tistih podatkov, ki v prijavi niso bili zapisani in mora zaradi tega dodatno raziskovati, da bo lahko pridobil dovolj informacij za začetek postopka, ki bi jih sicer imel, če bi bila pisna prijava dopolnjena tudi z informacijami, ki so bile po ustni prijavi izpuščena. O tem kažejo tudi rezultati raziskave, kjer zaposleni na CSD omenjajo, da prejemajo premalo informacij, saj šola raje več pove kot zapiše in to je tisto, kar potem šteje za postopke.

Raziskava je pokazala, da bi morala šola svojo prakso o ravnanju in prijavljanju nasilja spremeniti in že od samega začetka drugače sodelovati s starši. Ravnateljeva naloga je, da poskrbi, da so starši seznanjeni s postopki o nasilju in da je šola dolžna ravnati po Pravilnikih, ki usmerjajo njihovo delo v primeri suma na nasilje. Te informacije morajo učitelji na roditeljskih sestankih posredovati staršem, ali pa postaviti Pravilnik v vzgojni načrt šole (Filipčič in Klemenčič, 2011, str. 37). Ravno to so v raziskavi omenjali zaposleni na CSD. Poleg želje po drugačni praksi pa so mnenja, da bi bilo potrebno dodatno izobraževanje šole, ravno zaradi prej omenjenega neznanja in drugih mnenj, ki jih podaja CSD o prijavljanju šole.

Poleg negativnih mnenj je v raziskavi mogoče najti tudi pozitivna mnenja o ravnanju šole v primerih nasilja v družini nad otrokom. V nasprotju z vsem prej omenjenim, pravijo, da so informacije, ki jih prejemajo v določenem primeru dovolj izčrpne, da lahko postopke začnejo takoj. Da imajo te informacije, se CSD zaveda in je mnenja, da so ravno zaradi nenehnega stika z otroki in njihovim znanjem o njihovem razvoju tako pomembni za sodelovanje in prepoznavanje nasilja. Šola ima torej pomembno nalogo, saj ima redni stik z otroki in mladostniki, kar ji omogoča večjo verjetnost, da nasilje, ki ga doživlja otrok prepozna (Domiter Protner, 2014, str. 105).

6. SKLEPI

Sklepi raziskave so zaradi kvalitativne metode raziskovanja zapisani na podlagi vzorca šestih raziskovalnih intervjujev, kar pomeni, da rezultate težko posplošujem na celotno populacijo raziskovanega primera. Sklepi narejene raziskave določenega vzorca pa so naslednji:

- Najpogosteje nasilje v družini prepoznavajo učitelji in šolski svetovalni delavci.
- Velikokrat je otrok tisti, ki sam spregovori o nasilju, ki ga doživlja, vendar to stori, če osebi zaupa.
- Postopki prijave večinoma potekajo po vrstnem redu, katerega zapisujejo zakoni in predpisi. Takoj po sumu nasilja se to sporoči svetovalni službi, s katero zaposlen napiše zapisnik. Svetovalni delavec prijavi nasilje na CSD, z njim sodeluje na MDT ter na šoli skliče interni tim.
- Na šoli pogovor z otrokom opravljajo svetovalni delavci.
- Med zaposlenimi na šoli je glede na nasilje v družini veliko sodelovanja.
- Pred prijavo šola vedno preveri sum nasilja. To počne vedno tako, da pokliče starše na razgovor, kljub temu, da se to počne le v primerih, ko je to v otrokovo korist.
- Zaposleni na šoli v nekaterih primerih poskušajo primere rešiti sami in tako ne prijavijo nasilja na CSD ali policijo.
- Šola najpogosteje nasilje nad otrokom v družini prijavlja na CSD. Sodeluje pa tudi z otroškimi zdravniki in policijo.
- V internem timu sodelujejo učitelj, razrednik, svetovalni delavec oziroma svetovalna služba in ravnatelj.
- Šola vseh primerov ne prijavi, saj vseh ne opazi. Če na nasilje sumijo, ga ne prijavijo, če za prijavo nimajo dovolj dokazov.
- Šola se sooča z različnimi izzivi in ovirami. Največ jih pri prepoznavanju, prijavi in postopkih ovira njihovo neznanje in neizobraženost o nasilju, saj se učitelji o teh temah na fakulteti ne izobražujejo, prav tako pa so sprotne izobraževanja s strani CSD redka in neučinkovita.
- Učitelji menijo, da so neizobraženi, o čemer se strinjajo tudi zaposleni na CSD.
- Učitelje pred prijavo ovira strah, in sicer, da bi uničili dobre osebne odnose, ki jih je zgradil s starši zlorabljenega otroka, da bi se izkazalo, da jih je obtožil po krivem.
- Učitelje je strah pričanja na sodiščih, kar opažajo tudi na CSD, zaradi česar suma o nasilju ne prijavljajo.

- Učiteljem prijava nasilja pomeni dodatno delo kot je pisanje zapisnika, pričanje na sodiščih, opazovanje sprememb pri otroku, sodelovanje na internih timih ipd., zato se tega izogibajo.
- Učitelji pogosto ne opazijo nasilja oziroma nanj ne posumijo. Se pa prepoznavanje nasilja nad otroki v družini in ravnanje ob sumu, z leti spreminja na bolje.
- Sodelovanje med CSD in šolo je tako dobro kot tudi slabo, vendar je v večini ocenjeno kot dobro, saj imajo oboji dobre izkušnje s sodelovanjem. Največ jim pomeni dobra usklajenost med organizacijama in dober kontakt, ki so ga uspeli spostavitvi.
- Šola je mnenja, da CSD svojega dela ne opravlja dobro in so z njim po večini nezadovoljni. Sodelovanje ocenjujejo kot neučinkovito, saj izgubljajo čas za nepomembnosti in tako nastajajo postopki predolgi.
- CSD pogreša več sodelovanja s šolo v primerih nasilja nad otroki, še sploh, ko so ti v dvomu. Takrat lahko o tem spregovorijo preko telefona in jim CSD poda napotke ter na kaj morajo biti zaposleni pozorni.
- Šola in CSD največ sodelujejo v okviru MDT, ki je v večini sklican s strani CSD.
- Če šola poda prijavo, se CSD nanjo obrne s povratnimi informacijami o svoji aktivnosti glede prijavljenega primera.
- Večkrat se zgodi, da je CSD tisti, ki prosi šolo za informacije o otroku, o katerem je bil obveščen s strani drugih institucij ali oseb.
- CSD je mnenja, da šola ne želi imeti težav s starši, ki povzročajo nasilje nad otrokom, zato se postopkov izogibajo ali pa jih želijo rešiti na drugačen način. V primeru, da starše poznajo, bodo poskušali učitelji sami rešiti primer in o nasilju ne bodo obvestili CSD.
- Če šola najprej pokliče na CSD in jim sporoči o sumu na nasilje, se zgodi, da je pisna prijava z informacija skopa in tako mora CSD opraviti več dela in raziskovanja, kar podaljša postopke prijave in obravnave nasilja. S tem otrok ne prejme pomoči takoj, ampak šele, ko je nasilje dokazano.
- Ko CSD poda prošnjo o informacijah o določenem otroku, opaža, da je šola nasilje prepoznala že veliko prej, a ga ni prijavila.
- Šola ima zaradi pogostega stika z otroki veliko možnosti za prepoznavanje nasilja. Učitelji otroku predstavljajo osebo, kateri lahko zaupajo, zato je CSD mnenja, da so učitelji in ostali zaposleni na šoli zelo pomembni pri obravnavi nasilja nad otroki, saj imajo o njihovem razvoju, spremembah in družini veliko informacij.

7. PREDLOGI

- Zaposlene v vzgojno-izobraževalnih zavodih in ostalo javnost je treba ozaveščati ne samo o nasilju nad otroki v družini, ampak tudi o znakih in posledicah nasilja, ki jih je mogoče pri otroku prepoznati.
- Ozaveščati je treba o prijavitveni dolžnostih vseh državljanov ter o tem, da prijavitvena dolžnost presega pomembnost varovanja poklicne skrivnosti.
- Uvedba učenja o nasilju kot obvezne vsebine na fakultete, ki izobražujejo učitelje, da se učitelji že prej seznanijo s posledicami in znaki nasilja, ter obveznostjo prijave nasilja na CSD ali policijo.
- Vzgojo-izobraževalne zavode sprotno učiti in obveščati o spremembi zakonodaje in predpisov, da si osvežijo znanje o nasilju, njegovem prepoznavanju in prijavi. Izobraževanje naj bo v obliki delavnic, ki so zanimive ter v katerih se zaposleni praktično učijo pogovorov z otroki, pisanje zapisnikov in ostalih postopkov katerim so po zakonih in predpisih zavezani.
- Učiti zaposlene v vzgojo-izobraževalnih zavodih o postopkih prijave, vse od suma pa do sodelovanja s CSD in v internem timu. Pri tem naj izpustijo pogovore s starši, če ti niso v korist otroka in prijavijo vsak sum, četudi zanje nimajo dokazov.
- Povečati sodelovanje med CSD in šola pred prepoznanim nasiljem z namenom, da se vzpostavi dober kontakt, pogovori o delovanju obeh organizacij ter dogovori o načinih nadaljnjega sodelovanja.
- Priporočam, da se zaposlenim na šoli poudari, komu je potrebno nasilje prijaviti. Torej na CSD ali policijo.
- Šola naj se v dvomih o nasilju obrne na CSD, s katerim naj se dogovarjajo o prepoznanih znakih, morebitnem nasilju, na kaj naj bodo zaposleni pozorni, kaj lahko v takem primeru naredijo ipd.
- Ko se postopek začne, je pomembno, da šola in CSD sodelujeta pri pomoči in podpori otroka, torej naj naj ne pozabita, saj morata tja usmeriti največ pozornosti in moči, da bodo posledice kar se da blage.
- Zaposlene na šoli je potrebno opolnomočiti, da bodo dovolj opremljeni za prijavo nasilja ter tudi njim po prijavi nuditi podporo, saj so ti postopki čustveno težki tudi zanje.

- Ko je šola mnenja, da CSD svoje delo ne opravlja kot bi moral, da postopki tečejo prepočasi ali nepravilno, jih mora o tem obvestiti, da lahko CSD svoje delo popravi. Če opozorilo ne naredi učinka, naj o opažanjih obvesti socialno inšpekcijo.
- CSD naj o poteku obravnave šolo obvesti, da je ta seznanjena s dogajanjem in je lahko otroku v večjo oporo.

8. VIRI IN LITERATURA

Aničić, K., & Lešnik Mugnaioni, D. (2002). Nasilje in izrazoslovje. V D. Lešnik Mugnaioni (ur.), *Nasilje – nenasilje : priročnik za učiteljice, učitelje, svetovalne službe in vodstva šol* (str. 175 - 177). Ljubljana: i2.

Balkestein, G. (1993). Boj proti zlorabi in zanemarjanju otrok. V F. Imperl (ur.), *Zbornik prispevkov delovne konference o delovanju in sodelovanju strokovnih služb na področju preprečevanja zlorab in zanemarjanja otrok* (str. 84-94). Ljubljana, Logated: Firis.

Blyth, N. & Cooper, H. (1999). Schools and child protection. V The Violence against children study group, *Children, child abuse and child protection: placing children centrally* (str. 115-128). Chichester: Wiley & Sons.

Bostic, M. (2009). Konvenciji in otrokom vse najboljše. V M. Vojnovič, M. Otavnik & A. Plešk (ur.), *Konvencija o otrokovih pravicah* (str. 1). Ljubljana: UNICEF.

Bouwkamp, R. (1993). Nasprotovanja med slovenskimi strokovnimi službami, ki se ukvarjajo z zlorabo in zanemarjanjem otroka. V F. Imperl (ur.), *Zbornik prispevkov delovne konference o delovanju in sodelovanju strokovnih služb na področju preprečevanja zlorab in zanemarjanja otrok* (str. 13-18). Ljubljana, Logated: Firis.

Byrne, D., & Taylor, B. (2007). Children at risk from domestic violence and their educational attainment: Perspectives of education welfare officers, social workers and teachers. *Child care in practise*, 13(3), 185-201

Domiter Protner, K. (2011). Vloga šole pri prepoznavanju izpostavljenosti otrok nasilju v družini. *Socialno delo*, 50(5), 317-327.

Domiter Protner, K. (2012). Težavnost opredelitve različnih oblik zlorabe otrok v družini. *Socialno delo*, 51(6), 379-387.

Domiter Protner, K. (2014). *Zloraba otrok v družini: možnost ukrepanja*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Družinski zakonik (DR) (2017). Ur. l. RS 15/2017.

Edleson, J., L. (2006). *Emerging responses to children exposed to domestic violence*. Pridobljeno 3. 3. 2022 s https://vawnet.org/sites/default/files/materials/files/2016-09/AR_ChildrensExposure.pdf

Eriksson, M., Bruno, L. & Näsman, E. (2013). *Domestic violence, family law and school: children's right to participation, protection and provision*. New York: Palgrave Macmillan.

Filipčič, K. (2002). *Nasilje v družini*. Ljubljana: založba Bonex.

Filipčič, K. (2019). *Ogrožen otrok v labirintu pravnih pravil*. V V. Leskošek, T. Kodele & N. Mešl (ur.), *Zaščita otrok pred nasiljem in zanemarjanjem v Sloveniji* (str. 37-59). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Filipčič, K., & Klemenčič, I. (2011). *Obravnavanje nasilja v družini: priročnik za zaposlene v vzgojno-izobraževalnih zavodih*. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani.

Frangež, D., Drobnič Radobuljac, M. & Kodele, T. (2019). *Razkritje nasilja nad otroki in zanemarjanja otrok*. V V. Leskošek, T. Kodele & N. Mešl (ur.), *Zaščita otrok pred nasiljem in zanemarjanjem v Sloveniji* (str. 124-163). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Garbarion, J., Dubrow, N., Kostelny, K., & Pardo, C. (1992) *Children in danger: coping with the consequences of community violence*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.

Hrovat, T. (ur). (2015). *Nasilje nad otroki: strokovne smernice za delo z otroki, ki doživljajo zanemarjanje in/ali nasilje*. Ljubljana: Društvo za nenasilno komunikacijo.

Hrovat, T. (ur). (2017). *Nasilje nad otroki: strokovne smernice za delo z otroki, ki doživljajo zanemarjanje in/ali nasilje*. Ljubljana: Društvo za nenasilno komunikacijo.

Kazenski zakonik (KZ-1) (2008). Ur. l. RS 55/2008.

Kearney, M. (1999). The role of teachers in helping children of domestic violence. *Childhood education*, 75(5). Carrer and tehcnical education.

Klemen, M. (1993). Osnovna šola kot prostor zaznave zlorab, trpinčenja in zanemarjanja otroka. V F. Imperl (ur.), *Zbornik prispevkov delovne konference o delovanju in sodelovanju strokovnih služb na področju preprečevanja zlorab in zanemarjanja otrok* (str. 132-141). Ljubljana, Logated: Firis.

Konvencija o otrokovih pravicah (KOP) (1989). Ur. l. RS Mednarodne pogodbe 9/1992.

Kovač, S., Lešnik Mugnaioni, D., Cvetežar, I., Š., Klemenc, D., Sekelj Rangus, V., Lapanja A., & Bole, U. (b. d.). *Priporočila za prepoznavanje in obravnavo zlorabljenega otroka*. Pridobljeno 28. 2. 2022 s <https://www.zbornica-zveza.si/wp-content/uploads/2019/09/Priporo%C4%8Dila-Prepoznavanje-in-obravnavo-zlorabljenega-otroka.pdf>

Leskošek, V., Miklič, N. & Sitar Surić, S. (2019). Postopki in ravnanja po prijavi zanemarjanja ali nasilja nad otrokom. V V. Leskošek, T. Kodele & N. Mešl (ur.), *Zaščita otrok pred nasiljem in zanemarjanjem v Sloveniji* (str. 164-201). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Lešnik Mugnaioni, D. (2014). Otroci v primežu zlorabe moči. V D. Horvat, M. Plaz & Š. Veselič (ur.), *Priročnik za delo z ženskami in otroki z izkušnjo nasilja*. (str. 96-105). Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja.

Mesec, B. (1997). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu 2* (skripta). Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.

Mesec, B., Rape, T. & Rihter, L. (ur.). (2009) *Načrtovanje raziskave: študijsko gradivo za interno uporabo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Mikuš Kos, A. (1993). Psihološke determinante dogajanj, ki sopogojujejo trpinčenje otrok in vplivajo na odzivanje strokovnjakov. V F. Imperl (ur.), *Zbornik prispevkov delovne konference o delovanju in sodelovanju strokovnih služb na področju preprečevanja zlorab in zanemarjanja otrok* (str. 19-38). Ljubljana, Logated: Firis.

Mikuš Kos, A. (1997). Psihosocialni vidiki trpinčenja otrok. V A. J. Satler (ur.), *Trpinčen otrok: kako prepoznavati in preprečevati fizično in duševno trpinčenje otrok: razširjeni zbornik/II. ciklus seminarjev Namesto koga roža cveti* (str. 52-89). Ljubljana: Meridiana.

Munc, M. (2010). *Nemoč nasilja*. Maribor: De Vesta.

Murgel, S. (2010). Nasilje v družini z vidika dejavnosti centrov za socialno delo. V A. Dvoršek & L. Selinšek (ur.), *Nasilje v družini: kazensko pravni, kriminalistični in kriminološki problemi* (str. 115-130). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede: Pravna fakulteta

Mušič, T. (2006). Nasilje nad otroki – kje smo bili, kje smo in kam gremo. V J. Balažic & P. Kornhauser (ur.), *Zloraba in nasilje v družini in družbi / XII. Spominsko srečanje akademika Janeza Milčinskega* (str. 6-8). Ljubljana: Inštitut za sodno medicino Medicinske fakultete.

Najrajter, D. (2010). Možnost in okviri dopustnosti delovanja izobraževalnih institucij pri odkrivanju in preprečevanju nasilja v družini. V A. Dvoršek & L. Selinšek (ur.), *Nasilje v družini: kazensko pravni, kriminalistični in kriminološki problemi* (str. 131-146). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede: Pravna fakulteta.

Pavlović, Z. (1993). Ali naj trpinčenje otroka obravnava pravna ali terapevtska država. V F. Imperl (ur.), *Zbornik prispevkov delovne konference o delovanju in sodelovanju strokovnih služb na področju preprečevanja zlorab in zanemarjanja otrok* (str. 69-83). Ljubljana, Logated: Firis

Plaz, M., & Veselič, Š. (2002). Nasilje nad ženskami in nasilje nad otroki v družini. V D. Lešnik Mugnaioni (ur.), *Nasilje – nenasilje : priročnik za učiteljice, učitelje, svetovalne službe in vodstva šol* (str. 123-147). Ljubljana: i2.

Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode (2009). Ur. l. RS 104/2009.

Pravilnik o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini (2017). Ur. l. RS 31/2009 in 42/2017.

Pušnik, M. (ur.). (1996). *Projekt trpinčenje med otroki in mladostniki: delavno gradivo*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Selič, P. (2010). Dejavno odkrivanje in pogostnost nasilja v družini: podatki in osnova za sodelovanje med strokami. V A. Dvoršek & L. Selinšek (ur.), *Nasilje v družini: kazensko pravni, kriminalistični in kriminološki problemi* (str. 31-44). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede: Pravna fakulteta.

Selinšek, L. (2010). Kazenskopravni odziv na nasilje v družini – nekaj odprtih vprašanj. V A. Dvoršek & L. Selinšek (ur.), *Nasilje v družini: kazensko pravni, kriminalistični in kriminološki problemi* (str. 7-18). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede: Pravna fakulteta.

Strban, M. (1993). Delovanje centra za socialno delo na področju preprečevanja zlorabe in zanemarjanja otrok. V F. Imperl (ur.), *Zbornik prispevkov delovne konference o delovanju in sodelovanju strokovnih služb na področju preprečevanja zlorab in zanemarjanja otrok* (str. 107-111). Ljubljana, Logated: Firis.

Ustava Republike Slovenije (URS) (1991). Ur. l. RS 33/1991.

Vanček, N. (2002). Spolno nasilje. V D. Lešnik Mugnaioni (ur.), *Nasilje – nenasilje: priročnik za učiteljice, učitelje, svetovalne službe in vodstva šol* (str. 149-169). Ljubljana: i2.

Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND) (2008). Ur. l. RS 16/2008.

Zloković, J., & Dečman Dobrnjič, O. (2007). *Zaprte oči ne vidijo zla : trpinčenje, zanemarjenje in spolna zloraba otrok – odgovornost družine, družbe in šole*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

9. PRILOGE

Priloga 1: Smernice za intervju – šolska svetovalna služba

- **Kako na šoli prepoznate nasilje v družini nad otrokom?**
  - Na kakšen način pridete do informacij o nasilju (otrok, starši, učitelji, sami, znaki/sum)?
  - Kateri od teh načinov je najbolj pogost?
  - Kako pogosto se (po vašem mnenju) dogaja nasilje nad otrokom v družini?

- **Kako se na sum/prepoznavo nasilja v družini odzovete?**
  - Prvi korak, ki ga opravi oseba, ki prepozna/izve za nasilje?
  - Vaš prvi korak, ko izveste za nasilje?
  - (Preverjanje resničnosti/sodelovanje s starši/rešujete sami/...)

- **Kakšen je postopek ob sumu nasilja v družini nad otrokom?**
  - Kako ukrepate (kakšne vrste ukrepov ste izvedli ob reševanju nasilja nad otrokom)?
  - Kakšni so koraki postopka (opis)?
  - Komu poročate/obveščate?
  - Sodelujete s CSD/policijo/sodiščem? Kakšna so sodelovanja?
  - Kako izgleda pogovor z otrokom?
  - Kako izgleda zapisovanje zapisnika? (kdo zapiše, potrebuje pomoč/kdo pomaga)

- **Kako v teh primerih sodelujete s CSD?**
  - Kako poteka poročanje in kaj sledi, ko sporočite o nasilju na CSD/policijo?
  - Izzivi, primer slabe prakse sodelovanja s CSD
  - Primer dobre prakse sodelovanja s CSD
  - Kako pogosto sodelujete oz. v koliko primerih je, npr. sklican multidisciplinarni tim?

- **Kakšno je vaše mnenje o vašem/šolskem odzivanju na nasilje v družini?**
  - Kako je z javljanjem primerov na CSD?
  - Kateri ostanejo neprijavljeni in kako se odločate, kaj boste prijavili in kaj ne?
  - Kakšni so odzivi na pričanje otroka o nasilju oz. na prepoznavanje in zakaj so po vašem mnenju takšni? (neznanje, strah, ugled,.../verjamete žrtvi, pomoč otroku,...)

- **Se pri tem pojavljajo dileme oz. izzivi?**
  - Kje tičijo tej problemi/ovire?
  - Kakšni so postopki o poročanju? (slaba praksa)
  - Ideje za rešitve.

Priloga 2: Smernice za intervju – center za socialno delo

- **Kako bi opisali vaše sodelovanje s šolo, v primerih nasilja v družini nad otrokom?**
  - Kakšna je smer sodelovanja? (šola → CSD, CSD → šola)
  - Kako pogosto sodelujete?
  - Kakšna je učinkovitost sodelovanja?
  - Kako hitro tečejo postopki oz. sodelovanja?

- **Kako pogosto prejmete informacije s strani šole o primerih nasilja nad otroki v domačem okoli?**
  - Je več prijav s strani šole, ali več zaprosil o mnenju s strani CSD-ja?
  - Kako uporabne so informacije?

- **Kako kompetentna je šola po vašem mnenju za prepoznavanje in poročanje o nasilju nad otrokom?**
  - Kakšno je njihovo znanje za prepoznavo?
  - Kakšna so njihova znanja glede postopkov in poročanja?
  - Bi bilo potrebno izobraževanje? Imate ideje za izboljšanje?

- **Kako potekajo multidisciplinarni timi v katere je vključena tudi šola?**
  - Kako pogosti so?
  - Ali imate kakšno stalno dobro sodelovanje z šolo?
  - Kako ste s šolo na vezi glede primera in kako je s povratnimi informacijami?

- **Primer slabe prakse sodelovanja s šolo**

- **Primer dobre prakse sodelovanja s šolo**

Priloga 3: Smernice za intervju – učitelji na osnovni šoli

- **Kako pogosto opazite ali izveste, da otrok doživlja nasilje v domačem okolju?**
- **Kako to prepoznati?**
  - Sami opazite, vam otrok sam to pove ali pa vam to pove kaka druga oseba, na primer, svetovalna služba?
  - Kateri od teh treh načinov pridobivanja informacij o nasilju nad otrokom prevladuje?
- **Kaj sledi, če otrok sam pove o nasilju?**
  - Obstaja protokol o tem, kako se naj bi ravnalo?
- **Če primer javite naprej (vodstvu ali svetovalni službi), kakšna je potem vaša naloga?**
  - Se s tem otrokom še naprej pogovarjate o doživetem nasilju ali ne več?
- **Kdo in kdaj o nasilju govori s starši?**
  - Se kdaj zgodi, da je to vaša naloga?
  - Kako se starši v tem primeru odzivajo?
- **Sodelujete v internem timu in ali kdaj sodelujete v timu, ki ga organizira center za socialno delo?**
  - Kakšna je vaša vloga pri tem in kako ocenjujete te timske sestanke?
- **Kako ste učitelji kompetentni za ravnanje v primerih nasilja?**
  - Ste naučeni o postopkih, o prepoznavanju znakov nasilja ...?
  - Se pojavljajo dileme, zadržki?

Priloga 4: Kodiranje

OŠ – ŠSS (II)

OZNAKA	ENOTA	KODA	KATEGORIJA	TEMA
IIE1	Povedo lahko učitelji...	Otrok pove	Otrok	Prepoznavanje
IIE2	...ampak velikokrat učitelj ne more...	Učitelj ne opazi	Ne opazimo	Ovire
IIE3	...ne moremo kar opaziti...	Ne opazimo	Ne opazimo	Ovire
IIE4	...se nam zdi neko vedenje drugačno, lahko nas prisil v razmišljanje, kaj se s tem otrokom dogaja ...	Svetovalna delavka opazi, da nekaj ni v redu	Svetovalna služba	Prepoznavanje
IIE5	...lahko preko tega skupaj pridemo do nečesa, da se nekaj doma dogaja.	Zaposleni skupaj ugotovljajo, da se doma nekaj dogaja	Sodelovanje zaposlenih na šoli	Postopki
IIE6	...vidiš otroka da drugače funkcionira.	Učitelj opazi spremembo	Učitelj	Prepoznavanje
IIE7	Včasih se zgodi, mogoče celo lažje, da si z učencem ena na ena, ti bo še prej povedal, da se nekaj doma dogaja	Otrok sam pove če si z njim na samem	Otrok	Prepoznavanje
IIE8	...je bila dobra izkušnja kar se tiče sodelovanja...	Dobre izkušnja sodelovanja	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
IIE9	Dobro je, da vseeno ugotovimo in da smo tako ozaveščeni, da se to nekako prijavi...	Prijava na center za socialno delo	Center za socialno delo	Postopki
IIE10	Sodelovanje z osebno zdravnico...	Sodelovanje z zdravnico	Strokovnjaki	Postopki
IIE11	...z eno zdravnico posebej sem imela ras dober kontakt...	Sodelovanje z zdravnico	Strokovnjaki	Postopki
IIE12	...potem CSD je stopil skupaj...	Sodelovanje s centrom za socialno delo	Center za socialno delo	Postopki
IIE13	...tudi center za duševno zdravje, ko je otrok bil v postopku dodatne strokovne pomoči...	Sodelovanje z centrom za duševno zdravje	Strokovnjaki	Postopki
IIE14	Otrok pove	Otrok pove	Otrok	Prepoznavanje
IIE15	...mora res zaupati, da bo povedal.	Otrok pove če zaupa	Otrok	Prepoznavanje
IIE16	...učitelji rekli, nihče se ni želel vplesti v nek postopek s centrom za socialno delo,	Nihče se ne želi vplesti v postopke	Zadržki	Ovire
IIE17	...zato, da ne bi imel potem težav zaradi tega...	Ne želijo si težav	Zadržki	Ovire
IIE18	...pa dodatnega dela.	Dodatno delo	Dodatno delo	Ovire
IIE19	Takoj je potrebno napisati zapisnik o dogodku...	Dodatno delo	Dodatno delo	Ovire
IIE20	...si tudi čustveno, hočeš ali nočeš vpleten.	Čustva	Zadržki	Ovire
IIE21	Nekaj časa je bilo to mišljenje kar prevladujoče, mislim pa da se to sedaj spreminja.	Mišljenje zaposlenih spreminja	Ni zadržkov	Ovire
IIE22	Ja najprej pokličemo starše na šolo.	Kontaktiranje staršev	Starši	Postopki
IIE23	Nikoli sami, ampak vedno v timu...	Sodelovanje med zaposlenimi	Sodelovanje zaposlenih na šoli	Postopki

IIE24	...najprej je pogovor s starši...	Kontaktiranje staršev	Starši	Postopki
IIE25	...potem se vidi, kakšna je situacija...	V pogovoru s starši se preverja	Preverjanje	Postopki
IIE26	...velikokrat se kar prijavi na Center za socialno delo.	Prijava na Center za socialno delo	Center za socialno delo	Postopki
IIE27	Prijaviti je potrebno. Prijaviti.	Prijava na Center za socialno delo	Center za socialno delo	Postopki
IIE28	...napisati izjavo.	Zapis zapisnika	Zapisnik	Postopki
IIE29	Vsekakor je prvo zapisnik nekega dogodka...	Zapis dogodka	Zapisnik	Postopki
IIE30	...nekaj kar ti je otrok povedal.	Zapis zapisnika	Zapisnik	Postopki
IIE31	Potem se skliče tim...	Skliče se interni tim	Interni tim	Postopki
IIE32	...na vsak način se preveri.	Preverjanje resničnosti	Preverjanje	Postopki
IIE33	Pokliče se starše.	Kontaktiranje staršev	Starši	Postopki
IIE34	...če mislimo, da je problem tak, da potrebujemo, da se vključijo tudi drugi strokovnjaki...	Po potrebi se kontaktira strokovnjake	Strokovnjaki	Postopki
IIE35	... vsekakor naredimo tudi prijavo na center	Prijava na center za socialno delo	Center za socialno delo	Postopki
IIE36	Povežemo se z otroškim zdravnikom, pediatrom	Sodelovanje z zdravnico	Strokovnjaki	Postopki
IIE37	Tako lahko pediater misli, da se lahko da stvar rešiti kako drugače.	Prijava pediatru, ki predlaga postopek	Sodelovanje s strokovnjaki	Neprijavljeni primeri
IIE38	Imajo potem te pogovore in če stvar ne pride do zadovoljivega zaključka se potem spet prijavi.	Sami rešujemo probleme pred prijavo	Reševanje	Postopki
IIE39	Vseeno se neki pogovori vodijo, seveda če je mišljenje, če ni šlo prav tako da je treba to prijaviti.	Sami rešujejo milejše problem brez prijave	Reševanje	Neprijavljeni primeri
IIE40	... na primer niti ne vemo.	Ne vemo	Neznanje	Ovire
IIE41	Je pa po mojem mnenju veliko tega skritega	Je skrito	Ne opazimo	Ovire
IIE42	Rada bi pa prav poudarila, kar otrok pove mu je treba verjeti!	Otroku je treba verjeti	Pogovor z otrokom	Postopki
IIE43	Če nam bo zaupal nam bo lahko tudi takšno stvar, ki se sliši še tako nemogoča povedal.	Otrok pove če zaupa	Otrok	Prepoznavanje
IIE44	...preveriti moramo, vsakič moramo preveriti...	Preverjanje resničnosti	Preverjanje	Postopki
IIE45	...in predvsem verjeti.	Otroku je treba verjeti	Pogovor z otrokom	Postopki
IIE46	Spomnim se leta nazaj, ko enostavno nikoli nismo ugotovili ali je šlo za spolno nasilje dedka nad vnukinjo.	Nismo ugotovili	Neznanje	Ovire
IIE47	Deklica je začela masturbirati...	Prepoznano določeno obnašanje	Učitelj	Prepoznavanje
IIE48	...potem, vsi strokovnjaki, vsi so pristopili nekako, vsi so poskušali, vsak na svojem nivoju nekaj narediti...	Sodelovanje strokovnjakov za pomoč otroku	Strokovnjaki	Postopki

IIE49	Sum je bil ne.	Svetovalna delavka opazi, da nekaj ni v redu	Svetovalna služba	Prepoznavanje
IIE50	...če bi prišel prav pretepen otrok bi verjetno takoj peljala k zdravniku...	Sodelovanje z zdravnico	Strokovnjaki	Postopki
IIE51	...obvestila center za socialno delo	Obvestimo center za socialno delo	Center za socialno delo	Postopki
IIE52	Če je možno, da otrok nekako pove...	Pogovor z otrokom o nasilju	Pogovor z otrokom	Postopki
IIE53	...to zapišemo..	Zapis zapisnika	Zapisnik	Postopki
IIE54	..sam zapiše...	Zapis zapiše otrok	Zapisnik	Postopki
IIE55	...potem to tudi obravnavamo.	Obravnava primera na šoli	Interni tim	Postopki
IIE56	Zapisnik otrok zapiše sam če je sposoben napisati...	Zapis zapiše otrok	Zapisnik	Postopki
IIE57	...po povedanem zapišemo zapisnik in se podpišemo.	Zapis zapisnika	Zapisnik	Postopki
IIE58	...sledi pogovor...	Pogovor z otrokom o korakih naprej	Pogovor z otrokom	Postopki
IIE59	...pokličemo starše na pogovor...	Kontaktiranje staršev	Starši	Postopki
IIE60	...imaš pa varovalko, da jim poveš "glejte prijaviteli vas bomo na Center za socialno delo in konec"...	Center kot grožnja staršem	Center za socialno delo	Postopki
IIE61	Zagotovo so ti pogovori malo umaknjeni od dogajanja...	Pogovor z otrokom poteka odmaknjeno od dogajanja	Pogovor z otrokom	Postopki
IIE62	...če otrok svojemu učitelju zaupa...	Otrok pove če zaupa	Otrok	Prepoznavanje
IIE63	...učitelj posumi, ga zadrži pred ali po poukom...	Učitelj posumi	Učitelj	Prepoznavanje
IIE64	...v neki taki individualni situaciji...	Pogovor z otrokom poteka odmaknjeno od dogajanja	Pogovor z otrokom	Postopki
IIE65	...tudi pri meni je več možnosti, da povedo svoje stiske in težave.	Otrok zaupa svetovalni delavki	Otrok	Prepoznavanje
IIE66	Nekako vidiš da nekaj ni v redu.	Svetovalna delavka opazi, da nekaj ni v redu	Svetovalna služba	Prepoznavanje
IIE67	Mislím, da smo vsi, vključno z mano vred premalo usposobljeni za takšne pogovore	Premalo usposobljeni za vodenje pogovora	Neznanje	Ovire
IIE68	Večkrat si želimo prejemati povratne informacije	Želja po povratnih informacijah	Povratna informacija	Sodelovanje
IIE69	...sem želela povratno informacijo nazaj...	Želja po povratnih informacijah	Povratna informacija	Sodelovanje
IIE70	...da smo bili res usklajeni.	Usklajenost	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
IIE71	...kar smo mi njim na primer dali, poslali, so nam oni povedali, da so, ali se pogovarjali z otrokom, ali staršema.	Kadar šola poda primer na center, center poda nazaj informacije	Povratna informacija	Sodelovanje
IIE72	V tem primeru je vse potekalo lepo in korektno...	Dobre izkušnja sodelovanja	Dobro sodelovanje	Sodelovanje

IIE73	To se mi je zdel en redkih primerov nekega takega sodelovanja, ki je bil res v korist celotni družini...	Redek primer dobrega sodelovanja	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
IIE74	Tam je center za socialno delo prišel zraven...	Sodelovanje s centrom za socialno delo	Center za socialno delo	Postopki
IIE75	...kar se mi je zdelo najbolj problematično je bilo to, da smo morali neke zapisnike, kar je kdo rekel, so oni to zapisali...	Izguba časa za nepomembnosti	Slabo sodelovanje	Sodelovanje
IIE76	...imeli dvajset minut sestanka in tri četrt ure pa se je samo zapisovalo...	Izguba časa za nepomembnosti	Slabo sodelovanje	Sodelovanje
IIE77	..se mi ni zdelo učinkovito.	Neučinkovito sodelovanje	Slabo sodelovanje	Sodelovanje
IIE78	Veliko smo se sestajali pa se nam ni zdelo učinkovito	Neučinkovito sodelovanje	Slabo sodelovanje	Sodelovanje
IIE79	Da se šola, center za socialno delo, zdravstvo, bi se morali dobro povezati in bi bili tako tudi bolj učinkoviti.	Slabo povezane institucije so tako manj učinkovite	Slabo sodelovanje	Sodelovanje
IIE80	...v veliko primerih vsak sam, zase piše neka poročila...	Vsak dela zase	Slabo sodelovanje	Sodelovanje
IIE81	Tu je treba po mojem te moči združiti.	Vsak dela zase	Slabo sodelovanje	Sodelovanje
IIE82	Če je kakšen težji primer verjetno ja.	Sodelovanje v multidisciplinarnem timu v težjih primerih	Multidisciplinarni tim	Sodelovanje
IIE83	Mogoče bi bilo prav, da bi nas večkrat, še preden pride.	Pogrešanje sodelovanja kot preventivo	Slabo sodelovanje	Sodelovanje
IIE84	Mogoče bi morali mi že preventivno na temu več narediti in stopiti skupaj.	Pogrešanje sodelovanja kot preventivo	Slabo sodelovanje	Sodelovanje
IIE85	Že ko se začnejo neke učne težave zaradi družinske situacije, bi bilo prav, da bi center za socialno delo že prišel, kar v družino, še preden se stepejo.	Nezadovoljstvo s delom centra za socialno delo	Slabo sodelovanje	Sodelovanje
IIE86	...ali da učitelj opazi...	Učitelj opazi otroka	Učitelj	Prepoznavanje
IIE87	...ali pa kdo od naših zaposlenih opazi...	Zaposleni opazijo	Učitelj	Prepoznavanje
IIE88	Tega ti šola ne da	Ni znanja o prepoznavanju	Neznanje	Ovire
IIE89	...centri za socialno delo, če prideš do časa in poskušaš še preden je vse raztreščeno nekaj narediti in pomagati, se mi zdi, da bi bili bolj uspešni.	Nezadovoljstvo s delom centra za socialno delo	Slabo sodelovanje	Sodelovanje
IIE90	...previdno stopil nazaj in ne bo naredil tisto, kar bi moral narediti...	Stopi stran od problema	Zadržki	Ovire
IIE91	Mogoče so vsi ti postopki predolgi, ker se kar naprej nekaj ali nekoga čaka.	Predolgi postopki	Slabo sodelovanje	Sodelovanje

OŠ – ŠSS (I2)

OZNAKA	ENOTA	KODA	KATEGORIJA	TEMA
I2E1	Včasih pove otrok...	Otrok pove	Otrok	Prepoznavanje
I2E2	...včasih pridejo mame same...	Pove mama	Starši	Prepoznavanje
I2E3	...očetov ni, do sedaj sem imela samo enega očeta, večinoma hodijo mame.	Pove oče	Starši	Prepoznavanje
I2E4	Učitelji opažajo, ko se na enkrat spremeni vedenje pri otroku...	Učitelj opazi spremembo	Učitelji	Prepoznavanje
I2E5	...sama opazim, ko imam kakšne delavnice...	Svetovalna delavka opazi, da nekaj ni v redu	Svetovalna služba	Prepoznavanje
I2E6	...ko pride otrok na razgovor, karkoli pove.	Otrok sporoča skozi pogovor	Otrok	Prepoznavanje
I2E7	...učiteljica športne večkrat, mislim, večkrat zazna....	Zazna učiteljica športne	Učitelj	Prepoznavanje
I2E8	...pride mimo in se potem pogovarjamo naprej.	V šoli se o dogajanju obvešča svetovalno službo	Sodelovanje zaposlenih na šoli	Postopki
I2E9	...otroci, moram reči, da zelo skrivajo...	Otrok o dogajanju doma ne govori	Ne opazimo	Prepoznavanje
I2E10	...težko se pride do tega, zelo težko...	Ne opazimo	Ne opazimo	Prepoznavanje
I2E11	...ko se pojavi sum, nekaj časa opazujemo, da vidimo ali je to utemeljen sum...	Opazovanje, če je sum utemeljen	Preverjanje	Postopki
I2E12	...prišel je tudi otrok, ki je povedal, da ga doma vsaki dan pretepajo...	Otrok pove	Otrok	Prepoznavanje
I2E13	...sem rekla "glej a bova naredila zapisnik?"...	Pisanje zapisnika z otrokom	Zapisnik	Postopki
I2E14	...drugi dan sta prišla mama in tata na razgovor...	Starši se pridejo sami branit v šolo	Starši	Postopki
I2E15	...nisem še poslala naprej ker smo se morali dobiti, da to napišemo in se usedemo...	Pred prijavo se skliče interni tim na šoli	Interni tim	Postopki
I2E16	...včasih je dobro, da tisti dan, dva, ko se počaka, da se pošlje	Opazujemo, če je sum utemeljen	Preverjanje	Postopki
I2E17	Potem pa tako, otroci pridejo, so včasih prestrašeni, jokajo, pridejo "me boli trebuh", "me boli glava"	Svetovalna delavka opazi, da nekaj ni v redu	Svetovalna služba	Prepoznavanje
I2E18	...potem se z njim pogovarjamo...	Pogovor z otrokom ob prepoznanih znakih	Pogovor z otrokom	Postopki
I2E19	...delamo s terapevtskimi kartami, da kaj pokažejo, nakažejo, povejo...	Pogovor z otrokom ob prepoznanih znakih	Pogovor z otrokom	Postopki
I2E20	...potem se pogovarjamo, da ne moremo obljubit, ne, te stari, da niso oni krivi...	Pogovor z otrokom o korakih naprej	Pogovor z otrokom	Postopki
I2E21	...eno mamo smo prijavi naprej na center...	Prijava na Center za socialno delo	Center za socialno delo	Postopki
I2E22	...smo imeli tudi tim	Skliče se interni tim	Interni tim	Postopki
I2E23	...bo sedaj center obravnaval naprej	Predaja primera Centru za socialno delo	S strani šole	Sodelovanje

I2E24	In eno mammo smo tudi prijavili na center, ker otrok ni prihajal v šolo	Prijava na Center za socialno delo	Center za socialno delo	Postopki
I2E25	...otrok...	Otrok pove	Otrok	Prepoznavanje
I2E26	...starši...	Povedo starši	Starši	Prepoznavanje
I2E27	...učitelj...	Učitelj opazi otroka	Učitelj	Prepoznavanje
I2E28	...sami...	Svetovalna delavka opazi, da nekaj ni v redu	Svetovalna služba	Prepoznavanje
I2E29	...ja smo imeli primer, ko je prišla hčerka prijaviti očeta	Otrok pove	Otrok	Prepoznavanje
I2E30	Tudi učitelji pridejo...	Učitelj opazi otroka	Učitelj	Prepoznavanje
I2E31	...starši...	Povedo starši	Starši	Prepoznavanje
I2E32	...mama...	Pove mama	Starši	Prepoznavanje
I2E33	...mama pri ločitvi...	Pove mama	Starši	Prepoznavanje
I2E34	Od tukaj naprej damo na Center za socialno delo.	Prijava na center za socialno delo	S strani šole	Postopki
I2E35	...potem se ravnamo po tej knjigi...	Zapis zapisnika	Zapisnik	Postopki
I2E36	...se moraš udeležiti tega, tima, kjer je soočanje s starši...	Udeležba na multidisciplinarnem timu	Multidisciplinarni tim	Sodelovanje
I2E37	...povemo razredniku...	O prijavi poročamo razredniku	Sodelovanje zaposlenih na šoli	Postopki
I2E38	...napišemo prijavo	Zapis zapisnika	Zapisnik	Postopki
I2E39	...pošljemo na center...	Prijava na Center za socialno delo	Center za socialno delo	Postopki
I2E40	...dobi se tim...	Skliče se interni tim	Interni tim	Postopki
I2E41	...skličemo razrednika, ravnatelja, kakšnega učitelja, svetovalna služba...	Skliče se interni tim	Interni tim	Postopki
I2E42	...takoj obvestimo CSD...	Prijava na Center za socialno delo	Center za socialno delo	Postopki
I2E43	...policijo...	Sodelovanje s policijo	Strokovnjaki	Postopki
I2E44	...da se obrnejo na svetovalno službo.	V šoli se o dogajanju obvešča svetovalno službo	Sodelovanje zaposlenih na šoli	Postopki
I2E45	In izdelava zapisa.	Zapis zapisnika	Zapisnik	Postopki
I2E46	Saj potem to natipkaš na lepo, ampak tisti grd zapis...	Zapis na grdo	Zapisnik	Postopki
I2E47	...potem to pošljemo naprej.	Prijava na Center za socialno delo	Center za socialno delo	Postopki
I2E48	Včasih ja, če je to tak otrok...	Preverjanje glede na otroka	Preverjanje	Postopki
I2E49	No saj so potem starši sami prišli, ja.	Starši se pridejo sami braniti v šolo	Starši	Postopki
I2E50	...paziti je treba, da se človek ne zapleta, da bo rešil nekaj sam...	V šoli ne moreš sam reševati primera	Reševanje	Postopki
I2E51	...najbolje je, če se prijavi naprej..	Prijava na center za socialno delo	Center za socialno delo	Postopki
I2E52	...včasih, naredimo. Zelo redko!	V pogovoru s starši se preverja	Preverjanje	Postopki
I2E53	...če je oče, ki je agresiven do mame, ne, ne do otroka. Pokličemo mammo, da v kolikor se to en bo rešilo, prijavimo naprej.	Pogovor z ne zlorablajočim staršem	Starši	Postopki

I2E54	Pokličemo na center, obvestimo center...	Prijava na center za socialno delo	Center za socialno delo	Postopki
I2E55	...imamo zapis, ker je to uradni zaznamek.	Zapis hranimo	Zapisnik	Postopki
I2E56	...iz razgovora z otrokom sem zaznala, da mora biti nekaj narobe...	Svetovalna delavka opazi, da nekaj ni v redu	Svetovalna služba	Prepoznavanje
I2E57	...ker je otrok spremenil vedenje...	Svetovalna delavka opazi, da nekaj ni v redu	Svetovalna služba	Prepoznavanje
I2E58	In sem z njo delala celo leto, kot zanemarjen otrok.	Strokovna delavka sodeluje z otrokom	Po začetku postopka	Postopki
I2E59	...ko so prišli iz centra smo povedali, kaj smo do sedaj opažali...	Sodelovanje s centrom za socialno delo	Center za socialno delo	Postopki
I2E60	In ko sem se pogovarjala s to punčko...	Pogovor z otrokom o nasilju	Pogovor z otrokom	Postopki
I2E61	...nihče ni niti posumil, nič, nič, nič.	Nihče ni posumil nasilja	Ne opazimo	Ovira
I2E62	...včasih je tako skrito, da težko.	Je skrito	Ne opazimo	Ovira
I2E63	Nikoli, da bi človek s čimer koli posumil, da se kar koli dogaja.	Nihče ni posumil nasilja	Ne opazimo	Ovira
I2E64	Ja, zapis pošljemo naprej...	Prijava na Center za socialno delo	Center za socialno delo	Postopek
I2E65	Center za socialno delo...	Prijava na Center za socialno delo	Center za socialno delo	Postopek
I2E66	Potem pa se usedemo skupaj, če potrebujejo naše informacije.	Udeležba na multidisciplinarnem timu	Multidisciplinarni tim	Sodelovanje
I2E67	...do sedaj, ni bilo nič, da bi morali naprej posredovat	Šola do sedaj ni imela povratnih informacij za center	Povratne informacije	Sodelovanje
I2E68	Sicer pa ja, sodelujemo v okviru multidisciplinarnega tima, nas povabijo kadar je.	Udeležba na multidisciplinarnem timu	Multidisciplinarni tim	Sodelovanje
I2E69	...je otrok zagrozil, v času covida, s samomorom, je povedal, kaj dela oče doma z njim, sestrico in bratom...	Otrok grozi s samomorom in pove, kaj se dogaja	Otrok	Prepoznavanje
I2E70	...prijavila naprej...	Prijava na center za socialno delo	Center za socialno delo	Postopek
I2E71	...smo imeli sestanek...	Udeležba na multidisciplinarnem timu	Multidisciplinarni tim	Sodelovanje
I2E72	Zelo težko, ko se na centru zaključijo in potem ni nič.	Nezadovoljstvo s delom centra za socialno delo	Slabo sodelovanje	Sodelovanje
I2E73	Če je otrok majhen, mu daš narisati...	Pogovor z otrokom na zanimiv način	Pogovor z otrokom	Postopki
I2E74	...ali pa povej mi zgodbico.	Pogovor z otrokom na zanimiv način	Pogovor z otrokom	Postopki
I2E75	Mogoče tudi s terapevtskimi kartami	Pogovor z otrokom na zanimiv način	Pogovor z otrokom	Postopki
I2E76	Zapisnik zapiše socialna delavka skupaj z razrednikom oz. učiteljem, odvisno kdo je zraven	Zapisnik zapiše socialna delavka skupaj z osebo, ki je zraven	Zapisnik	Postopki

		opazila/prepoznala nasilje		
I2E77	Ja učitelj pride ponavadi k meni v pisarno...	V šoli se o dogajanju obvešča svetovalno službo	Sodelovanje zaposlenih na šoli	Postopki
I2E78	...ker je učitelj vedno v dvomu.	Učitelji so v dvomu	Zadržki	Ovire
I2E79	Učitelji pravijo, da so neizobraženi.	Učitelji so neizobraženi o nasilju	Neznanje	Ovire
I2E80	Res niso izobraženi, kljub seminarjem in navodilom...	Učitelji so neizobraženi o nasilju	Neznanje	Ovire
I2E81	Tako da učitelji pridejo k nam in potem skupaj pogledamo, kako naprej.	V šoli se o dogajanju obvešča svetovalno službo	Sodelovanje zaposlenih na šoli	Postopki
I2E82	Z njimi sodelujemo v multidisciplinarnem timu...	Udeležba na multidisciplinarnem timu	multidisciplinarni tim	Sodelovanje
I2E83	...na podlagi tega sodelovanja jih tudi informiramo, če se karkoli dogaja, če karkoli opazamo, če je kaj posebnega...	Udeležba na multidisciplinarnem timu	multidisciplinarni tim	Sodelovanje
I2E84	Ja, se dogaja...	Center za socialno delo prosi za informacije	Redko	Informacije
I2E85	...je center nato klical na šolo...	Center za socialno delo prosi za informacije	Redko	Informacije
I2E86	...tudi danes ne bi zaznala, da se otroku karkoli dogaja.	Težko zaznati nasilje pri določenih otrocih	Ne opazimo	Ovire
I2E87	Otroci, kaj se dogaja v družini, ne govorijo...	Otrok o dogajanju doma ne govori	Ne opazimo	Ovire
I2E88	Slaba praksa z CSD je samo to, da se za nazaj ti postopki zelo dolgo vlečejo.	Predolgi postopki	Slabo sodelovanje	Sodelovanje
I2E89	...je tako zelo lepo povedala, kaj se dogaja, kaj sledi, kaj mogoče ne bo, kaj bo...	Dobre izkušnja sodelovanja	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I2E90	...pred covidom, moram reči, da so postopki kar dolgo trajali.	Predolgi postopki	Slabo sodelovanje	Sodelovanje
I2E91	...kjer smo sumili na fizično nasilje.	Svetovalna delavka opazi, da nekaj ni v redu	Svetovalna služba	Prepoznavanje
I2E92	Jaz sem za vsako poškodbo zahtevala, da gre mama k zdravniku	Sodelovanje z zdravnico	Strokovnjaki	Postopki
I2E93	Sklicali smo multidisciplinarni tim na centru za socialno delo...	Multidisciplinarni tim sklican s strani šole	Multidisciplinarni tim	Sodelovanje
I2E94	...jaz takrat nisem bila zadovoljna, res ne	Nezadovoljstvo s delom centra za socialno delo	Slabo sodelovanje	Sodelovanje
I2E95	Samo ni bilo več obravnave, ne vem zakaj so jo prekinili, ko je vzela otroka ven.	Nezadovoljstvo s delom centra za socialno delo	Slabo sodelovanje	Sodelovanje
I2E96	Tudi, je bilo nasilje v družini...	Svetovalna delavka opazi, da nekaj ni v redu	Svetovalna služba	Prepoznavanje

I2E97	...tudi center za socialno delo je sodeloval	Sodelovanje s centrom za socialno delo	Center za socialno delo	Postopki
I2E98	Tukaj se izgubijo ti otroci. Spet ni center kriv, ampak je.	Nemoč centra v nekaterih primerih	Slabo sodelovanje	Sodelovanje
I2E99	Jaz mislim, da so se centri glede tega kar naredili.	Trenutno sodelovanje je boljše	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I2E100	Je bilo pa pred leti kar, se je vlekle in vlekle in vlekle.	Predolgi postopki	Slabo sodelovanje	Sodelovanje
I2E101	...da smo mi začeli obravnavo...	Pred prijavo se skliče interni tim na šoli	Interni tim	Postopki
I2E102	...predali centru in oni so začeli na začetku obravnavo!	Nezadovoljstvo s delom centra za socialno delo	Slabo sodelovanje	Sodelovanje
I2E103	In tako je šlo spet eno leto mimo, spet ni bilo nič!	Izguba časa za nepomembnosti	Slabo sodelovanje	Sodelovanje
I2E104	Sedaj pa upoštevajo naše nasvete, pridejo, grejo, se usedemo, zahtevamo.	Trenutno sodelovanje je boljše	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I2E105	...to je bilo zelo hitro, neverjetno.	Hitri postopki	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I2E106	MDT zahtevamo tudi mi.	Multidisciplinarni tim sklican s strani šole	Multidisciplinarni tim	Sodelovanje
I2E107	...kaj narediti, ko se starši ne odzovejo, ko otrok ne hodi v šolo, ko ne vemo, kaj se dogaja, po tem prosimo center, da skliče MDT.	Multidisciplinarni tim sklican s strani šole	Multidisciplinarni tim	Sodelovanje
I2E108	Takrat je že samo svetovalni tim dosegel svoj rezultat.	Svetovalni tim kot uspešen način sodelovanja	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I2E109	Nas pa skličejo ob vsakem nasilju v družini, katerega smo mi do sedaj prijavili na CSD.	Udeležba na multidisciplinarnem timu	Multidisciplinarni tim	Sodelovanje
I2E110	Če bi bila to naloga razrednikov, bi bilo manj prijav.	Učitelj ne opazi	Ne opazimo	Ovire
I2E111	Ker razrednik tako, ne zna...	Ni znanja o prepoznavanju	Neznanje	Ovire
I2E112	...ne zmore...	Učitelj ne zmore	Zadržki	Ovire
I2E113	...nekateri se tudi nočejo odločiti, ker bi radi, da se to reši brez njih.	Razredniki se nočejo odzivati, tako se izognejo postopkom	Zadržki	Ovire
I2E114	Nekateri si mislijo, da bo konec sveta če bodo to storili, da jim bo kdo kaj naredil...	Strah	Zadržki	Ovire
I2E115	...grozil.	Strah	Zadržki	Ovire
I2E116	...niso pa vsi učitelji tako opolnomočeni, to je res.	Učitelji so v dvomu	Zadržki	Ovire
I2E117	Včasih prosimo ravnatelja, da spelje razgovore, vsaj moški s moškimi	Ravnatelj opravi pogovore z očetmi	Sodelovanje zaposlenih na šoli	Postopki
I2E118	Vseh primerov ne, ker vseh niti ne opazimo.	Ne prijavimo vsega, ker ne opazimo vsega	Ne opazimo	Neprijavljeni primeri
I2E119	Kar opazimo pa ja.	Prijava na center za socialno delo	Center za socialno delo	Postopki

I2E120	...ko ima otrok modrice, je porezan, smo tudi že prijavljali naprej...	Prijava na center za socialno delo	Center za socialno delo	Postopki
I2E121	Pokličemo starše, če je res ali ne...	V pogovoru s starši se preverja	Preverjanje	Postopki
I2E122	... povemo, da bomo dali naprej.	Starše opozorimo, da bomo prijavili	Starši	Postopki
I2E123	...če gre za družino, katero poznamo več let, delamo z otrokom in s staršem, jih ravno tako napotimo na CSD, brez prijave, pa preverimo, če so prišli in če niso, jih potem prijavimo.	Ko šola družino pozna jo napoti na center za socialno delo brez prijave in njihov obisk preveri	Napotitev na CSD brez prijave	Neprijavljeni primeri
I2E124	...sumimo, da je mogoče nekaj doma.	Če samo sumijo, da se doma nekaj dogaja, ne prijavijo	Sum na nasilje	Neprijavljeni primeri
I2E125	...ker v resnici nimaš kaj reči, ne moreš. Se mi zdi? Sklepam? Tega ne moreš uporabiti za prijavo.	Ne prijavijo, če nimajo pravih dokazov	Sum na nasilje	Neprijavljeni primeri
I2E126	Pa še vedno se ti zdi, da nekaj je.	Svetovalna delavka opazi, da nekaj ni v redu	Svetovalna služba	Prepoznavanje
I2E127	Učitelji nimajo znanja...	Učitelj so neizobraženi o nasilju	Neznanje	Ovire
I2E128	...strah jih je.	Strah	Zadržki	Ovire
I2E129	Tako da je prav ta dvom...	Učitelji so v dvomu	Zadržki	Ovire
I2E130	...strah, da bi prijavil starša in bil kriv za to prijavo	Ne želijo si težav	Zadržki	Ovire
I2E131	Potem so res razcepljeni.	Učitelji so v dvomu	Zadržki	Ovire
I2E132	Žrtvi pa je vedno treba verjet, to povemo tudi učiteljem, ne glede na to ali je res ali ne.	Otroku je treba verjeti	Pogovor z otrokom	Postopki
I2E133	Pomoč otroku, je vedno tako kot se zmenimo, kaj razrednik z njim dela...	Skupna pomoč otroku	Po začetku postopka	Postopki
I2E134	...kaj delajo učitelji...	Skupna pomoč otroku	Po začetku postopka	Postopki
I2E135	...kaj mi tako da otroku vsak stoji ob strani	Skupna pomoč otroku	Po začetku postopka	Postopki
I2E136	Neznanje...	Učitelji so neizobraženi o nasilju	Neznanje	Ovire
I2E137	...strah...	Strah	Zadržki	Ovire
I2E138	Učitelj nikoli ne pošlje naprej na center, vedno to počnemo mi, učitelj pride do nas.	V šoli se o dogajanju obvešča svetovalno službo	Sodelovanje zaposlenih na šoli	Postopki
I2E139	Že samo zapis je problem	Učitelji ne znajo zapisati zapisnik	Neznanje	Ovire
I2E140	Že tukaj je problem ker želijo pisati o tem, kaj se jim zdi, ne pa to kar je konkretno.	Učitelji ne znajo zapisati zapisnik	Neznanje	Ovire
I2E141	Problem je ker se tega nikoli niso učili.	Učitelji neizobraženi o nasilju	Neznanje	Ovire
I2E142	Nimajo tega znanja.	Učitelji neizobraženi o nasilju	Neznanje	Ovire
I2E143	Da bi postopki hitro tekli, da kot tečejo sedaj	Trenutno sodelovanje je boljše	Dobro sodelovanje	Sodelovanje

I2E144	Da bi imeli ta kontakt s centrom, kot smo se mi navadili, da pokličemo kar direktno človeka.	Dober kontakt med šolo in centrom za socialno delo	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I2E145	Že tako opažamo, da je več agresivnosti, več stisk, več travm, več strahov, več vsega, manj znanja, manj dela, manj vztrajanja...	Zaposleni opazijo	Učitelj	Prepoznavanje
I2E146	...niso pa opolnomočeni za ostala področja	Učitelji so neizobraženi o nasilju	Neznanje	Ovire

CSD – Tolmin (I3)

OZNAKA	ENOTA	KODA	KATEGORIJA	TEMA
I3E1	...kar se tiče samega nasilja imamo tudi dobre izkušnje...	Dobre izkušnja sodelovanja	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I3E2	... na primer obvestijo, da zaznavajo...	Šola obvesti center o zaznavi	Pogosto	Informacije
I3E3	Včasih je problem, da ker si želijo stvari neformalno...	Neformalno sodelovanje	Slabo sodelovanje	Sodelovanje
I3E4	... ker vidijo, da bodo imeli težave s starši...	Šola ne želi imeti problemov s starši	Izogibanje	Mnenje
I3E5	Skratka po pravilniku moramo mi dobiti vse, da lahko speljemo stvar.	Neformalno sodelovanje	Slabo sodelovanje	Sodelovanje
I3E6	Načeloma so stvari urejene...	Dobre izkušnja sodelovanja	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I3E7	...v praksi pa mogoče pogrešamo, da bi nas mogoče večkrat vključili...	Pogrešanje več sodelovanja s šolo v primerih nasilja	Slabo sodelovanje	Sodelovanje
I3E8	...da se nebi tako bali tega, da nas vključijo.	Šole je strah vključiti center za socialno delo	Strah	Mnenje
I3E9	Ker v ozadju je veliko tega, "Ali je dovolj?" Mogoče se preveč s temi stvari ukvarjajo.	Šola dvomi v količino informacij	Dileme	Mnenje
I3E10	Pri ukrepih pa mi zaprašamo šolo za informacije glede opažanj.	Center za socialno delo prosi za informacije	Redko	Informacije
I3E11	...v določenih primerih, zelo dobro oddajajo informacije...	Informacije so dobre	Dobro opravljeno delo	Mnenje
I3E12	povedo točno "opažamo to pa to"...	Informacije so dobre	Dobro opravljeno delo	Mnenje
I3E13	...poročila so izčrpna...	Poročila so izčrpna	Dobro opravljeno delo	Mnenje
I3E14	...sploh če se čutijo, da so sami že izčrpali vse možnosti in da ne vedo, sami ne vidijo, kako bi se še z otrokom delalo naprej.	Ko je šola v dilemi kako naprej, kontaktira center za socialno delo	Dileme	Mnenje
I3E15	Opažam pa, da več povejo kot napišejo...	Šola več pove kot napiše	Pomankanje informacij	Mnenje
I3E16	...nam tukaj zmanjka in stvari ne moremo izpeljati tako, kot bi jih lahko sicer.	Premalo informacij	Pomanjkanje informacij	Mnenje

I3E17	Verjetno bolj mi prosimo, če že imamo neke indice	Center večkrat zaprosi šola za informacije	Redko	Informacije
I3E18	...pritegnemo prav na MDT-je, multidisciplinarne time, ki se jih udeležijo...	Udeležba na multidisciplinarnem timu	Multidisciplinarni tim	Sodelovanje
I3E19	...sodelujejo.	Udeležba na multidisciplinarnem timu	Multidisciplinarni tim	Sodelovanje
I3E20	Problem je bolj kako priti do te informacije, da šola da prijavo.	Šola ne prijavlja	Redko	Informacije
I3E21	Moram reči, da ko pridejo sodelujejo...	Dobre izkušnja sodelovanja	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I3E22	...se dogovorimo za aktivnosti...	Dobre izkušnja sodelovanja	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I3E23	.. jih izpeljejo...	Dobre izkušnja sodelovanja	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I3E24	...so konstruktivni, opišejo otroka	Informacije so dobre	Dobro opravljeno delo	Mnenje
I3E25	Jaz imam dobre izkušnje.	Dobra izkušnje sodelovanja	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I3E26	Problem je tam, kjer je tisto mejno, ko je treba iti v prijavo.	Neformalno sodelovanje	Slabo sodelovanje	Sodelovanje
I3E27	Takrat so nekako na strani vzgojno-izobraževalnih ustanov pomisleki in malo oklevajo, ali je dovolj?	Šola dvomi v količino informacij	Dileme	Mnenje
I3E28	Radi bi malo na lepši način rešili...	Šola želi na drugačen način rešiti probleme	Izogibanje	Mnenje
I3E29	Mogoče pogrešam že to, da že na začetku staršem povedo, da so dolžni in bi si to olajšali.	Drugačno sodelovanje šole s starši v primerih nasilja	Drugačna praksa	Mnenje
I3E30	Na primer na prvih roditeljskih sestankih, tudi ko sem sama prisotna vidim, da to manjka, če bi to povedali, bi si olajšali stvari.	Drugačno sodelovanje šole s starši v primerih nasilja	Drugačna praksa	Mnenje
I3E31	Kadar mi potrebujemo, moram reči, da nimam težav, da mi nebi odpisali, da mi nebi dali podatkov.	Dober kontakt med šolo in centrom za socialno delo	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I3E32	Kot pravim, jaz osebno vidim problem pri prijavih.	Problem je v prijavih	Slabo sodelovanje	Sodelovanje
I3E33	Vidim da je težava, ko se bojijo dati stvari naprej...	Šola je strah vključiti center za socialno delo	Strah	Mnenje
I3E34	...imajo mogoče že nek osebni odnos med sabo in zaustavljajo postopke...	Šola zaustavljajo osebni odnosi s starši	Dileme	Mnenje
I3E35	Preveč stopijo na stran staršev in imamo občutek, da nismo v istem filmu.	Šola zaustavljajo osebni odnosi s starši	Dileme	Mnenje

I3E36	Ker če se starši ne strinjajo, potem tudi šola ne ve kaj bi.	Šolo zaustavljajo osebni odnosi s starši	Dileme	Mnenje
I3E37	...če ne pa je nek strah, kaj je s tem zavodom	Šola je strah drugih v postopku	Strah	Mnenje
I3E38	...včasih pa imamo občutek, da je šola tudi malo prestrašena...	Šola je včasih prestrašena	Strah	Mnenje
I3E39	...ustavlja, če se le da nebi speljali stvari.	Šola zaustavlja postopke, ker jih ne želi izpeljati	Izogibanje	Mnenje
I3E40	Prejmemo jih pogosto...	Center pogosto prejme informacije iz šole	Pogosto	Informacije
I3E41	...vendar večkrat smo mi tisti, ki prosimo za informacije.	Center večkrat zaprosi šolo za informacije	Redko	Informacije
I3E42	Pri šoli se informacije večkrat ustavljajo.	Šola ne prijavlja	Redko	Informacije
I3E43	Raje pokličejo in povedo veliko več, kot pa nam potem napišejo.	Šola več pove kot napiše	Pomanjkanje informacij	Mnenje
I3E44	...pri šolah pa je še ta strah, da so oni nekoga ovadili, prijavili	Prijava predstavlja strah	Strah	Mnenje
I3E45	Ta del pogrešam, mogoče to odločno držo, da bi si šola upala.	Šola je včasih prestrašena	Strah	Mnenje
I3E46	... če pa je samo po telefonu... nič ni narobe, če nisi prepričan in poiščeš pomoč	Šola pokliče ko je v dvomih	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I3E47	...problem je ker potem nič ne dobimo, mi nimamo izvoda.	Premalo informacij	Pomanjkanje informacij	Mnenje
I3E48	Vemo da nekemu nekaj je, ne vemo pa kaj konkretno.	Premalo informacij	Pomanjkanje informacij	Mnenje
I3E49	Opazamo, da bi velikokrat želeli iti okrog ...	Šola želi na drugačen način rešiti probleme	Izogibanje	Mnenje
I3E50	...nas obvestijo...	Šola obvesti center o zaznavi	Pogosto	Informacije
I3E51	...potem pa nam prepustijo, da naj mi prijavimo	Šola prepusti prijavo centru	Izogibanje	Mnenje
I3E52	Tisti ki opazi, je prav da poda primer naprej.	Šola je tista, ki more prijaviti	Drugačna praksa	Mnenje
I3E53	...mogoče bi bilo dobro, da bi jih še dodatno usposabljali.	Šole bi lahko bile dodatno usposobljene	Dodatno znanje	Mnenje
I3E54	Dejstvo je, da imajo oni največ časa otroke pred sabo in jih poznajo.	Šola ima stik z otrokom	Znanje	Mnenje
I3E55	Tam pa imajo možnost, da skozi neko daljši čas, obdobje opazujejo.	Šola ima stik z otrokom	Znanje	Mnenje
I3E56	Mislím, da bi bilo dobro, če bi bili učitelji dodatno, ne mislim da niso, ampak da bi bili dodatno usposobljeni...	Šole bi lahko bile dodatno usposobljene	Dodatno znanje	Mnenje

I3E57	...da bi bili bolj subtilni, da bi znali lažje prepoznati stisko otroka.	Šole bi lahko bile dodatno usposobljene	Dodatno znanje	Mnenje
I3E58	...ker so potem neke lažne obljube in potem ne vedno kaj s tem narediti "mi smo rekli da ne bomo povedali"...	Lažne obljube vodijo v dvom šole o nadaljnjih postopkih	Dileme	Mnenje
I3E59	...jaz pa tudi rabim osnovo, če hočemo stvari naprej peljati.	Premalo informacij	Pomanjkanje informacij	Mnenje
I3E60	V preteklosti so nas večkrat poklicali zraven, če se je kar koli dogajalo in je bilo to dobro....	V preteklosti je bil kontakt pogostejši	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I3E61	V zadnjem času pa opažam bolj tako, malo imamo prijav...	Šola ne prijavlja	Redko	Informacije
I3E62	...pogrešam te prijave, ker sem prepričana, da se dogaja	Šola ne prijavlja	Redko	Informacije
I3E63	Ponavadi je tako, da jaz največkrat dobim sporočilo od policije, ker se največkrat zgodi tako, da nekdo prijavi in potem šolo nagovarjam, kaj pa oni opažajo.	Center za socialno delo prosi za informacije	Redko	Informacije
I3E64	Ni poti iz šole k nam, ampak se mi naslanjamo na šolo, ali kaj opažajo, ali so kdaj obravnavali kakšne posebnosti, tako je v večini.	Center večkrat zaprosi šolo za informacije	Redko	Informacije
I3E65	Bi bilo dobro, če bi se vse strokovne delavce, ki imajo neposredno stik z otroki še dodatno usposabljal, da bi bilo bolj subtilni v teh odnosih prepoznat.	Šole bi lahko bile dodatno usposobljene	Dodatno znanje	Mnenje
I3E66	...da je bila mama žrtev in otrok zraven prebiva, dejansko je manj tega sodelovanja, ker na strani otroka niso še nič opazili.	Manj sodelovanja v nekaterih primerih	Multidisciplinarni tim	Sodelovanje
I3E67	Kadar pa je otrok bolj vključen, da je videl, da ga skrbi, da ima neke težave, v takem primeru pa se seveda bolj naslanjamo, ker imamo že občutek, da bi se lahko pokazalo nekaj tudi v šoli.	Sodelovanje v multidisciplinarnem timu v težjih primerih	Multidisciplinarni tim	Sodelovanje
I3E68	Seveda, v sodelovanju z mamo oziroma v sodelovanju s tistim staršem, ki je pripravljen otroka zaščititi, se dogovorimo, kdo bo sodeloval na MDT-ju.	Starši soodločajo kdo sodeluje na multidisciplinarnem timu	Multidisciplinarni tim	Sodelovanje

I3E69	Drugače pa, če jih bo potrebno vključiti, jih povabimo že v naprej, da so na nek način seznanjeni, če gre na primer za menjavo šole, sploh če so otroci s posebnimi potrebami.	Dober kontakt med šolo in centrom za socialno delo	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I3E70	Pomembno nam je, da so v šoli seznanjeni, z dogajanjem z razmerami, se večkrat pokličemo.	Kadar šola poda primer na center, center poda nazaj informacije	Povratna informacije	Sodelovanje
I3E71	Če ugotovimo, da imamo en del, kjer bi otroka lahko podprli, je tega sodelovanja več.	Pomoč otroku	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I3E72	...otrok narisal svojo družino, kjer je risal spolne organe in tko naprej, takrat so nas kontaktirali.	Šola obvesti center o zaznavi	Pogosto	Informacije
I3E73	To je pomembno, ta ažurnost, da ko zaznajo, odreagirajo, nas vključijo	Hitri postopki	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I3E74	Moram pa reči, da smo imeli tudi krasne izkušnje, kjer smo si res vsakič, ko so bili negotovi, ko so bile prepovedi približevanja, bili v oporo.	Dobre izkušnje sodelovanja	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I3E75	Ampak res, čim so negotovi, meni je super, da pokličejo, da se uskladimo, da govorimo isti jezik.	Šola pokliče ko je v dvomih	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I3E76	Kar se tega tiče jih vključujemo na MDT-je, tudi dodelimo naloge.	Podeljevanje navdila na multidisciplinarnih timih	Multidisciplinarni tim	Sodelovanje
I3E77	Imamo tudi zelo dobre izkušnje...	Dobre izkušnje sodelovanja	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I3E78	Smo imeli en primer, v ukrepih, kjer mi zaprosamo...	Center za socialno delo prosi za informacije	Redko	Informacije
I3E79	...včasih dobimo tako nedorečene stvari, mlačno vse skupaj, da je premalo, da bi lahko odreagirali	Premalo informacij	Pomanjkanje informacij	Mnenje
I3E80	Tukaj bi si želela več, transparentnosti, če smo nekaj videli, smo dolžni dati naprej in smo svoje naredili.	Pogrešanje več sodelovanja s šolo v primerih nasilja	Slabo sodelovanje	Sodelovanje
I3E81	Kar se tiče MDT-jev, mislim da stvari tečejo, da sodelujemo.	Udeležba na multidisciplinarnem timu	Multidisciplinarni tim	Sodelovanje
I3E82	Mogoče manj kot bi si želela...	Manj sodelovanja v nekaterih primerih	Multidisciplinarni tim	Sodelovanje
I3E83	Slaba izkušnja je lahko ta, neodzivnost v smislu, mogoče prepozno.	Šola se prepozno odziva na nasilje	Pozno ukrepanje	Mnenje

I3E84	Da so se stvari že dogajale pa ne podajo.	Šola se prepozno odziva na nasilje	Pozno ukrepanje	Mnenje
I3E85	Da potem ugotovljamo, da se je pa že večkrat nekaj zgodilo, da je šola vedela, pa ni dala prijave.	Šola ne prijavlja	Redko	Informacije
I3E86	...bi si želela, da čim zaznajo, takoj prijavijo policiji in nam...	Šola se prepozno odziva na nasilje	Pozno ukrepanje	Mnenje
I3E87	Tukaj vidim kot slabo prakso, da če nekaj opažajo, smo imeli kot slab primer, da je otrok tudi zamenjal šolo, da nas niso obvestili.	Pogrešanje več sodelovanja s šolo v primerih nasilja	Slabo sodelovanje	Sodelovanje
I3E88	Na MDT-ju se tudi zmenimo, da če bodo spremembe, nas morajo obvestiti.	Podeljevanje navodil na multidisciplinarnih timih	Multidisciplinarni tim	Sodelovanje
I3E89	Mi smo bili dejansko obveščeni s strani nekega zavoda, kjer je bil otrok obravnavan...	Šola ne prijavlja	Redko	Informacije
I3E90	Šola nas neposredno ni obvestila, pa je bil s strani šole otrok usmerjen v zavod.	Šola ne prijavlja	Redko	Informacije
I3E91	To sem pogrešala, da bi nas prej vključili.	Pogrešanje več sodelovanja s šolo v primerih nasilja	Slabo sodelovanje	Sodelovanje
I3E92	...bilo dobro, da bi ta tabu oziroma te njihove dolžnosti, dajo naprej in se ne obremenjujejo, a je res ali ne.	Šola zaustavlja postopke, ker jih ne želi izpeljati	Izogibanje	Mnenje
I3E93	Vem da morajo oni potem s starši še sodelovat, ampak mogoče to, da bi prve razgovore na šoli, na splošno povedali, da če bo kaj, smo mi dolžni dati naprej, potem prepustijo odgovornost staršem, da si sami ne toliko jemljejo na svoja pleča.	Drugačno sodelovanje šole s starši v primerih nasilja	Drugačna praksa	Mnenje
I3E94	Ni prijetno ampak to je del našega vsakdana in je prav da bi tudi druge službe sprejele del obveznosti, ki imajo.	Šola je strah drugih v postopku	Strah	Mnenje
I3E95	Imam občutek, da se bojijo, kaj pa če ni res...	Prijava predstavlja strah	Strah	Mnenje
I3E96	Ponavadi je tako, da tam kjer so težave, se pusti, v smislu "saj poznamo starše, saj ni tako"...	Šola zaustavlja osebni odnosi s starši	Dileme	Mnenje
I3E97	Šlo je za otroka s posebnimi potrebami in mislim, da to oni bolj obvladajo kot mi, imajo več izkušenj...	Šola ima na nekaterih področjih več znanja od centra	Znanje	Mnenje
I3E98	...se mi je zdelo lepo, da smo si izmenjevali informacije, da	Dober kontakt med šolo in centrom za socialno delo	Dobro sodelovanje	Sodelovanje

	so opozarjali, kaj so posebnosti teh otrok.			
I3E99	Tukaj se mi je zdelo, da smo dejansko šli z roko v roki, da je bil res primer dobre prakse v smislu ažurne izmenjave informacij...	Dober kontakt med šolo in centrom za socialno delo	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I3E100	Dejansko smo se povezali...	Dobre izkušnja sodelovanja	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I3E101	Tukaj smo moči, če delujemo skupaj...	Usklajenost	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I3E102	Pri nas velja načelo, da gremo postopno in res smo v sodelovanju s šolo mami slikali, kaj je za otroka v redu in kaj ne...	Dobre izkušnja sodelovanja	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I3E103	...in so mi bile dragocene informacije, kako oni vidijo...	Šola ima na nekaterih področjih več znanja od centra	Dobre možnost	Mnenje

CSD – NG (I4)

OZNAKA	ENOTA	KODA	KATEGORIJA	TEMA
I4E1	Če povzamem z eno besedo, bi rekla da relativno dobro.	Dobre izkušnja sodelovanja	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I4E2	Mi dobimo, kar veliko prijav s strani šol v zvezi z nasiljem v družini...	Center pogosto prejme informacije iz šole	Pogosto	Informacije
I4E3	...smo pa potrebovali nekaj časa, da smo vzpostavili sodelovanje s šolami.	Dobro sodelovanje ni prišlo samo od sebe	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I4E4	To ni kar samo od sebe, se mi zdi, da kar tirja redno sodelovanje.	Dobro sodelovanje ni prišlo samo od sebe	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I4E5	Sklicujemo redne sestanke, kjer vse šole seznanjamo s spremembami, če so na področju zakonodaje, ali pa gremo konkretno skozi primere...	Dober kontakt med šolo in centrom za socialno delo	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I4E6	Po navadi šole uporabljajo kar te obrazce, obvestilo o zaznavi nasilja in nam opišejo, kaj so zaznali.	Dobre izkušnje sodelovanja	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I4E7	Včasih, tudi prej pokličejo in se pozanimajo, ko niso prav gotovi, ali bi šlo za nasilje ali ne...	Šola pokliče ko je v dvomih	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I4E8	Skupaj se dogovorimo dejansko, kako zastavimo, da ugotovimo, kje je kaj, da ne bi otroka kje postavili preveč v dodatno nevarnost.	Usklajenost	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I4E9	Torej imamo izobraževanja...	Šola se izobražuje na pobudo centra za socialno delo	Dobro sodelovanje	Sodelovanje

I4E10	...in nas pokličejo, če so v dvomih.	Šola pokliče ko je v dvomih	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I4E11	S šolo imamo več oblik sodelovanja.	Dobre izkušnja sodelovanja	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I4E12	...prvi neformalni razgovor...	Neformalno sodelovanje	Slabo sodelovanje	Sodelovanje
I4E13	...kjer dobimo neke informacije, ampak mi iz teh informacij ne moremo nič.	Premalo informacij	Pomanjkanje informacij	Mnenje
I4E14	Ampak oni lahko ugotovijo, kaj lahko v nekem primeru naredijo...	Šola ima na nekaterih področjih več znanja od centra	Znanje	Mnenje
I4E15	Šola nas vpraša, kaj v takem primeru narediti...	Šola pokliče ko je v dvomih	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I4E16	...potem oni opravijo nek "neformalen" pogovor s fantkom...	Pomoč otroku	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I4E17	Potem mi dobimo obvestilo o zaznavi nasilja v družini, kjer oni napišejo kaj se je zgodilo...	Center pogosto prejme informacije iz šole	Pogosto	Informacije
I4E18	...potem jim mi sporočimo zadevo v obravnavo, da bomo začeli z aktivnostmi...	Kadar šola poda primer na center, center poda nazaj informacije	Povratne informacije	Sodelovanje
I4E19	...potem največkrat skličemo multidisciplinarni tim.	Udeležba na multidisciplinarnem timu	Multidisciplinarni tim	Sodelovanje
I4E20	Pr tem delu so šole zelo pomembne, ker one vidijo tega otroka, vsak dan v šoli, ga spremljajo, lahko ga vprašajo,	Šola ima stik z otrokom	Znanje	Mnenje
I4E21	Potem se mi skušamo s šolo dogovoriti, kako takšni družini pomagat, ne jo takoj kaznovat, ampak kako z njimi delat, da takšen način ni dober...	Dobre izkušnja sodelovanja	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I4E22	V takšnih primerih s šolo sodelujemo, jih povabimo mi, ali pa naredimo en skupen sestanek.	Udeležba na multidisciplinarnem timu	Multidisciplinarni tim	Sodelovanje
I4E23	Staršu potem mi ali pa šola razloži, zakaj je potreba odločba o usmerjanju...	Usklajenost	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I4E24	Zelo so učinkovita, ker če ne bi nič sodelovali, potem pretok informacij ne bi tako dobro tekli.	Dobre izkušnja sodelovanja	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I4E25	...skličemo multidisciplinarni tim, ker potem tudi šole imajo veliko informacij, ker vidijo otroke vsak dan.	Šola ima stik z otrokom	Znanje	Mnenje

I4E26	Lahko res spremljajo, kaj se dogaja, mi otrok ne vidimo tako pogosto, kot jih vidijo v šoli.	Šola ima na nekaterih področjih več znanja od centra	Znanje	Mnenje
I4E27	Zelo pomembne so te informacije, ki jih v šoli zaznajo, vidijo, spremembe, ali pa če otrok sam kaj pove.	Informacije šole so zelo pomembne	Pomembno	Mnenje
I4E28	Včasih se otroci tudi sami zatečejo k razredniku ali k šolski svetovalni službi, tako da je zelo pomembno sodelovanje...	Informacije šole so zelo pomembne	Pomembno	Mnenje
I4E29	Takoj za policijo je šola, kar se tiče prijav, da so nekaj zaznali v neki družini.	Center pogosto prejme informacije iz šole	Pogosto	Informacije
I4E30	Mi pa vedno, tudi ko dobimo s policije, zaprosimo šolo, da nam sporoči, če so karkoli opazili.	Center za socialno delo prosi za informacije	Redko	Informacije
I4E31	Osnovno šolo povabimo vsaj na multidisciplinarni tim, da nam podajo kakšno informacijo.	Udeležba na multidisciplinarnem timu	Multidisciplinarni tim	Sodelovanje
I4E32	Tako da, ko obravnavamo družine, se slej ali prej zatečemo na šolo.	Center večkrat zaprosi šolo za informacije	Redko	Informacije
I4E33	Je neizbežno, da stopimo v kontakt s šolo.	Center večkrat zaprosi šolo za informacije	Redko	Informacije
I4E34	Verjetno mi večkrat prosimo šolo, kot pa oni nas...	Center večkrat zaprosi šolo za informacije	Redko	Informacije
I4E35	Mi vedno tudi šolo zaprosimo...	Center večkrat zaprosi šolo za informacije	Redko	Informacije
I4E36	...šola, kot sem že rekla, druga po številu prijav.	Center pogosto prejme informacije iz šole	Pogosto	Informacije
I4E37	Informacije ki jih dobimo, bi lahko včasih bile bolj izčrpne.	Premalo informacij	Pomanjkanje informacij	Mnenje
I4E38	Se dogaja, da včasih šola prijavi samo ime in priimek od otroka, kar je zaradi baz in varovanja podatkov, zelo težko dobiti potem, kdo so sploh starši.	Premalo informacij	Pomanjkanje informacij	Mnenje
I4E39	Večkrat se nam zgodi, da moramo potem šele raziskovat, kdo so sploh starši, kje živijo.	Problem je v prijavah	Slabo sodelovanje	Sodelovanje
I4E40	Tako da največkrat nam manjkajo tej osnovni podatki.	Premalo informacij	Pomanjkanje informacij	Mnenje
I4E41	Včasih pa vidim, da imajo šole težave, in jih razumem,	Šolo zaustavljajo osebni odnosi s starši	Dileme	Mnenje

	ker se bojijo uničiti odnos med staršem in razrednikom, v smislu takoj po prijavi na center potem pride do nezaupanja, jeze, občutkov krivde ali kaj podobnega.			
I4E42	Včasih potem šole milijo ali pa namesto, da bi dale prijavo nasilja v družini, dajo prošnja za pomoč v družini.	Šola prepusti prijavo centru	Izogibanje	Mnenje
I4E43	Sicer pa so po navadi zapisi korektni, sploh če na primer kaj otrok pove, to zelo natančno zapišejo...	Poročila so izčrpna	Dobro opravljeno delo	Mnenje
I4E44	...mogoče bi lahko malo lepše zapisali "prijava", to nam največkrat manjka.	Šola prepusti prijavo centru	Izogibanje	Mnenje
I4E45	...dalo bi se narediti še veliko več, se mi zdi.	Šola bi lahko naredila več	Drugačna praksa	Mnenje
I4E46	Pri teh puncah, se mi zdi, da je veliko skritega, sploh če gre za kakšne odvisniške družine, se znajo ti otroci fantastično skriti in če vprašamo na primer razrednika, če je pri takšnem otroku kaj posebnega, oni sploh ne vedno, da ga imajo v razredu.	Šola ne prepoznava nasilja pri določenih otrocih	Neznanje	Mnenje
I4E47	...ko vprašamo v šoli, rečejo "mi ne vidimo nič"	Šola ne prepoznava nasilja pri določenih otrocih	Neznanje	Mnenje
I4E48	Če otrok nič ne pove in je relativno prilagojen, tam ne opazijo.	Šola ne prepoznava nasilja pri določenih otrocih	Neznanje	Mnenje
I4E49	Tako da se mi zdi, da gre ogromno število otrok, ki jih ne zaznajo.	Šola ne zazna vsega	Neznanje	Mnenje
I4E50	Pri nekaterih, ki tudi so mogoče neke čustvene in vedenjske težave, pa tudi ne povežejo s tem, da bi bilo lahko doma kaj narobe, ali pa ne znajo prepoznati oz. nimajo nekega indica, da se nekaj dogaja doma.	Šola ne zazna vsega	Neznanje	Mnenje
I4E51	Ja absolutno.	Šole bi lahko bile dodatno usposobljene	Dodatno znanje	Mnenje
I4E52	Drugo je, da lahko šole kaj same naredijo, da se na primer vključijo v neka izobraževanja ali pa vsake toliko, da prepoznajo neke posledice nasilja na otrocih, predvsem te psihične	Šole bi lahko bile dodatno usposobljene	Dodatno znanje	Mnenje

I4E53	To bi moralo biti...	Učitelji bi se morali že tekom študija usposobiti	Dodatno znanje	Mnenje
I4E54	Bilo bi dobro vsaj v nekem delu, da znajo prepoznati ali pa kaj se naredi.	Učitelji bi se morali že tekom študija usposobiti	Dodatno znanje	Mnenje
I4E55	Vidim, da imajo učitelji vedno to vprašanje "Kaj bo treba iti na sodišče?" Ja ne vem, če bo treba it, bo treba it	Šolo je strah drugih v postopku	Strah	Mnenje
I4E56	Vidim, da se teh sodnih postopkov, policijskih postopkov kar bojijo predstavniki šole.	Šolo je strah drugih v postopku	Strah	Mnenje
I4E57	...se učitelji bojijo maščevanja, da se jim bodo maščevali starši, sorodniki, da bodo podvrženi za njih neugodnim situacijam	Šolo zaustavljajo osebni odnosi s starši	Dileme	Mnenje
I4E58	Mogoče če bi bili že na fakultetah učitelji seznanjeni, da je tudi to del njihovega poklica, zelo pomembna naloga, mogoče bi to lažje sprejeli.	Učitelji bi se morali že tekom študija usposobiti	Dodatno znanje	Mnenje
I4E59	Ne pa vedno pokličemo šole.	Center ne vabi vedno šole na multidisciplinarni tim	Multidisciplinarni tim	Sodelovanje
I4E60	Na primer če ni žrtev mladoletna, ne hodi v šolo, potem ne, če pa se gre za otroke, so pa vedno vabljeni tudi predstavniki šole.	Sodelovanje v multidisciplinarnem timu v težjih primerih	Multidisciplinarni tim	Sodelovanje
I4E61	Ko pridejo predstavniki šole, nam povedo, kako otrok funkcionira v razredu, kako je povezan s sošolci, kakšen ima učni uspeh, kaj opažamo, ali dela naloge ali ne.	Udeležba na multidisciplinarnem timu	Multidisciplinarni tim	Sodelovanje
I4E62	Včasih nam veliko povedo tudi o higieni, sploh pri mlajši otrocih, da pridejo na primer zanemarjeni v šolo, da imajo slabo zobno higieno, so ne stuširani ali pa da opažajo, da se otrok pokaka, polula, sploh kakšen tretji, četrti razred, kar je že izstopajoče	Udeležba na multidisciplinarnem timu	Multidisciplinarni tim	Sodelovanje
I4E63	To je potem načrt pomoči, se pravi otroku nudimo dodatno učno pomoč, bo hodil dodatno k psihologinji, bodo imeli razgovore s starši, se ga bo vključilo v krožek petja, ker ima tam močno področje.	Pomoč otroku	Dobro sodelovanje	Sodelovanje

I4E64	Z vsem tem si izmenjamo informacije, potem pa mi to spremljamo, se slišimo s šolo...	Dober kontakt med šolo in centrom za socialno delo	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I4E65	Če so informacije pomembne za šolo ja, drugače pa ne.	Center poda šoli le njim pomembne povratne informacije	Povratne informacije	Sodelovanje
I4E66	Kar je vezano na šolo, bomo lahko sporočili...	Center poda šoli le njim pomembne povratne informacije	Povratne informacije	Sodelovanje
I4E67	Včasih bomo imeli tudi še en MDT, nadaljevanje, da vidimo, preverimo, kaj je bilo narejeno.	Udeležba na multidisciplinarnem timu	Multidisciplinarni tim	Sodelovanje
I4E68	Če je pa neka stvar, ki jo je potrebno hitro narediti, na primer, da se z starši nekaj zmenimo, da morajo narediti, bomo kar po telefonu sporočimo, da sta bila starša tukaj...	Kadar šola poda primer na center, center poda nazaj informacije	Povratne informacije	Sodelovanje
I4E69	...seznanjeni smo s tem in tem, dajte zdaj še vi preveriti ta drugi del.	Dober kontakt med šolo in centrom za socialno delo	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I4E70	Če je vezano na šolo, bomo na šolo sporočili, ne bomo pa drugih informacij poročali.	Center poda šoli le njim pomembne povratne informacije	Povratna informacije	Sodelovanje
I4E71	Torej kar je pomembno za šolo, to povemo ostalo ne oz. povemo na timu.	Center poda šoli le njim pomembne povratne informacije	Povratne informacije	Sodelovanje
I4E72	Dobrih primerov je veliko	Dobre izkušnja sodelovanja	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I4E73	Dobili smo obvestilo s strani šole...	Šola obvesti center o zaznavi	Pogosto	Informacije
I4E74	...da pri njej opažajo čustvene težave, da izgublja težo, da ji pada šolski uspeh.	Šola opaža spremembe pri otroku	Dobro opravljeno delo	Mnenje
I4E75	V bistvu smo jo spremljali zelo intenzivno, mi smo spremljali družino, tudi v šoli.	Usklajenost	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I4E76	To se mi je zdelo dobro, da se je šola tudi počutila dolžno nekaj narediti za tega otroka.	Pomoč otroku	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I4E77	Ko je punca padla, niso čakali, niso delali, so jo prijeli in jo odpeljali.	Pomoč otroku	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I4E78	Kljub temu, da jim je mama grozila s tem, da jih bo tožila in ne vem kaj še vse, ne glede na to, so jo odpeljali in ji s tem na nek način zelo pomagali, tako da so se tudi drugi postopki speljali.	Pomoč otroku	Dobro sodelovanje	Sodelovanje

I4E79	Tukaj se mi zdi, da smo res dobro sodelovali, izredno zahteven primer...	Dobre izkušnja sodelovanja	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I4E80	Res zahteven primer, kjer je šola odigrala zelo pomembno vlogo.	Dobre izkušnja sodelovanja	Dobro opravljeno delo	Mnenje
I4E81	Ne vem, ker to kar nas kontaktirajo je vse v redu.	Dober kontakt med šolo in centrom za socialno delo	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I4E82	Mogoče tam kjer nas niso kontaktirali.	Pogrešanje več sodelovanja s šolo v primerih nasilja	Slabo sodelovanje	Sodelovanje
I4E83	Ne vem, mogoče če rečemo, da včasih izvemo prepozno, da so bile na šoli že neke indicije, da niso takoj odreagirali, da so kolebali, da bi ali pa da nebi.	Pogrešanje več sodelovanja s šolo v primerih nasilja	Slabo sodelovanje	Sodelovanje
I4E84	Ampak takrat ni nihče obvestil in smo se mučili dve leti zbirati dokaze, da smo lahko tega otroka upravičeno odvzeli.	Šola se prepozno odziva na nasilje	Pozno ukrepanje	Mnenje
I4E85	Na primer takrat nas niso pozvali, kar se mi zdi škoda, ker potem to traja toliko časa.	Šola se prepozno odziva na nasilje	Pozno ukrepanje	Mnenje
I4E86	Očitno je mama že cel vrtec hodila drogirana v šolo, to so opažali, so se o tem pogovarjali ampak noben pa ni nič naredil.	Šola se prepozno odziva na nasilje	Pozno ukrepanje	Mnenje
I4E87	Tako da se mi zdi slabost to, da nas včasih prepozno o teh stvareh obvestijo	Šola se prepozno odziva na nasilje	Pozno ukrepanje	Mnenje
I4E88	Saj to, mislim, da ni zanalašč, ali pa da nebi želeli, ampak vedno, ker jih je strah, ali pa nočejo prehitro, da nebi kdo...tako.	Prijava predstavlja strah	Strah	Mnenje
I4E89	Včasih bi bilo dobro, da bi mogoče vsaj malo prej, vsaj poklicali in rekli, da imajo kakšno družino na sumi, kaj opažajo, nas na primer vprašajo, če družino poznamo, na kaj naj bodo pozorni.	Želja po več sodelovanju v primerih dvoma šole	Slabo sodelovanje	Sodelovanje
I4E90	Ker mogoče imamo mi res že kakšne informacije in lahko skupaj to sestavimo in lahko prej odreagiramo.	Želja po več sodelovanju v primerih dvoma šole	Slabo sodelovanje	Sodelovanje
I4E91	To se mi zdi primer, ki spada pod slabe primere, takrat ko nas ne pokličejo.	Želja po več sodelovanju v primerih dvoma šole	Slabo sodelovanje	Sodelovanje

UČITELJI – TOLMIN (15)

OZNAKA	ENOTA	KODA	KATEGORIJA	TEMA
I5E1	Zelo redko...	Učitelj ne opazi	Ne opazimo	Ovire
I5E2	...skoraj nič.	Učitelj ne opazi	Ne opazimo	Ovire
I5E3	Jaz sem eno nasilje prepoznala tako, ker se je deklica nenavadno obnašala.	Prepoznano določeno obnašanje	Učitelj	Prepoznavanje
I5E4	Obnašala se je tako, da se je drgnila ob stolu...	Prepoznano določeno obnašanje	Učitelj	Prepoznavanje
I5E5	...večkrat hodila na stranišče in je bila tam zelo dolgo časa.	Prepoznano določeno obnašanje	Učitelj	Prepoznavanje
I5E6	Veliko časa je trajalo, da sem jaz opazila, da dela ta deklica to v stranišču.	Učitelj ne opazi	Ne opazimo	Ovire
I5E7	...jaz sem seveda pozornost namenjala šolski uri in kar naenkrat smo ugotovili, da jo skoraj pol ure ni bilo iz stranišča.	Učitelj ne opazi	Ne opazimo	Ovire
I5E8	Potem so mi deklice povedale "veste kaj dela, ona se ob školjko drgne"...	Povejo drugi otroci	Otrok	Prepoznavanje
I5E9	...smo začeli razmišljati kaj se dogaja.	Razmišljanje, kaj bi lahko bilo	Neznanje	Ovire
I5E10	Tam sta nam predavala dva psihologa, mož in žena, in sta mi v trenutku rekla "tu gre za spolno nasilje".	Strokovnjaki tisti, ki prepozna nasilje	Strokovnjaki	Postopki
I5E11	Potem sem to poskušala na šoli povedati, sem šla k psihologu, ki ni imel posluha za to.	Svetovalna služba ne reagira	Sodelovanje zaposlenih na šoli	Postopki
I5E12	Poklicali smo tudi mamo...	Kontaktirajo starše	Starši	Postopki
I5E13	...najbolj sem pa zaupala kolegici defektologinji	Sodelovanje med zaposlenimi	Sodelovanje zaposlenih na šoli	Postopki
I5E14	...ker je imela zame zelo posebna vprašanja...	Prepoznano določeno obnašanje	Učitelj	Prepoznavanje
I5E15	...ko sem predstavila Tom telefon v šoli, je ona prišla takoj po številko...	Prepoznano določeno obnašanje	Učitelj	Prepoznavanje
I5E16	...večkrat je, ko sem na koncu pospravljala razred, ostala z mano in sem poskušala kaj iz nje izvleči in mi ni uspelo.	Opazujemo, če je sum utemeljen	Preverjanje	Postopki
I5E17	Takrat sem tudi poklicala na takratni center za mentalno zdravje, ki je zdaj center za duševno zdravje in sem se najavila po telefonu, če bi lahko govorila z pedopsihiatrinjo...	Sodelovanje s strokovnjaki na lastne stroške	Strokovnjaki	Postopki
I5E18	Naš psiholog ni nič naredil.	Svetovalna služba ne reagira	Sodelovanje zaposlenih na šoli	Postopki
I5E19	...sem ostala sama, neuslišana, to je najhujše, neuslišana...	Svetovalna služba ne reagira	Sodelovanje zaposlenih na šoli	Postopki

I5E20	...da nismo nič rešili, ker ni bilo posluha...	Svetovalna služba ne reagira	Sodelovanje zaposlenih na šoli	Postopki
I5E21	...ko smo šli na center, smo malo govorili, ampak je takratni direktor klical ravnatelja in rekel naj ta primer ustavimo in smo morali to v trenutku ustaviti.	Nezadovoljstvo s delom centra za socialno delo	Slabo sodelovanje	Sodelovanje
I5E22	Lahko rečem, da si zatiskamo oči.	Šola si zatiska oči	Zadržki	Ovire
I5E23	V enem primeru pa sem ugotovila po naključju...	Učitelj opazi otroka	Učitelj	Prepoznavanje
I5E24	...eno študentko prvega letnika razrednega pouka in reče "A ste videla, kaj ima ta deček zadaj na hrbtu?", sama tega nisem videla...	Učitelj opazi otroka	Učitelj	Prepoznavanje
I5E25	...sem ga poklicala in šla z njim ven iz razreda...	Pogovor z otrokom poteka odmaknjeno od dogajanja	Pogovor z otrokom	Postopki
I5E26	...sem ga vprašala, kaj je ta modrica na hrbtu.	Pogovor z otrokom o znakih	Preverjanje	Postopki
I5E27	Deček mi je rekel, da je padel, zato sem ga vprašala, če je prepričan, da je padel in on je to potrdil.	Pogovor z otrokom o znakih	Preverjanje	Postopki
I5E28	Potem sem šla k psihologu in ga prosila, če ga lahko še on vpraša kaj se dogaja.	Sodelovanje med zaposlenimi	Sodelovanje zaposlenih na šoli	Postopki
I5E29	To modrico pa sem jaz povezala z eno situacijo...	Učitelj posumi	Učitelj	Prepoznavanje
I5E30	Psiholog je po pogovoru z otrokom potrdil, da je padel in rekel, da moramo biti sedaj malo bolj pozorni nanj.	Sodelovanje med zaposlenimi	Sodelovanje zaposlenih na šoli	Postopki
I5E31	Ampak to je tak primer, kjer mislim, da bi lahko bila povezava...	Učitelj posumi	Učitelj	Prepoznavanje
I5E32	Ampak nimam dokaza, to je samo moje predvidevanje.	Učitelj posumi	Učitelj	Prepoznavanje
I5E33	Sumim	Učitelj posumi	Učitelj	Prepoznavanje
I5E34	Da bi otrok sam povedal o nasilju še nisem doživela. Večkrat sama slutim	Učitelj posumi	Učitelj	Prepoznavanje
I5E35	Povežem se s svetovalno službo...	V šoli se o dogajanju obvešča svetovalno službo	Sodelovanje zaposlenih na šoli	Postopki
I5E36	...moram to takoj prijaviti na CSD oz. svetovalni službi...	V šoli se o dogajanju obvešča svetovalno službo	Sodelovanje zaposlenih na šoli	Postopki
I5E37	...ta potem prijavi na CSD.	Prijava na center za socialno delo	Center za socialno delo	Postopki
I5E38	Sem dolžna, sem zakonsko zavezana. Potem pa steče postopek, katerega pa ne poznam...	Učitelj ne pozna nadaljnega postopka	Neznanje	Ovire
I5E39	Samo enkrat se spomnim, da sem bila enkrat klicana na CSD...	Udeležba na multidisciplinarnem timu	Multidisciplinarni tim	Sodelovanje

I5E40	... smo prišli na center vsi tisti, ki smo bili v stiku s tem otrokom in so nas tam spraševali, kaj, kako se obnaša, a ima otrok kakšne posledice in podobno.	Sodelovanje s centrom za socialno delo	Center za socialno delo	Postopki
I5E41	Jaz sem s tisto punčko poskušala še govoriti...	Učitelj sodeluje z otrokom	Po začetku postopka	Postopki
I5E42	Po mojem se najprej prijavi centru...	Prijava na center za socialno delo	Center za socialno delo	Postopki
I5E43	...policiji...	Sodelovanje s policijo	Strokovnjaki	Postopki
I5E44	Ne nikoli.	Učitelj ne opravlja pogovora s starši	Starši	Postopki
I5E45	V kolikor je vključen otrok, si avtomatično vključen.	Učitelj sodeluje v internem timu ko gre za njegovega učenca	Interni tim	Postopki
I5E46	...sem bila avtomatično vključena v tim, ker sem imela otroka v razredu.	Učitelj sodeluje v internem timu ko gre za njegovega učenca	Interni tim	Postopki
I5E47	Ja...	Imamo znanje	Ni zadržkov	Ovire
I5E48	...ne.	Učitelji so neizobraženi o nasilju	Neznanje	Ovire
I5E49	Tako bom rekla, jaz ker sem hodila na veliko izobraževanj o Tom telefonu in mislim, da znam prepoznati nasilje.	Zaradi dodatnega izobraževanja prepoznavam nasilje	Ni zadržkov	Ovire
I5E50	Čprav nazadnje tistega udarca nisem videla.	Učitelj ne opazi	Ne opazimo	Ovire
I5E51	Sicer tisto res ni dokaz, moram opazovati...	Opazujemo, če je sum utemeljen	Preverjanje	Postopki
I5E52	...me je psiholog poučil, da moram opazovati	Sodelovanje med zaposlenimi	Sodelovanje z zaposlenimi na šoli	Postopki
I5E53	Po tistem primeru, ko nisem bila uslišana in deklici nisem uspela pomagati, cele noči nisem spala in sem si rekla, da tudi če bom še kdaj videla, ne bom videla...	Slabe izkušnje	Zadržki	Ovire
I5E54	...imam v glavi to, da moram zaščititi otroka...	Učitelj želi zaščititi otroka	Ni zadržkov	Ovire
I5E55	Meni je cilj, da sem v šoli zato, da zaščitim otroka in sem proti vsakemu nasilju.	Učitelj želi zaščititi otroka	Ni zadržkov	Ovire
I5E56	Sem pripravljena iti tudi od začetka do konca sveta, samo da bi naredila otroku dobro, to pa mi je cilj.	Učitelj želi zaščititi otroka	Ni zadržkov	Ovire
I5E57	Sama nimam zadržkov, če opazim, bi šla takoj naprej.	Učitelj nima zadržkov	Ni zadržkov	Ovire
I5E58	Nebi odnehala	Učitelj želi zaščititi otroka	Ni zadržkov	Ovire
I5E59	Ampak na srečo, ali pa ne vemo, nasilja ni	Ne opazimo	Ne opazimo	Ovire

UČITELJI – TOLMIN (I6)

OZNAKA	ENOTA	KODA	KATEGORIJA	TEMA
I6E1	V svoji karieri sem bil priča štirim primerov, takšne oblike nasilja.	Učitelj prepozna nasilje	Učitelj	Prepoznavanje
I6E2	Modrice, lačni otroci, strgani otroci, smrdeli smo tako, da otrok ni bil za v razred.	Prepoznano določeno obnašanje	Učitelj	Prepoznavanje
I6E3	Tudi mami smo povedali to, ko je prišla...	Kontaktiranje staršev	Starši	Postopki
I6E4	Reagiraj je potem center za socialno delo...	Dobre izkušnja sodelovanja	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I6E5	Sicer je na šoli več primerov nasilja...	Učitelj prepozna nasilje	Učitelj	Prepoznavanje
I6E6	Sicer pa v naši šoli ni toliko družinskega nasilja.	Ne opazimo	Ne opazimo	Ovire
I6E7	Zadnje, ki je bilo, sem bil tudi sam malo deležen vsega, ker sem učil dva od treh otrok.	Učitelj prepozna nasilje	Učitelj	Prepoznavanje
I6E8	...kot posledica tega, zanemarjeni	Učitelj prepozna nasilje	Učitelj	Prepoznavanje
I6E9	Vključila se je tudi v socialna služba...	Sodelovanje s centrom za socialno delo	Center za socialno delo	Postopki
I6E10	Sedaj, ko so otroci prišli nazaj, veliko bolje funkcionirajo...	Dobre izkušnja sodelovanja	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I6E11	Ampak se je dalo zaznati, če niso ubogali so bili tepeni,	Učitelj prepozna nasilje	Učitelj	Prepoznavanje
I6E12	...naša defektologinja, s katero zelo dobro in dolgo sodelujem...	Sodelovanje med zaposlenimi	Sodelovanje zaposlenih na šoli	Postopki
I6E13	...sprožila ta postopek...	Svetovalna služba sproži postopek	Sodelovanje zaposlenih na šoli	Postopki
I6E14	...bila sta tudi psiholog in pedagoginja...	Skliče se interni tim	Interni tim	Postopki
I6E15	Takrat smo naredili analizo vsega skupaj...	Obravnava primera na šoli	Interni tim	Postopki
I6E16	...smo ugotovili, da je najbolje, da se otroke odstrani.	Dobre izkušnja sodelovanja	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I6E17	...v temu kar sem bil sam vpleten, opažam...	Učitelj opazi otroka	Učitelj	Prepoznavanje
I6E18	...da so otroci zamorjeni, tihi, se skrivajo sami vase, ne želijo ničesar povedati, tudi družijo se ne veliko z ostalimi.	Prepoznano določeno obnašanje	Učitelj	Prepoznavanje
I6E19	Iz enega živahnega otroka, ki ga poznaš že na primer iz prvega razreda, ker se veliko sprehajam okrog po šoli in da pride k tebi in da ga opaziš drugačnega, veš, da mora nekaj biti narobe.	Učitelj opazi spremembo	Učitelj	Prepoznavanje
I6E20	Ker ne da sem psiholog, ampak že veliko časa delam	Učitelj prepozna nasilje	Učitelj	Prepoznavanje

	in vidim takoj, da je nekaj narobe.			
I6E21	...ampak takoj opazim, da je kaj narobe	Učitelj opazi otroka	Učitelj	Prepoznavanje
I6E22	Sicer takšnega nasilja res ne opazim.	Učitelj ne opazi	Ne opazimo	Ovire
I6E23	Zagotovo je kakšna klofuta sam in tja, kar mi tudi sami otroci povedo, mi povedo, tudi da so jih kar dobro pretepli doma, za kakšno slabo oceno.	Otrok pove	Otrok	Prepoznavanje
I6E24	Sicer tam je že policija, ker gre za kriminalno dejanje...	Sodelovanje s policijo	Sodelovanje z strokovnjaki	Postopki
I6E25	...priključil se je tudi center za socialno delo in se je stvar umirila.	Sodelovanje z centrom za socialno delo	Center za socialno delo	Postopki
I6E26	Center za socialno delo je samo opomnil starše, ker tudi oče se pozna z njimi...	Nezadovoljstvo s delom centra za socialno delo	Slabo sodelovanje	Sodelovanje
I6E27	...sicer se v naših krajih se vsi med sabo poznamo in se da lepo zmeniti.	Dobre izkušnja sodelovanja	Dobro sodelovanje	Sodelovanje
I6E28	V enem drugem razredu, pa sem opazil takšno situacijo, ker se rad menjam po razredih in sem opazil, da je en od otrok zamorjen...	Učitelj opazi spremembo	Učitelj	Prepoznavanje
I6E29	...vem, da je oče zelo nasilen...	Učitelj prepozna nasilje	Učitelj	Prepoznavanje
I6E30	...otrok pa še ne želi povedati, sam tudi ne želim siliti vanj...	Učitelj ne želi siliti v otroka, da pove o nasilju	Zadržki	Ovire
I6E31	...in iskati dokaze.	Dodatno delo	Dodatno delo	Ovire
I6E32	...nočem pa siliti v njega...	Učitelj ne želi siliti v otroka, da pove o nasilju	Zadržki	Ovire
I6E33	...hudo mi je da trpi, ampak tudi to ni moja služba...	Dodatno delo	Dodatno delo	Ovire
I6E34	...jaz imam tukaj devetnajst otrok...	Dodatno delo	Dodatno delo	Ovire
I6E35	...in vidim.	Učitelj opazi otroka	Učitelj	Prepoznavanje
I6E36	Marsikdo si tudi na šoli zatiska oči.	Šola si zatiska oči	Zadržki	Ovire
I6E37	No skratka poskušam prepoznati...	Učitelj prepozna nasilje	Učitelj	Prepoznavanje
I6E38	Nekaterim staršem zagrozijo s socialno službo in se stvari popravijo.	Center kot grožnja staršem	Center za socialno delo	Postopki
I6E39	Sicer pa se meni otroci zelo zaupajo...	Otrok pove če zaupa	Otrok	Prepoznavanje
I6E40	...ampak mi zaupajo kdaj tudi takšne stvari in hiše, ki niso nujno za moja ušesa, so intimne.	Otrok pove če zaupa	Otrok	Prepoznavanje
I6E41	Pridejo k meni in se mi lepo zaupajo.	Otrok pove če zaupa	Otrok	Prepoznavanje

I6E42	Socialna služba je bila o tem sicer obveščena, ampak ti postopki so trajali.	Predolgi postopki	Slabo sodelovanje	Sodelovanje
I6E43	Prepočasi tečejo ti postopki na sociali.	Predolgi postopki	Slabo sodelovanje	Sodelovanje
I6E44	Včasih mi otroci sami povedo...	Otrok pove	Otrok	Prepoznavanje
I6E45	Včasih pa tudi drugi zaznajo in me potem opomnijo.	Zaposleni opazijo	Učitelj	Prepoznavanje
I6E46	Na primer sedanji psiholog, pride k meni, me opomni...	Svetovalna delavka opazi, da nekaj ni v redu	Svetovalna služba	Prepoznavanje
I6E47	Sicer pa, če je kar koli takšnega, takoj reagiram, grem do defektologinje...	V šoli se o dogajanju obvešča svetovalno službo	Sodelovanje zaposlenih na šoli	Postopki
I6E48	...narediva skupaj načrt.	Sodelovanje med zaposlenimi	Sodelovanje zaposlenih na šoli	Postopki
I6E49	Po tem obvestim pedagoginjo, psihologa in ravnateljico.	V šoli se o dogajanju obvešča svetovalno službo	Sodelovanje zaposlenih na šoli	Postopki
I6E50	Tudi sam opazim sem in tja kakšno zadevo.	Učitelj prepozna nasilje	Učitelj	Prepoznavanje
I6E51	Pri nas pa res, ni pretirano veliko tega.	Ne opazimo	Ne opazimo	Ovire
I6E52	Največkrat se zatečem k defektologinji, ki je res podkovana...	Sodelovanje med zaposlenimi	Sodelovanje zaposlenih na šoli	Postopki
I6E53	...skupaj sva naredila že marsikatero dobro, plemenito stvar.	Sodelovanje med zaposlenimi	Sodelovanje zaposlenih na šoli	Postopki
I6E54	Se pravi, psiholog, pedagog, vodstvo šole...	V šoli se o dogajanju obvešča svetovalno službo	Sodelovanje zaposlenih na šoli	Postopki
I6E55	Oni pokličejo center za socialno delo...	Prijava na centra za socialno delo	Center za socialno delo	Postopki
I6E56	...da obvezno obvestijo starše...	Kontaktiranje staršev	Starši	Postopki
I6E57	...potem obvestijo policijo...	Sodelovanje s policijo	Strokovnjaki	Postopki
I6E58	...naredijo sestanek v 72 urah od dogodka...	Udeležba na multidisciplinarnem timu	Multidisciplinarni tim	Sodelovanje
I6E59	...naredijo tim, plan, načrt.	Skliče se interni tim	Interni tim	Postopki
I6E60	Pri vsaki stvari moramo narediti plan, vsi prisotni podpišejo in se tega držijo.	Obravnava primera na šoli	Interni tim	Postopki
I6E61	Otroci gredo še na razne centre po pomoč, tam oni ugotovijo, napišejo ugotovitve in oni so potem pristojni da odločajo, mi damo samo pobudo	Sodelovanje s centrom za duševno zdravje	Strokovnjaki	Postopki
I6E62	...ne odločamo pa kam mora iti.	Sodelovanje s centrom za socialno delo	Center za socialno delo	Postopki
I6E63	Z otrokom se še naprej dobivamo.	Učitelj sodeluje z otrokom	Po začetku postopka	Postopki
I6E64	Jaz ga spremljam in vidim kaj se z njim dogaja...	Učitelj sodeluje z otrokom	Po začetku postopka	Postopki

I6E65	...če se stvari ne spreminjajo oz. če se stanje ne izboljšuje, še enkrat obvestim vse prisotne, ki so bili na timu, da se stanje ne izboljšuje.	Obvestimo center za socialno delo	Center za socialno delo	Postopki
I6E66	Potem oni ponovijo postopek, verjetno.	Sodelovanje s centrom za socialno delo	Center za socialno delo	Postopki
I6E67	Ampak se mi zdi, da je potem že malo bolj z tršimi prijemi, ker če že dvakrat pošlješ poročilo, da je otrok zanemarjen, da ga tepejo, ne morejo na centru sedeti križem rok.	Nezadovoljstvo s delom centra za socialno delo	Slabo sodelovanje	Sodelovanje
I6E68	Pristojne službe se pogovarjajo s starši	Kontaktiranje staršev	Starši	Postopki
I6E69	Sam sem tudi že bil zraven, ker moram povedati svoje opažanje, ki ga tudi zapišem.	Učitelj sodeluje na pogovoru s starši	Starši	Postopki
I6E70	...tudi doma je bil tepen, ni nosil šolskih potrebščin, bil je zanemarjen.	Učitelj opazi otroka	Učitelj	Prepoznavanje
I6E71	Sklical sem kar nekaj timskih sestankov.	Skliče se interni tim	Interni tim	Postopki
I6E72	Bila je podravnateljica, jaz in psiholog, potem smo naredili plan	Obravnav primer na šoli	Interni tim	Postopki
I6E73	Napisali smo vse po točkah kakšna je funkcija mame, očeta in mene.	Obravnav primer na šoli	Interni tim	Postopki
I6E74	Prepovedali smo jim tudi prevzdigniti roko nad otrokom, zahtevali, da skrbijo za otroka, vendar se ni nič spremenilo	Sami rešujejo milejše problem brez prijave	Reševanje	Postopki
I6E75	Obvestili smo center za socialno delo...	Obvestimo center za socialno delo	Center za socialno delo	Postopki
I6E76	...ki je starše samo opozorila, da se to ne sme dogajati in da je primer primeren za ovadbo, otroci pa so po osnovni šoli takoj odšli v službo	Nezadovoljstvo s delom centra za socialno delo	Slabo sodelovanje	Postopki
I6E77	Bil sem že zraven ja.	Učitelj sodeluje v internem timu ko gre za njegovega učenca	Starši	Postopki
I6E78	V konkretnem primeru je oče ustal in udaril pred mano otroka.	Učitelj vidi nasilje	Učitelj	Prepoznavanje
I6E79	Imel sem tudi razveze, punčka je v kotu jokala, starša pa sta se kmalu pobila med sabo in oče je potem punčko udaril, ker se je jokala.	Učitelj vidi nasilje	Učitelj	Prepoznavanje
I6E80	...nismo nič prijavljali, ker sem starša poznal in sem urgiral s svojimi besedami in	Učitelj ne prijavi, ker starše pozna in reši zadevo sam	Reševanje	Neprijavljeni primeri

	dejanji, s katerimi sem preprečil še kaj hujšega.			
I6E81	Poznal sem mamo, ki je bila izredno nasilna...	Učitelj vidi nasilje	Učitelj	Prepoznavanje
I6E82	Ves čas sem klical ravnatelja...	Sodelovanje med zaposlenimi	Sodelovanje zaposlenih na šoli	Postopki
I6E83	..od tam socialno, a se ni nič zgodilo.	Neučinkovito sodelovanje	Slabo sodelovanje	Sodelovanje
I6E84	Veliko otrok pride lačnih v šolo in vse kar dobijo za jest je to kar imajo v šoli, tudi to je nasilje.	Učitelj prepozna nasilje	Učitelj	Prepoznavanje
I6E85	In poleg tega so prišli še celi v modricah, ker je mama popila nekaj preveč in otroka pretepla.	Učitelj prepozna nasilje	Učitelj	Prepoznavanje
I6E86	Sam probam brez klicanja na center za socialno delo, ker razmišljam, da so ljudje toliko razumni, da se bodo umirili.	Učitelj ne prijavi, ker starše pozna in reši zadevo sam	Reševanje	Neprijavljeni primeri
I6E87	Če pa ni tako, kot bi moralo biti, pa grem povedat svetovalni službi...	V šoli se o dogajanju obvešča svetovalno službo	Sodelovanje zaposlenih na šoli	Postopki
I6E88	...potem od tam gre naprej na center.	Prijava na center za socialno delo	Center za socialno delo	Postopki
I6E89	Sodelujem, če gre za katerega od mojih otrok.	Učitelj sodeluje v internem timu ko gre za njegovega učenca	Interni tim	Postopki
I6E90	V multidisciplinarnem timu mi ne sodelujemo, mi tja nismo povabljeni.	Učitelj ni vabljen v multidisciplinarni tim	Multidisciplinarni tim	Sodelovanje
I6E91	Jaz samo vprašam, kaj se je tam dogajalo, kaj se je zgodilo, ker me zanima in mi ni vseeno za otroka.	Učitelj se pozanima o postopkih	Po začetku postopka	Postopki
I6E92	Šolski sestanki so kvalitetni sestanki, saj se izredno potrudijo.	Interni tim je kvaliteten	Interni tim	Postopki
I6E93	Ko sem se pogovarjal z pedagoginjo mi je rekla, da se res maksimalno potrudijo, da otroku ugodijo, da ga spravimo v bolj zdravo okolje.	Interni tim je kvaliteten	Interni tim	Postopki
I6E94	Tudi policija je velikokrat poklicana na šolo in pomaga.	Sodelovanje s policijo	Strokovnjaki	Postopki
I6E95	Na razrednih sestankih, jaz samo pomagam, predam stvar naprej.	V šoli se o dogajanju obvešča svetovalno službo	Sodelovanje zaposlenih na šoli	Postopki
I6E96	Mi nismo poučeni.	Učitelji so neizobraženi o nasilju	Neznanje	Ovire
I6E97	Po instinktu delujemo, vsaj jaz. Kot mi velewa srce.	Učitelj nima zadržkov	Ni zadržkov	Ovire

I6E98	Pomaga mi pa veliko defektologinja pri odločitvah.	Sodelovanje med zaposlenimi	Sodelovanje zaposlenih na šoli	Postopki
I6E99	Sam si ne upam posegat v družine, če jih ne poznam dobro...	Učitelj si ne upa posegati v družino	Zadržki	Ovire
I6E100	...raje obvestim za to pristojno službo.	V šoli se o dogajanju obvešča svetovalno službo	Sodelovanje zaposlenih na šoli	Postopki
I6E101	Da bi se pa sam vtikal pa ne, ker sam sebe spraviš v neugoden položaj...	Ne želijo si težav	Zadržki	Ovire
I6E102	...lahko si tudi ti ogrožen, če ti na primer oče zagrozi, zakaj se vtikaš v njihove zadeve.	Strah	Zadržki	Ovire
I6E103	S starši, smo imeli že primere, ko so prišli na šolo in hoteli poškodovati učitelja, ker se je vtikal v njihove družinske zadeve.	Slabe izkušnje	Zadržki	Ovire
I6E104	Mi res nismo naučeni...	Učitelji so neizobraženi o nasilju	Neznanje	Ovire
I6E105	...o tem nas fakulteti ni nič naučil	Učitelji so neizobraženi o nasilju	Neznanje	Ovire
I6E106	Bi pa rad, da se o tem pogovarjamo tudi na fakulteti, ker fakulteta ti da samo teorijo, ko prideš v razred je pa popolnoma nekaj drugega.	Učitelji so neizobraženi o nasilju	Neznanje	Ovire
I6E107	Dobiti nasilnega starša v razred, kako naj reagiram?	Učitelji so neizobraženi o nasilju	Neznanje	Ovire
I6E108	Nikjer mi ne piše kako naj reagiram.	Učitelji so neizobraženi o nasilju	Neznanje	Ovire
I6E109	Sicer smo pa imeli neka predavanja na to temo, vendar so ta predavanja bila samo zato, da se jih obkljuka.	Učitelji imajo predavanja iz katerih se nič ne naučijo	Neznanje	Ovire
I6E110	Pridejo tudi kvalitetna predavanja, so pa tudi takšna, ki so res grozna.	Učitelji imajo predavanja iz katerih se nič ne naučijo	Neznanje	Ovire
I6E111	V večini gre samo za teorijo, ni nobene prakse, da bi te nekdo prijel in rekel, glej tam je otrok, ki doživlja doma nasilje, moraš narediti to in to, mu povedati to in to, tega ne smeš in podobno.	Učitelji imajo predavanja iz katerih se nič ne naučijo	Neznanje	Ovire
I6E112	Vse to pa moraš potem sam ugotoviti in se naučiti.	Učitelji so neizobraženi o nasilju	Neznanje	Ovire

I6E113	Zadržki so, jaz za to nisem poklican.	Zadržki učiteljev ker ni njihova funkcija	Zadržki	Ovire
I6E114	Nisem kompetenten za te stvari, nima te funkcije	Učitelji so neizobraženi o nasilju	Neznanje	Ovire

Priloga 5: Osno kodiranje

2. Prepoznavanje

2.1. Učitelj

- Učitelj posumi (I1E63, I5E29, E31, E32, E33, E34)
- Učitelj opazi otroka (I1E86, I2E27, E30, I5E23, E24, I6E17, E21, E35, E70)
- Učitelj prepozna nasilje (I6E1, E5, E7, E8, E11, E20, E29, E37, E50, E84, E85)
- Učitelj opazi spremembo (I1E6, I2E4, I6E19, E28)
- Zaposleni opazijo (I1E87, I2E145, I6E45)
- Zazna učiteljica športne vzgoje (I2E7)
- Prepoznano določeno obnašanje (I1E47, I5E3, E4, E5, E14, E15, I6E2, E18)
- Učitelj vidi nasilje (I6E78, E79, E81)

2.2. Otrok

- Otrok sam pove, če si z njim na samem (I1E7)
- Otrok pove (I1E1, E14, I2E1, I2E12, I2E25, I2E29, I6E23, E44)
- Otrok pove če zaupa (I1E15, E43, E62, I6E39, E40, E41)
- Otrok sporoča skozi pogovor (I2E6)
- Otrok zaupa svetovalni delavki (I1E65)
- Otrok grozi s samomorom in pove, kaj se dogaja (I2E69)
- Povejo drugi otroci (I5E8)

2.3. Svetovalna služba

- Svetovalna delavka opazi, da nekaj ni v redu (I1E4, E49, E66, I2E5, E17, E28, E56, E57, E91, E96, E126, I6E46)

2.4. Starši

- Pove mama (I2E2, I2E32, I2E33)
- Pove oče (I2E3)
- Povedo starši (I2E26, I2E31)

3. Postopki

3.1. Pogovor z otrokom

- Otroku je treba verjeti (I1E42, I1E45, I2E132)
- Pogovor z otrokom o nasilju (I1E52, I2E60)
- Pogovor z otrokom poteka odmaknjeno od dogajanja (I1E61, E64, I5E25)
- Pogovor z otrokom ob prepoznanih znakih (I2E18, I2E19)
- Pogovor z otrokom na zanimiv način (I2E73, E74, E75)
- Pogovor z otrokom o korakih naprej (I1E58, I2E20)

3.2. Zapisnik

- Zapis zapisnika (I1E28, E30, E53 E57, I2E35, E38, E45)
- Zapis dogodka (I1E29)
- Zapis zapiše otrok (I1E54, E56)

- Pisanje zapisnika z otrokom (I2E13)
- Zapis na grdo (I2E46)
- Zapis hranimo (I2E55)
- Zapisnik zapiše socialna delavka skupaj z osebo, ki je opazila/prepoznala nasilje (I2E76)

3.3. Sodelovanje zaposlenih na šoli

- V šoli se o dogajanju obvešča svetovalno službo (I2E8, E44, E77, E81, E138, I5E35, E36, I6E47, E49, E54, E87, E95, E100)
- Zaposleni skupaj ugotavljajo, da se doma nekaj dogaja (I1E5)
- Sodelovanje med zaposlenimi (I1E23, I2E117, I5E13, E28, E30, E52, I6E12, E48, E52, E53, E82, E98)
- O prijavi poročamo razredniku (I2E37)
- Svetovalna služba sproži postopek (I6E13)
- Svetovalna služba ne reagira (I5E11, E18, E19, E20)

3.4. Starši

- Kontaktiranje staršev (I1E22, E24, E33, E59, I5E12, I6E3, E56, E68)
- Starši se pridejo sami branit v šolo (I2E14, E49)
- Pogovor z ne zlorablajočim staršem (I2E53)
- Starše opozorimo, da bomo prijavili (I2E122)
- Učitelj ne opravlja pogovora s starši (I5E44)
- Učitelj sodeluje na pogovoru s starši (I6E69)

3.5. Interni tim

- Skliče se interni tim (I1E31, I2E22, E40, E41, I6E14, E59, E71)
- Obravnava primera na šoli (I1E55, I2E101, I6E15, E60, E72, E73)
- Pred prijavo se skliče interni tim na šoli (I2E15)
- Učitelj sodeluje v internem timu ko gre za njegovega učenca (I5E45, E46, I6E77, E89)
- Interni tim je kvaliteten (I6E92, E93)

3.6. Center za socialno delo

- Prijava na center za socialno delo (I1E9, E26, E27, E35, I2E21, E24, E34, E39, E42, E47, E51, E54, E64, E65, E70, E119, E120, I5E37, E42, I6E55, E88)
- Sodelovanje s centrom za socialno delo (I1E12, E74, I2E59, E97, I5E40, I6E9, E25, E62, E66)
- Obvestimo center za socialno delo (I1E51, I6E65, E75)
- Center kot grožnja staršem (I1E60, I6E38)

3.7. Strokovnjaki

- Sodelovanje z zdravnico (I1E10, E11, E36, E50, I2E92)
- Sodelovanje s centrom za duševno zdravje (I1E13, I6E61)
- Po potrebi se kontaktira strokovnjake (I1E34)
- Sodelovanje strokovnjakov za pomoč otroku (I1E48)
- Sodelovanje s policijo (I2E43, I5E43, I6E24, E57, E94)
- Strokovnjaki tisti, ki prepozna nasilje (I5E10)
- Sodelovanje s strokovnjaki na lastne stroške (I5E17)

3.8. Preverjanje

- V pogovoru s starši se preverja (I1E25, I2E52, E121)
- Preverjanje resničnosti (I1E32, E44)
- Opazujemo, če je sum utemeljen (I2E11, E16, I5E16, E51)
- Preverjanje glede na otroka (I2E48)
- Pogovor z otrokom o znakih (I5E26, E27)

3.9. Reševanje

- Sami rešujemo probleme pred prijavo (I1E38)
- Sami rešujejo milejše problem brez prijave (I1E39, I6E74)
- V šoli ne moreš sam reševati problema (I2E50)

3.10. Po začetku postopka

- Strokovna delavka sodeluje z otrokom (I2E58)
- Skupna pomoč otroku (I2E133, E134, E135)
- Učitelj sodeluje z otrokom (I5E41, I6E63, E64)
- Učitelj se pozanima o postopkih (I6E91)

4. Neprijavljeni primeri

4.1. Sodelovanje s strokovnjaki

- Prijava pediatru, ki predlaga postopek (I1E37)

4.2. Reševanje

- Učitelj ne prijavi, ker starše pozna in reši zadevo sam (I6E80, I6E86)

4.3. Sum na nasilje

- Če samo sumijo, da se doma nekaj dogaja, ne prijavijo (I2E124)
- Ne prijavijo, če nimajo pravih dokazov (I2E125)

4.4. Ne opazimo

- Ne prijavimo vsega, ker ne opazimo vsega (I2E118)

4.5. Napotitev na CSD brez prijave

- Ko šola družino pozna, jo napoti na center za socialno delo brez prijave in njihov obisk preveri (I2E123)

5. Ovire

5.1. Zadržki

- Nihče se ne želi vplesti v postopke (I1E16)
- Ne želijo si težav (I1E17, I2E130, I6E101)
- Čustva (I1E20)
- Stopi stran od problema (I1E90)
- Učitelji so v dvomu (I2E78, E116, E129, E131)
- Učitelj ne zmore (I2E112)
- Razredniki se nočejo odzivati, tako se izognejo postopkom (I2E113)
- Strah (I2E114, E115, E128, E137, I6E102)
- Šola si zatiska oči (I5E22, I6E36)
- Slabe izkušnje (I5E53, I6E103)

- Učitelj ne želi siliti v otroka, da pove o nasilju (I6E30, E32)
- Učitelj si ne upa posegati v družino (I6E99)
- Zadržki učiteljev ker ni njihova funkcija (I6E113)

5.2. Dodatno delo

- Dodatno delo (I1E18, I1E19, I6E31, E33, E34)

5.3. Neznanje

- Ne vemo (I1E40)
- Nismo ugotovili (I1E46)
- Premalo usposobljeni za vodenje pogovora (I1E67)
- Ni znanja o prepoznavanju (I1E88, I2E111)
- Učitelji so neizobraženi o nasilju (I2E79, E80, E127, E136, E141, E142, E146, I5E48, I6E96, E104, E105, E106, E107, E108, E112, E114)
- Učitelji ne znajo zapisati zapisnik (I2E139, E140)
- Učitelj ne pozna nadaljnjega postopka (I5E38)
- Učitelji imajo predavanja iz katerih se nič ne naučijo (I6E109, E110, E111)

5.4. Ne opazimo

- Učitelj ne opazi (I1E2, I2E110, I5E1, E2, E6, E7, E50, I6E22)
- Otrok o dogajanju doma ne govori (I2E9, E87)
- Ne opazimo (I1E3, I2E10, I5E59, I6E6)
- Je skrito (I1E41, I2E62)
- Nihče ni posumil nasilja (I2E61, E63)
- Težko zaznati nasilje pri določenih otrocih (I2E86)
- Razmišljanje, kaj bi lahko bilo (I5E9)

5.5. Ni zadržkov

- Mišljenje zaposlenih se spreminja (I1E21)
- Imamo znanje (I5E47)
- Zaradi dodatnega izobraževanja prepoznavam nasilje (I5E49)
- Učitelj želi zaščititi otroka (I5E54, E55, E56, E58)
- Učitelj nima zadržkov (I5E57, I6E97)

6. Sodelovanje

6.1. Dobro sodelovanje

- Dobre izkušnja sodelovanja (I1E8, E72, I2E89) (I3E1, E6, E21, E22, E23, E25, E74, E77, E100, E102, I4E1, E6, E11, E21, E24, E72, E79, E80, I6E4, E10, E16, E27)
- Usklajenost (I1E70, I3E101, I4E8, E23, E75)
- Redek primer dobrega sodelovanja (I1E73)
- Trenutno sodelovanje je boljše (I2E99, E104, E143)
- Hitri postopek (I2E105) (I3E73)
- Svetovalni tim kot uspešen način sodelovanja (I2E108)

- Dober kontakt med šolo in centrom za socialno delo (I2E144) (I3E31, E69, E98, E99, I4E5, E64, E69, E81)
- Šola pokliče ko je v dvomih (I3E46, E75, I4E7, E10, E15)
- V preteklosti je bil kontakt pogostejši (I3E60)
- Pomoč otroku (I3E71, I4E16, E63, E76, E77, E78)
- Dobro sodelovanje ni prišlo samo od sebe (I4E3, E4)
- Šola se izobražuje na pobudo centra za socialno delo (I4E9)

6.2. Slabo sodelovanje

- Izguba časa za nepomembnosti (I1E75, E76, I2E103)
- Neučinkovito sodelovanje (I1E77, E78, I6E83)
- Slabo povezane institucije so tako manj učinkovite (I1E79)
- Vsak dela zase (I1E80, E81)
- Pogrešanje sodelovanja kot preventivo (I1E83, E84)
- Nezadovoljstvo s delom centra za socialno delo (I1E85, E89, I2E72, E94, E95, E102, I5E21, I6E26, E67, E76)
- Predolgi postopki (I1E91, I2E88, E90, E100, I6E42, E43)
- Nemoč centra v nekaterih primerih (I2E98)
- Neformalno sodelovanje (I3E3, E5, E26, I4E12)
- Pogrešanje več sodelovanja s šolo v primerih nasilja (I3E7, E80, E87, E91, I4E82, E83)
- Želja po več sodelovanju v primerih dvoma šole (I4E89, E90, E91)
- Problem je v prijavi (I3E32, I4E39)

6.3. Multidisciplinarni tim

- Sodelovanje v multidisciplinarnem timu v težjih primerih (I1E82) (I3E67, I4E60)
- Udeležba na multidisciplinarnem timu (I2E36, E66, E68, E71, E82, E83, E109) (I3E18, E19, E81, I4E19, E22, E31, E61, E62, E67) (I5E39, I6E58)
- Multidisciplinarni tim sklican s strani šole (I2E93, E106, E107)
- Manj sodelovanja v nekaterih primerih (I3E66, E82)
- Center ne vabi vedno šole na multidisciplinarni tim (I4E59)
- Starši soodločajo kdo sodeluje na multidisciplinarnem timu (I3E68)
- Podeljevanje navodil na multidisciplinarnih timih (I3E76, E88)
- Učitelj ni vabljen v multidisciplinarni tim (I6E90)

6.4. Povratna informacija

- Želja po povratnih informacijah (I1E68, E69)
- Kadar šola poda primer na center, center poda nazaj informacije (I1E71) (I3E70, I4E18, E68)
- Šola do sedaj ni imela povratnih informacij za center (I2E67)
- Center poda šoli le njim pomembne povratne informacije (I4E65, E66, E70, E71)

7. Informacije

7.1. Redko

- Center večkrat zaprosi šolo za informacije (I3E17, E41, E64, I4E32, E33, E34, E35)

- Center za socialno delo prosi za informacije (I2E84, E85) (I3E10, E63, E78, I4E30)
- Šola ne prijavlja (I3E20, E42, E61, E62, E85, E89, E90)

7.2. Pogosto

- Šola obvesti center o zaznavi (I3E2, E50, E72, I4E73)
- Center pogosto prejme informacije iz šole (I3E40, I4E2, E17, E29, E36)

8. Mnenje

8.1. Izogibanje

- Šola ne želi imeti problemov s starši (I3E4)
- Šola želi na drugačen način rešiti probleme (I3E28, E49)
- Šola zaustavlja postopke, ker jih ne želi izpeljati (I3E39, E92)
- Šola prepusti prijavo centru (I3E51, I4E42, E44)

8.2. Neznanje

- Šola ne prepoznava nasilja pri določenih otrocih (I4E46, E47, E48)
- Šola ne zazna vsega (I4E49, E50)

8.3. Strah

- Šolo je strah vključiti center za socialno delo (I3E3, E38)
- Šolo je strah drugih v postopku (I3E37, E94, I4E55, E56)
- Šola je včasih prestrašena (I3E38, E45)
- Prijava predstavlja strah (I3E44, E95, I4E88)

8.4. Dileme

- Šola dvomi v količino informacij (I3E9, E27)
- Ko je šola v dilemi kako naprej, kontaktira center za socialno delo (I3E14)
- Šolo zaustavljajo osebni odnosi s starši (I3E34, E35, E36, E96, I4E41, E57)
- Lažne obljube vodijo v dvom šole o nadaljnjih postopkih (I3E58)

8.5. Pomanjkanje informacij

- Šola več pove kot napiše (I3E15, E43)
- Premalo informacij (I3E16, E47, E48, E59, E79, I4E13, E37, E38, E40)

8.6. Pozno ukrepanje

- Šola se prepozno odziva na nasilje (I3E83, E84, E86, I4E84, E85, E86, E87)

8.7. Drugačna praksa

- Drugačno sodelovanje šole s starši v primerih nasilja (I3E29, E30, E93)
- Šola je tista, ki more prijaviti (I3E52)
- Šola bi lahko naredila več (I4E45)

8.8. Dodatno znanje

- Šole bi lahko bile dodatno usposobljene (I3E53, E56, E57, E65, I4E51, E52)
- Učitelji bi se morali že tekom študija usposobiti (I4E53, E54, E58)

8.9. Dobro opravljeno delo

- Informacije so dobre (I3E11, E12, E24)
- Poročila so izčrpna (I3E13, I4E43)

- Šola opaža spremembe pri otroku (I4E74)

8.10. Pomembno

- Informacije šole so zelo pomembne (I4E27, E28)

8.11. Znanje

- Šola ima na nekaterih področjih več znanja od centra (I3E97, E103, I4E14)
- Šola ima stik z otrokom (I3E54, E55, I4E20, E25, E26)